

Tampereen yliopisto
Johtamiskorkeakoulu
Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

KAISA OLLILA

INHIMILLISESTÄ KASVOTTOMAAN VIHOLLISEEN

Eläinoikeusaktivistien viholliskuvien muutos 1998-2010

Valtio-oppi
Pro gradu -tutkielma
Elokuu 2014
Ohjaaja Tapio Raunio

Tampereen yliopisto

Johtamiskorkeakoulu

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma

OLLILA, KAISA: Inhimillisestä kasvottomaan viholliseen. Eläinoikeusaktivistien viholliskuvien muutos 1998-2010

Pro gradu -tutkielma, 85 s.

Politiikan tutkimuksen tutkinto-ohjelma/Valtio-opin opintosuunta

Elokuu 2014

Pro gradu -tutkielman tarkoituksena oli käsitellä sitä, kenet ja millaisena suomalaiset eläinoikeusaktivistit näkivät vastapuolikseen viholliskuvatutkimuksen näkökulmasta. Tavoitteena oli selvittää, muuttuivatko viholliset sekä näistä muodostetut viholliskuvat ja jos muuttuivat niin millaista tämä viholliskuvissa mahdollisesti tapahtunut muutos oli. Vertailuajankohtina olivat vuodet 1998 ja 2010 ja aineistona oli ympäristövallankumouksellisen Muutoksen kevät -lehden numerot vuosilta 1998 ja Oikeutta eläimille -lehden numerot vuodelta 2010. Vertailun taustalla oli ajatus siitä, että niin viholliset kuin viholliskuvatkin voivat muuttua. Huomion kohteena olivat nimenomaan eläinoikeusaktivistien omat näkemykset siitä, mitkä tahot määriteltiin vastapuoliksi ja miten näitä vastapuolia kuvailtiin.

Viholliskuvien tutkiminen pohjautui ryhmän merkitystä viholliskuvan muodostumisessa korostaviin sosiologisiin viholliskuvateorioihin. Viholliskuviin liittyivät oleellisesti käsitteet toinen, vihollinen ja viholliskuva. Koska kyseessä oli jonkin tietyn ryhmän viholliskuvat huomioitiin myös identiteetin, kollektiivisen ja julkisen identiteetin määritelmät. Viholliskuvia etsittäessä, tunnistettaessa ja analysoitaessa käytettiin apuna pääasiassa Harlen kuutta viholliskuvaluokkaa sekä Kurt ja Kati Spillmannin luokittelemia piirteitä siitä, millaisia mielikuvia vihollinen herättää. Näiden lisäksi huomioitiin vihollisen muodostamiseen liittyvää Ahon reifikaation etenemisprosessia. Tutkimusmetodina käytettiin sisällönanalyysia, jonka avulla aineistosta löydettiin erilaisia teemoja, joiden pohjalta se luokiteltiin.

Vastapuolikseen eläinoikeusaktivistit määrittelivät erilaiset eläimiä hyväkseen käyttävät tahot esimerkiksi turkistarhaajat, koe-eläinlaboratoriot ja eläinten massatuotanto. Erilaiset eläimiä hyväkseen käyttävät tahot luokiteltiin kymmeneen eri viholliskuvaluokkaan. Nämä kymmenen viholliskuvaluokkaa olivat: moraaliton ja julma vastapuoli, epärehellinen vastapuoli, eläintuotannon salat julki, vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan, vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä, vastapuolen ymmärtäminen, vastapuolen käyttäminen häntä itseään vastaan, voittoja, omien kritisoiminen ja muistelua yhdessä toimimisesta. Näiden viholliskuvaluokkien avulla tutkielma teki näkyväksi sen, millaisten teemojen ympärille eläinoikeusaktivistien viholliskuvat muodostuivat ja millaisena vastapuoli nähtiin. Tutkielman perusteella voidaan tehdä se johtopäätös, että suomalaisten eläinoikeusaktivistien viholliskuvat muuttuivat yksittäisestä inhimillisestä vihollisesta kasvottomaan viholliseen.

Keskeisiä käsitteitä: eläinoikeusaktivistit, identiteetti, viholliskuvat, viholliskuvateoriat

Sisällys

1. JOHDANTO	1
2. ELÄINAKTIVISMI	5
2.1. Suomalaisen eläinoikeusliikehdinnän kehitys	5
2.2. Oikeutta eläimille -järjestö	11
2.3. Aiempi tutkimus suomalaisesta eläinoikeusliikehdinnästä	12
3. VIHOLLISKUVATUTKIMUS	16
3.1. Keskeiset käsitteet	16
3.1.1. Identiteetti	17
3.1.2. Kollektiivinen identiteetti	18
3.1.3. Julkinen identiteetti	23
3.1.4. Toinen	24
3.1.5. Vihollinen	25
3.1.6. Viholliskuva	27
3.2. Viholliskuvateoriat	28
3.3. Sosiologiset teoriat	31
3.4. Vihollisen muodostaminen	33
3.5. Viholliskuvatyypit	35
4. TUTKIMUSASETELMA, MENETELMÄ JA AINEISTO	37
4.1. Tutkimuksen tavoitteet	37
4.2. Sisällönanalyysi	37
4.3. Muutoksen kevät -lehti ja Oikeutta eläimille -lehti	39

5. AINEISTON ANALYSOINTI	42
5.1. Moraaliton ja julma vastapuoli	45
5.2. Epärehellinen vastapuoli	48
5.3. Eläintuotannon salat julki	51
5.4. Vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan	59
5.5. Vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä	62
5.6. Vastapuolen ymmärtäminen	64
5.7. Vastapuolen hyväksikäyttäminen häntä itseään vastaan	65
5.8. Voittoja	68
5.9. Omien kritisoiminen	71
5.10. Muistelua yhdessä toimimisesta	73
 6. JOHTOPÄÄTÖKSET	 75
 LÄHDELUETTELO	 81

1. JOHDANTO

”Turkistarhaaja häpeä, kätesi ovat veressä!” (MK 8/1998)

”Eläinoikeusliikkeen sisällä oltiin jo pidemmän aikaa pohdittu, miten tuoda näkyväksi yksi eläinteollisuuden suurimmista ja arkipäiväisimmistä alueista: tuotantoeläimet.” (OE 2/2010)

Näissä kahdessa lainauksessa on nähtävissä se muutoksen suunta, mikä eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa on tapahtunut. Tutkielmani otsikko 'Inhimillisestä kasvottomaan viholliseen' viittaa tähän tapahtuneeseen muutokseen, jossa vastapuoli on vaihtunut yksittäisestä inhimillisestä vihollisesta kasvottomaan tuotantolaitokseen, jonka suljettujen ovien takana oleva todellisuus pitää paljastaa kaikille kansalaisille.

Kaikki lähti liikkeelle radikaalin eläinoikeusliikkeen rantautuessa Suomeen suuren kohun saattelemana vuonna 1995. Kohun aiheutti muutaman eläinaktivistin tunkeutuminen kahdelle pohjanmaalaiselle turkistarhalle. Näiden iskujen yhteydessä eläinaktivistit päästivät ulos häkeistään satoja tarhaeläimiä. Iskujen tekijöiksi paljastuivat nuoret naiset, jotka media nimesi ”kettutyöiksi.” Laajalle yleisölle nämä alun tapahtumat näyttäytyivät vihollis-skeeman kautta. Tähän liittyvät mielikuvat vahvistuivat lehdistön tavasta uutisoida tapahtumia. Aktivistit aiheuttivat osaltaan myös itse musta-valkoisen vastakkainasettelun syntymisen. (Konttinen & Peltokoski 2004, 7–8.)

Suomalaisessa eläinoikeusliikehdinnässä on ollut näiden ensimmäisten julkisuutta saaneiden iskujen jälkeen sekä suuren kuohunnan vaiheita että vähäisemmän aktiivisuuden kausia. Toiminta on keskittynyt eläinten oikeuksien puolustamiseen ja tästä kumpuavaan eläimiä hyväkseen käyttävien tahojen vastustamiseen. Näitä vastustajiaan eläinoikeusaktivistit ovat kuvailleet hyvinkin kärkevin sanankääntein kirjoituksissaan. Kirjoituksissa keskityttiin aluksi yksittäisiin elinkeinonharjoittajiin ja heistä oltiin valmiita muodostamaan hyvinkin jyrkkiä ja provosoivia kuvailuja. Myöhemmin mukaan tuli halu paljastaa tuotantoeläinten asema suljettujen ovien takana ja huomio kiinnittyi valheellisia mielikuvia luoviin vastapuoliin.

Eläinoikeuskysymyksiin keskittyvä järjestö on Oikeutta eläimille -järjestö (Konttinen & Peltokoski 2004, 33). Oikeutta eläimille -järjestö toteuttaa periaatteitaan valistamalla kuluttajia ja edistämällä kasvissyöntiä. Näiden lisäksi yhdistys painostaa eläinten hyväksikäyttäjiä mielenosoituksin ja järjestämällä kansalaistottelemattomuustempauksia. Järjestötasolla Oikeutta eläimille -järjestö ei

suunnittele tai suorita eläinten vapautusiskuja, mutta se on ilmoittanut ymmärtävänsä ja tukevansa niitä. (Konttinen & Peltokoski 2004, 24–25.) Toimintamuodoista turkistarhaiskut saivat eniten huomiota julkisuudessa, mutta eläinoikeusaktivistit ovat korostaneet tiedon levittämisen ja valistamisen tärkeyttä.

Pro gradu -tutkielmassani tarkastelen eläinoikeusaktivistien muodostamia kuvailuja määrittelemistään vastapuolista viholliskuvien näkökulmasta. Tavoitteenani on selvittää, tapahtuiko suomalaisten eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa muutosta tultaessa 1990-luvun lopulta 2010-luvulle. Lähtökohtana toimii ajatus siitä, että viholliskuvat eivät ole pysyviä vaan ne voivat muuttua (Harle 1994, 232). Miten tämä mahdollinen muutos näkyi eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa? Eläinten oikeudet on onnistuttu politisoimaan, mutta päätavoitetta eli eläinten teollisen hyväksikäytön lopettamisesta ei ole saavutettu ja näin ollen eläinoikeusaktivistien vihollinenkaan ei oletettavasti ole kadonnut minnekään. Onkin mielenkiintoista tarkastella, ovatko viholliskuvat muuttuneet jos vihollinen on sama vai ovatko myös vastapuoliksi määritellyt viholliset vaihtuneet. Tutkielmani puitteissa en ole käsitellyt sitä, miten todellisia nämä eläinoikeusaktivistien viholliset ovat. Mielenkiintoni kohdistuu eläinoikeusaktivistien omiin näkemyksiin ja niissä tapahtuneiden muutosten tutkimiseen. En ota myöskään kantaa siihen, miten laajasti eläinten oikeudet tulisi ottaa huomioon.

Viholliskuvat ovat oman ryhmän yhteisiä kaavamaisia käsityksiä toisen ryhmän jäsenten uhkaavuudesta ja vaarallisuudesta juuri omaa ryhmää kohtaan. Viholliskuva kertoo sen, millaiselta meidän mielestämme ulkoryhmän jäsen näyttää. (Harle 1994, 231, 233.) Viholliskuvalla on tyypillistä se, että siihen yhdistetään huonoutta ilmentäviä määreitä. Näillä puolestaan vahvistetaan keinoja kaihtamattoman ja voimakkaan vastahyökkäyksen oikeutusta. (Konttinen & Peltokoski 2004, 8.)

Vihollisen olemassaololla ja viholliskuvilla on myös tärkeä merkitys ryhmän omalle identiteetille. 'Meidän' määrittelemisessä on oleellista se, keitä 'me' emme ole tai minne 'me' emme kuulu. (Harle 2000, 15.) Eläinoikeusaktivistien kirjoituksissa korostettiin sitä, keitä he eivät ole. He eivät ole eläinten hyväksikäyttäjiä. Yhteiskunnallisten liikkeiden kollektiivisen toiminnan taustalla on kollektiivinen identiteetti (Rasimus 2006, 154) ja se on jatkuvien neuvottelujen tulos (Lindholm 2005, 43).

Niin viholliskuvat kuin kollektiivinen identiteettikin voivat muuttua. Eläinoikeusaktivistit ovat arvioineet poliittista tyyliään ja vaihtaneet kameran voimapihtien tilalle (Lundbom 2009, 115). Toimintakeinojen ohella eläinoikeusaktivistien puolustamat asiat, niiden pohjalta määritellyt vastapuolet ja provosoiva tyyli kirjoittaa herättivät huomiota toiminnan tultua julkisuuteen 1990-luvun puolivälissä. Poliittista tyyliä on arvioitu uudelleen, mutta miten on käynyt viholliskuvien? Mielestäni on tärkeää tutkia eläinoikeusaktivistien omia kirjoituksia ja niiden pohjalta katsoa, miten heidän näkemyksensä vastapuolesta ovat mahdollisesti muuttuneet. Eläinoikeusaktivistien toiminta jatkuu yhä ja sen selvittäminen, miten nykyiseen tilanteeseen on tultu, auttaa samalla ymmärtämään nykyistä toimintaa ja siihen liittyviä vastapuolia.

Aineistoksi eläinoikeusaktivistien viholliskuvien mahdollisen muutoksen selvittämiseen valitsin kaksi julkaisua. Nämä olivat Muutoksen kevät -lehti ja Oikeutta eläimille -lehti. Valitsemani aineisto on mielestäni relevantti, koska eläinten oikeudet olivat molemmissa lehdissä keskeisessä asemassa. Lehtiä ei myöskään oltu suunnattu universaaleille yleisöille, mistä seurasi se, että kirjoituksissa kielenkäyttö oli rehevää eikä niistä poistettu raflaavimpiakaan kuvailuja vastapuolesta. Molemmista lehdistä valitsin aineistoksi yhdet vuosikerrat, Muutoksen kevät -lehden kaikki numerot vuodelta 1998 ja Oikeutta eläimille -lehden kaikki numerot vuodelta 2010. Ajallista etäisyyttä aineistojen välillä oli reilut kymmenen vuotta ja tämän ajanjakson puitteissa oli jo havaittavissa muutoksia eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa. Aineistoa analysoidessani käytin sisällönanalyysin menetelmiä. Molemmista aineistoista pyrin löytämään ne tahot, jotka eläinoikeusaktivistit ovat määritelleet vastapuolikseen ja minkälaisia kuvailuja näistä vastapuolista esiintyi. Myöhemmässä vaiheessa vertasin näitä eri aineistojen vastapuolista muodostettuja kuvailuja toisiinsa ja pyrin löytämään mahdollisia muutoksia niissä.

Johdannon jälkeen tutkielmani etenee siten, että luvussa kaksi tarkastelen suomalaista eläinoikeusaktivismia ja siitä tehtyjä aiempia tutkimuksia. Näiden avulla pyrin luomaan taustaa sille, mistä puitteista eläinoikeusaktivistien muodostamat viholliskuvat nousevat. Kolmas luku keskittyy viholliskuvatutkimukseen. Luvun aluksi selvennän keskeiset käsitteet, joita ovat ensinnäkin identiteetti, kollektiivinen identiteetti ja julkinen identiteetti sekä toiseksi toinen, vihollinen ja viholliskuva. Käsitteiden jälkeen esittelen ensin viholliskuvateoriat laajemmin ja sen jälkeen tarkemmin sosiologiset teoriat. Tämän jälkeen selvennän vihollisen muodostamista ja luvun lopuksi esittelen erilaisia viholliskuvatyyppejä. Neljäs luku esittelee tutkimusasetelman, menetelmän ja aineiston. Viides luku koostuu aineiston analysoinnista, joka jakaantuu viholliskuvaluokkien mukaan. Näitä viholliskuvaluokkia muodostui kymmenen erilaista ja ne ovat

moraaliton ja julma vastapuoli, epärehellinen vastapuoli, eläintuotannon salat julki, vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan, vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä, vastapuolen ymmärtäminen, vastapuolen hyväksikäyttäminen häntä itseään vastaan, voittoja, omien kritisoiminen ja muistelua yhdessä toimimisesta. Lopuksi kuudennessa luvussa pyrin kokoamaan yhteen tutkielmani keskeiset tulokset ja tarkastelen kykeninkö vastaamaan asettamaani tutkimuskysymykseen.

2. ELÄINAKTIVISMI

2.1. Suomalaisen eläinoikeusliikehdinnän kehitys

Suomalaisen eläinoikeusliikehdinnän synty ja nousu voidaan ajoittaa 1990-luvun alkuun. Erilaista toimintaa eläinten suojeluun, eläinten oikeuksiin, eläinten vapauttamiseen ja muuhun eläinten hyvinvointiin liittyen on kuitenkin ollut jo vuosikymmeniä, ellei vuosisatoja, niin kansallisesti kuin globaalistikin. (Lundbom 2009, 108.) Tällaisella toiminnalla on myös historialliset ja kulttuuriset juuret pitkään toimineiden yhteiskunnallisten liikkeiden puitteissa. Vasta 1990-luvun puolivälissä alettiin eläinten tilanteesta käydä intensiivisempää keskustelua Suomessa. Muualla maailmassa osana yhteiskunnallista ja poliittista diskurssia oli tällaista keskustelua käyty jo vuosikymmeniä aiemmin. (Lundbom 2001, 52.) Myös Rasimuksen (2006, 185) mukaan eläinoikeusaate sai jalansijaa Suomessa vasta 1990-luvun ensimmäisen puoliskon aikana. Eläinoikeusliike radikalisoitui muualla ennen Suomea, esimerkiksi Yhdysvalloissa 1970-luvulla ja Ruotsissa 1980-luvun puolivälissä.

Radikaali eläinoikeusliike kuului ympäristöprotestin neljänteen aaltoon ja se olikin Konttisen ja Peltokosken (2004, 13) mukaan merkittävä osa uusinta ympäristöprotestia. Taustaa ympäristöprotestin neljännen aallon toiminnalle löytyy vakiintuneiden yhteiskunnallisten liikkeiden joukosta, mutta varsinkin ympäristö- ja eläinsuojelujärjestöistä. Näiden lisäksi erittäin tärkeätä oli vakiintuneen liikehdinnän ulkopuolelta tulleet virtaukset, erityisesti ala- ja vastakulttuurin piiristä, mutta myös niiden ulkopuolelta. Rasimuksen (2006, 194) mukaan uudentyyppisen radikaali-ideologian mobilisaatiota auttoivat kansainväliset ideologiset ja aatteelliset virtaukset sekä otollinen ajanhenki.

Suomalainen kollektiivinen toiminta on perinteisesti organisoitunut yhdistyksiin. Tästä on seurannut se, että keinovalikoimat ovat olleet ei-aktionistisia, väkivaltaa karttavia ja lainkuuliaisia. Samalla formaalit säännöt ja päämäärän sisällyttäminen niihin on syrjäyttänyt jäsenten spontaanin tahdon ja tarpeet. (Siisiäinen 1998, 219–220.) Perinteisistä toimintamuodoista on alettu poiketa 1990-luvun puolivälin jälkeen ja samalla on tullut uudenlaisia toimijoita. Aiempaan verrattuna on havaittavissa muutoksia neljässä piirteessä. Ensimmäinen uudenlainen piirre on toimijoiden nuoruus ja naisten suhteellisen suuri osuus tapahtumien kulussa. Toinen poikkeava piirre liittyy yksityisomaisuuden

tahalliseen vahingoittamiseen ja kaupankäynnin hankaloittamiseen. Kolmantena muutoksena aiempaan voidaan nähdä maanalaisuuden ja julkisuuden yhdistyminen. Tästä on yhtenä esimerkkinä eläinten oikeuksia puolustavat liikkeet, jotka käyttivät mediaa ja tietoverkkoja tehokkaasti hyväkseen tavoitellessaan julkisuutta, mutta samalla pidettiin aktivistien henkilöllisyys salassa. Neljäs uusi piirre liittyy sosiaalisten verkostojen luonteeseen. Toiminnan taustalla ovat ystävyys- ja muut vastaavat pienemmät ja joustavammat verkostot eivätkä varsinaiset yhdistykset. (Rasimus 2006, 19.)

Konttisen ja Peltokosken (2004, 13) mukaan eläinoikeusliikkeessä aluksi vaikuttaneista useat olivat toimineet ja saaneet oppinsa perinteisissä eläinsuojelujärjestöissä. He olivat kuitenkin alkaneet kokea vakiintuneet järjestöt tehottomiksi. Toimijat alkoivatkin ideoida eläinkysymyksen radikalisoimista. Rasimus (2006, 168–170) on samoilla linjoilla ja hänen mukaansa 1990-luvulle tultaessa vakiintuneiden järjestöjen puitteissa alkoivat varsinkin nuoret kokea kompromissihakuisen ja pitkäjännitteisen toiminnan turhauttavana. Tällainen toiminta oli hiljaista puurtamista, joka ei tarjonnut onnistumisen elämyksiä tai saanut aikaiseksi näkyviä tuloksia halutussa aikataulussa. Tuloksena oli se, että nuoret radikaalit alkoivat etsiä ja luoda toiminnalleen uusia kanavia. Samalla kun aktivistit olivat toimineet vakiintuneissa järjestöissä, olivat he hankkineet organisatorisia valmiuksia kollektiivisen toiminnan mobilisoimiseksi. Aiempi toiminta oli myös kiinnittänyt aktivistit vastakulttuuriseen verkostoon. Myöhemmin tämä vakiintuneiden järjestöjen välittävä vaihe jäi pois ja 1990-luvun lopulla mobilisoiduttiin suoraan uusimman liikeaallon järjestöihin. Tässä vaiheessa jäsenistö oli jo melko eriytynyttä. Myös Tuomivaaran (1998, 29–30) mukaan aktivistien joukossa alkoi esiintyä tyytymättömyyttä eikä heidän mielestään perinteisissä järjestöissä onnistuttu herättämään julkista keskustelua. Heidän tavoitteenaan oli tuoda eläinten oikeudet ja eläinten huono kohtelu julkiseen keskusteluun, tehdä siitä päivänpolttava aihe.

Eläinoikeusaktivisteilla on useita konkreettisia vastustuksen kohteita. Turkisliikkeiden edustalla ja turkistarhoilla järjestettiin mielenosoituksia, erilaisia iskuja suunnattiin niin turkiksia myyviin liikkeisiin, turkistarhoille, koe-eläinlaboratorioihin, teuraskuljetuksiin ja moottoritietyömaille sekä järjestettiin boikotteja Shelliä ja McDonald'sia vastaan. (Konttinen & Peltokoski 2004, 8.) Tehomaatalouden kritisoinnista on tullut keskeisempi vastustuksen kohde 2000-luvulla kuin turkistarhauksen vastustaminen. Pääpiirteittäin kampanjoiden kohteet ovat vielä samoja. (Lundbom 2009, 114.) Eläinoikeusliikkeen tavoitteet olivat radikaaleja ja toimintatyyli ehdotonta ja osin näistä syistä vastaanotto oli torjuvaa (Rinne 1999, 160).

Suomessa eläinaktivistien pääkohde on ollut turkistarhaus, ”kaikessa julmuudessaan, laajuudessaan, turhuudessaan ja rahanhimossaan” (Tuomivaara 1998, 134). Yhteiskunnallisesti laajempi kysymys on eläinten hyötykäyttö, johon liittyy eläinten pitäminen raaka-aineena (Lappalainen 1999, 124). Tässä yhteydessä kritiikin päähuomio kohdistuu eläinten massatuotantoon (Tuomivaara 1998, 134). Kritiikin taustalla on eettinen periaate, joka tunnustaa luonnon, eläinten ja ihmisen itseisarvon, mistä seuraa hyväksikäytön ja kärsimyksen vastustaminen (Rinne 1999, 158). Eläinoikeusliikkeen toiminnan teoreettisena perustana toimii vuonna 1975 ilmestynyt Peter Singerin kirja *Animal Liberation* (Vilka 1993, 177). Moraalifilosofialla onkin tärkeä osa nykymuotoisen eläinoikeusliikkeen nousussa (Lundbom 2001, 52).

Eläinoikeusaktivistit katsovat olevansa sellaisessa asemassa, että voivat eläinten puolesta määritellä vihollisen ja muodostaa viholliskuvat. Eläimet eivät pysty itse puolustamaan oikeuksiaan ja siksi niiden puolesta on merkityksellistä toimia. (Lundbom 2001, 56.) Tällainen toiminta voidaan jakaa radikaaliin ja perinteiseen toimintaan. Lisäksi toisistaan voidaan erottaa niin käytännöllisellä kuin teoreettisella tasolla eläinsuojeluliike, eläinoikeusliike ja/tai eläinten vapautusliike. Eläinsuojeluliike painottaa eläinten hyvinvointia, joka on kuitenkin ohitettavissa jos ihmisille aiheutuva etu tai hyöty pystyy oikeuttamaan sen. Tämä liittyy esimerkiksi eläinkokeiden perustelemiseen. Eläinoikeusnäkökulman mukaan taas ihmisillä ei ole ollenkaan oikeutta alistaa tai hyväksikäyttää eläimiä tai luontoa. Oikeusnäkökulman kannattajat ovat sitä mieltä, ettei sellaisia käytäntöjä, joilla vahingoitetaan tai tehdään väkivaltaa eläinten oikeuksille pitäisi pelkästään säännellä vaan ne pitäisi lakkauttaa kokonaan. Oikeusnäkökulmalla perustellaan esimerkiksi sellaisia vaatimuksia, jotka tähtäävät turkistarhauksen tai tehomaaatalouden lopettamiseen. (Emt. 52–53.)

Suuren yleisön tietoisuuteen eläinoikeusliike ponnahti ensimmäisten turkistarhaiskujen myötä, jotka niin sanotut ”kettutyöt” tekivät toukokuussa 1995. Tuolloin välineinä käytettiin sorkkarautoja ja voimapihtejä. (Lundbom 2009, 107.) Nämä ensimmäiset turkistarhaiskut eivät kuitenkaan aloittaneet ympäristöprotestin neljättä aaltoa, vaan liikehdintä oli alkanut muodostua vuosia ennen sen mobilisoitumista. (Konttinen & Peltokoski 2004, 13.) Rasimus (2006, 185) kuitenkin muistuttaa, että vaikeivat turkistarhaiskut aloittaneet uusinta liikeaaltoa, toimivat ne kuitenkin purkautumisreittinä protestille, joka oli kypsynyt 1990-luvun alusta asti. Purkautumisreittinä olemisen lisäksi eläinoikeusliikkeen kautta varsinkin nuorimmat aktivistit rekrytoituivat koko liikehdinnän toimintaympäristöön sen nousuvaiheessa. Liikehdinnän puitteissa ajettiin monia asioita, mutta suhtautuminen eläinten oikeuksiin oli liikehdinnän toimijoita yhdistävä tekijä. Kaiken

kaikkiaan eläinoikeusliikettä voidaan pitää suomalaisen radikaaliliikkeen kärkiliikkeenä 1990-luvulla, joka pyrki myös laajentamaan yhteiskunnallisten liikkeiden toimintarepertoaria ja politisoi eläinoikeuskysymystä. (Rasmus 2006, 78–79.) Radikaalin ympäristöliikehdinnän aalto saavutti lakipisteensä 1990-luvun lopulla eikä mobilisaatio laajentunut enää (emt. 23).

Eläinoikeusliikehdinnän toimijat vaativat muutosta eläinten huonoihin oloihin ja tehotuotannon tapaan kohdella eläimiä (Lundbom 2009, 111). Eläinten hyväksikäyttämisen ja alistamisen lopettaminen ovat pitkän ajan tavoitteena, mutta välivaiheena on tiedon jakaminen. Tiedolla pyritään saamaan ihmiset pohtimaan tuotantotalouden todellista arkea ja reunaehtoja. (Emt. 115.)

Eläinoikeusliikkeen saama mediahuomio on vaihdellut suuresti. Ensimmäisissä suurta huomiota herättäneissä turkistarhauskuissa kahtena peräkkäisenä yönä, kolme niin kutsuttua ”kettutyttöä” vapautti satoja kettuja ja tämän lisäksi turkistarhan varjotalon seinään oli kirjoitettu ”War has begun”. Ennen ensimmäisiä suurta huomiota saaneita Pohjanmaan turkistarhauskuja oli jo ollut pienempää toimintaa, esimerkiksi turkisliikkeiden ikkunoiden hajoittamista. (Juppi & Peltokoski & Pyykkönen 2003, 5.) Aiemmalla toiminnalla ei saatu suurta julkista huomiota. Vasta ensimmäisten tarhauskujen avulla eläinaktivismi sai runsaasti julkisuutta. (Lundbom 2001, 50.) Erilaiset kuvauskampanjat kuten Julma totuus -kampanja vuonna 2007 toivat myöhemmin suurta huomiota mediassa eläinaktivismille. Lundbomin mukaan kuvamateriaalin keräämistä ja esittämistä verrattiin alkuperäisten kettutyttöjen tekemiin eläinten vapautusiskuihin. (Lundbom 2009, 112.) Aktivistien pitää ottaa kielenkäytössään huomioon myös laajempi yleisö ja sen hyväksynnän paineet. Heidän pitää huomioida vastakulttuurinen asemansa sekä toiminnassaan että kielenkäytössään. Aktivistit eivät saa antaa liian erikoista kuvaa itsestään ja toiminnastaan. Heidän pitää siis pystyä ainakin osin artikuloimaan itsensä ja toimintansa yleisen merkitysjärjestelmän ehdoilla, jos tavoitteena on mobilisoida suurempia ihmisryhmiä heidän taakseen. (Pyykkönen 2003, 216.)

Mediassa suora toiminta yhdistettiin 1990-luvulla virheellisesti laittomaan suoraan toimintaan ja varsinkin taloudelliseen sabotaasiin. Tällaisia olivat muun muassa turkiseläinten vapautusiskut. Suora toiminta on yleensä kuitenkin avointa ja laillista, joka sisältää erilaisia kansalaistoiminnan muotoja. Liiketutkimuksen yhteydessä suora toiminta on poliittista vaikuttamista, joka tapahtuu ilman edustajia ja välikäsiä. Suoraa toimintaa ovat esimerkiksi erilaiset kulkueet ja muut kollektiiviset mielenilmaukset, kuluttajaboikotit, lentolehtisten jakaminen, kansalaistottelemattomuus, erilaiset vetoamukset ja adressit sekä lakot ja valtaukset. Laitonta suoraa toimintaa ovat esimerkiksi turkistarhauskut, iskut koe-eläintarhoille ja taloudellinen sabotaasi.

Ekotaasi puolestaan viittaa ympäristönsuojelun nimissä tehtyyn väkivallattomaan sabotaasiin. Uutta 1990-luvun laittomassa suorassa toiminnassa oli sen kohdistuminen vastustajaksi määriteltyihin tahoihin. Tällaisella toiminnalla pyrittiin tietoisesti aiheuttamaan taloudellista ja toiminnallista vahinkoa vastustajille. Uusi piirre oli myös aktivistien pyrkimys salata henkilöllisyytensä eikä toimittu avoimesti ja omilla kasvoilla. (Rasimus 2006, 243–244.)

Vuoden 1998 aineiston aikaan tunkeutumiset turkistarhoille olivat vielä hallitsevassa osassa, mutta 2010 aineiston aikoihin oli erilaisten kuvamateriaalien julkaiseminen saanut suuremman huomion. Oikeutta eläimille -järjestö toi 2007 lopussa julkisuuteen tuotantoeläintiloilla kuvattuja videoita, joita anonyymeinä pysyneet aktivistit olivat kuvanneet vuoden aikana. Jupin (2008, 155) mukaan poikkeuksellista oli se, että huomio kohdistui itse asiakysymykseen eli suomalaisen eläintuotannon ongelmiin. Eläinoikeusliikkeen aktivoiduttua 1990-luvun puolivälissä keskustelu keskittyi vielä aktivistien toimintakeinoihin.

Lundbom (2009, 113) toteaa Julma totuus -kampanjasta, että kritiikki ei suuntautunut niinkään yksittäiseen tuottajaan vaan koko tuotannonalaan. Näin aktivistit saivat siirrettyä keskustelun kohdistumaan mahdollisimman halpaa hintaa tavoittelevaan, koneelliseen ja tehokkaaseen tuotantotapaan sekä eläinten elinolosuhteisiin. Lundbom arvioi, että tällainen politikoinnin tapa oli tehokkaampi kuin se, että olisi keskitytty yksittäisiin eläintilojen pitäjiin. Kuvamateriaalilla ja kokonaisen tuotannonalan kritisoinnilla saa helpommin valtayleisön tuen. Kuvamateriaali antaa myös jokaiselle mahdollisuuden analysoida ja tehdä omia tulkintoja. Tällä kampanjalla sekä muulla toiminnalla tarjotaan tavallisille kansalaisille kasvissyöntiä elämäntavallisena valintana.

Juppi (2004, 278) pitää eläinoikeusliikkeen toiminnan nostattamaa kohua mediassa oleellisena tarhauskysymyksen politisoitumiseen Suomessa. Hänen mukaansa eläinoikeusaktivistien toiminta näyttää vaikuttaneen suurta yleisöä enemmän virallisen poliittisen järjestelmän edustajiin.

Huolimatta eläinoikeusliikkeen merkittävästä roolista uusimman liikeaallon kehityksessä, ei eläinoikeusliikkeen protesti levinnyt laajemmalle yhteiskuntaan, eikä se kerännyt ympärilleen laajaa protestiliikkeiden joukkoa. Eläinoikeusliikettä eivät tukeneet vakiintuneet luonnonsuojelujärjestöt, jotka eivät myöskään olleet samoilla linjoilla sen vaatimusten kanssa. Syinä yhteyksien vähäiseen määrään oli Rasimuksen mukaan toimintatapoihin liittyvät ristiriidat, ideologiset näkemyserot sekä erilaiset sukupolvitekijät. Vakiintuneet luonnonsuojelujärjestöt vierastivat eläinoikeusaktivistien radikaalia yhteiskuntakritiikkiä ja siihen liittyvää suoraa toimintaa laittomine toimintakeinoineen.

Toisin kuin olisi voinut odottaa, jäivät eläinoikeusliikkeen yhteydet samaankin liikeaaltoon kuuluneiden toimijoiden kanssa vähäisiksi. Tähänkin vaikuttivat ideologiset erot sekä se, että esimerkiksi ympäristöliikkeissä ympäristöä pidettiin olennaisempana teemana. Toiminnan tasolla eläinoikeusliikettä pidettiin nuorten ja radikaalien toimintana. Eläinoikeusliike valitsi osin tietoisesti yksin toimimisen eläinten puolesta eikä se tavoitellutkaan universaalia yleisöä tai pyrkinyt luomaan joukkoliikettä. (Rasimus 2006, 78–81.) Rinne pitää olennaisena juuri sitä, että eläinoikeusaktivismi pyrki erottautumaan aiemmasta ja samalla etsi ja noudatti omaa linjaansa ja tyyliään (Rinne 1999, 152). Vakiintuneissa kansalaisjärjestöissä ei havaittu aidosti uudentyyppisen muutoshakuisen toiminnan kehittymistä vaan hämmennyttiin yksittäisistä sabotaaseista. Tämä näkyi erityisesti suhtautumisessa turkistarhauskuihin. (Rasimus 2006, 172–173.) Eläinoikeusliikettä laajemminkin ympäristöprotestin neljännen aallon aktivistit olivat nuoria ja naiset olivat selvästi nuorempia kuin miehet. Nuorilla ei ole asemia institutionaalisissa poliittisissa elimissä ja siksi ulkoparlamentaariset aktiot ovat vaihtoehto heille. Suhteellisen moni eläinoikeusaktivisteista oli kasvanut maaseudulla, mutta asenne-erot maaseutu- ja kaupunkinuorison välillä eivät olleet ratkaisevan suuria. Liikehdintä kokonaisuudessaan oli urbaani ilmiö. (Konttinen ja Peltokoski 2004, 53–57.)

Eläinoikeusaktivistit eivät ole järjestäytyneet rekisteröidyksi yhdistykseksi vaan politikoivat yhä ruohonjuuritasolla. Politikoinnissaan ja kampanjoinnissaan he käyttävät harkitun räväkkää otetta. Kukaan yksittäinen aktivisti ei myöskään asettautunut viralliseksi äänitorveksi tai johtajaksi esimerkiksi Julma totuus -kampanjassa. Muutosta 1990-luvun kampanjointiin on se, että mediatyö on tarkkaan harkittua. (Lundbom 2009, 114.) Julma totuus -kampanjan puitteissa ei pyritty myöskään vapauttamaan eläimiä eikä se sisältänyt ilkivaltaa (emt. 113).

Rinne (2011, 119) näkee uudet yhteiskunnalliset liikkeet ja postmodernit liikkeet identiteettiiliikkeinä, joka samalla erottaa ne vanhemmista ideologioihin perustuvista yhteiskunnallisista liikkeistä. Individuaalisen ja kollektiivisen identiteetin lisäksi oleellista on julkinen identiteetti, koska uusien yhteiskunnallisten liikkeiden kohdalla identiteetin ja toiminnan suhde on oleellinen haluttaessa ymmärtää toimijuuden muotoutumista ja toimijuuden merkitystä yksittäiselle toimijalle tai toimijakollektiiville.

Rinteen (2011, 58) mukaan postmodernien yhteiskunnallisten liikkeiden vaikuttaminen ja poliittinen toiminta keskittyy jonkin asian puolesta tai jotakin asiaa vastaan toimimiseen. Tästä löytyy myös ero perinteiseen institutionaaliseen politiikkaan. Poliittisten konfliktien henkilökohtaistumisesta onkin tullut käyttövoima ja motiivi politiikkaan osallistumiselle. Toiminta

eläinten oikeuksia ajavissa liikkeissä alkaakin yksittäisten ihmisten subjektiivisesta kokemuksellisuudesta (Rinne 2011, 52).

Tämän tutkielman huomio kiinnittyykin juuri tuohon eläinoikeusliikkeen toimimiseen jotakin asiaa vastaan. Konkreettiset toimintamuodot ei ole huomion keskipisteenä vaan vastustettava asia ja sitä kautta vastustettava taho.

2.2. Oikeutta eläimille -järjestö

Oikeutta eläimille -järjestö perustettiin 1995 ja se järjestäytyi verkostoksi, jossa oli paikallisosastoja 22 kaupungissa ja muutamalla maaseutupaikkakunnalla. Järjestön perustamisen tavoitteena oli eläinkysymyksen palauttaminen kaduille ja eläinten oikeuksien puolustaminen eläinten itseisarvoisuuden lähtökohdista. Näistä lähtökohdista käsin Oikeutta eläimille -järjestö vastusti kaikkea eläinten teollista hyödyntämistä sekä kritisoi ylipäätään eläinten hyväksikäyttöä. Alusta asti tehomaatalous ja turkistarhaus ovat olleet keskeisimmät kritiikin kohteet. Järjestön yhteisistä periaatteista ja toiminnan painopisteistä päätettiin verkoston kokoontuessa satunnaisesti valtakunnallisiin tapaamisiin. Yhteisistä asioista tiedotettiin jäsenkirjeitse ja jäsenlehdessä. Jäsenlehti julkaistiin pari kertaa vuodessa. (Konttinen & Peltokoski 2004, 24.) 1990-luvun järjestöillä ja toimintaryhmillä oli usein ulkomaiset esikuvat, joiden mallin mukaan muotoutuivat organisatoriset rakenteet sekä osin toiminnan muodot (Rasimus 2006, 285). Oikeutta eläimille -järjestön järjestäytyminen eteni 1990-luvun alun anarkistisen ja antifasistisen liikehdinnän mallin mukaan (Konttinen & Peltokoski 2004, 24). Järjestö oli eläinoikeusliikkeen keskeisin organisaatio. Siitä ei pyritty muodostamaan laajaa joukkoliikettä, vaikka jäsenmäärän kasvua pidettiinkin hyvänä. (Rasimus 2006, 81.)

Oikeutta eläimille -järjestön perustaminen oli Jupin (2004, 27) mukaan ratkaisevaa eläinoikeusliikkeen synnylle, koska sen myötä eläinoikeusasioista kiinnostuneille aukesi väylä laajempaan yhteydenpitoon ja järjestäytyneeseen kollektiiviseen toimintaan samoin ajattelevien ihmisten kanssa. He kokivat toimivansa osana laajempaa liikettä ja samalla saivat mahdollisuuden identifioida itsensä juuri eläinoikeusaktivistiksi. Identifioinnin myötä eläinoikeusliikkeen toimija erosi eläinsuojelijoista ja muista alakulttuurinpiireistä sekä aiemmista yhteiskunnallisista liikkeistä.

Periaatteitaan Oikeutta eläimille -järjestö pyrkii toteuttamaan edistämällä kasvissyöntiä, valistamalla kuluttajia ja painostamalla mielenosoituksin ja kansalaistottelemattomuustempauksin eläimiä hyväksikäyttäviä tahoja. Järjestö sekä ymmärtää että tukee avoimesti eläinten vapautusiskuja. Osalla sen toimijoista on yhteyksiä EVR-soluihin, mutta toisaalta osa jäsenistä suhtautuu kriittisesti ekotaaseihin. (Konttinen & Peltokoski 2004, 24–25.)

2.3. Aiempi tutkimus suomalaisesta eläinoikeusliikehdinnästä

Suomalaisten eläinoikeusaktivistien vihalliskuvia on sivuttu tutkimuksissa, joissa eläinoikeusaktivismia on käsitelty osana uutta yhteiskunnallista liikehdintää tai tutkimuksissa, jotka ovat keskittyneet suoraan eläinoikeusaktivismiin. Rinne (2011, 9) on tutkinut poliittisen toiminnan muutosta 2000-luvun ensimmäisenä vuosikymmenenä. Hän keskittyi vaihtoehtoisia poliittisen toiminnan muotoja hakevaan kansalaistoimintaan postmoderneissa poliittisissa liikkeissä ja internetissä tapahtuvaan poliittiseen toimintaan. Rinne (emt. 24) käsittelee myös esimerkkitapauksia verkkopolitiikasta. Niissä yksittäiset ihmiset käyttävät omaa harkintaansa julkistaessaan ja välittäessään aineistoja, joilla toivotaan olevan vaikutusta julkiseen keskusteluun ja ihmisten mielipiteisiin. Hän korostaakin yksittäisen ihmisen subjektiivisen kokemuksellisuuden merkitystä toiminnan motivoijana eläinten oikeuksia ajavissa liikkeissä (emt. 52). Rinteen mukaan vaihtoehtoisen ympäristöliikehdinnän toimintatyyli on konfliktiorientoitunutta, jako ystäviin ja vihollisiin on keskeinen. Hän nostaa esiin mahdollisuuden toimia yhdessä ja erityisesti mahdollisuuden toimia jotakin vastaan. (Rinne 1999, 149.) Näiden perusteella vihalliskuvat toimivat hyvänä lähtökohtana eläinoikeusliikkeen tutkimiseen.

Rasimuksen (2006, 19–20) tutkimus käsittelee radikaalia ja proaktiivista yhteiskunnallista liikehdintää, joka voimistui Suomessa 1990-luvun puolivälissä. Päähuomio tutkimuksessa kohdistui ryhmätasolle eikä yksittäisiin aktivisteihin liikehdinnän piirissä. Tutkimuksen liikkeet ja järjestöt olivat tavoitteissaan ja toiminnassaan selkeän yhteiskuntakriittisiä ja tulevaisuusorientoituneita. Rasimus piti Oikeutta eläimille -liikettä yhtenä keskeisenä järjestönä liikeaallon kehityksen kannalta.

Puhuttaessa laajemmin yhteiskunnallisista liikkeistä voidaan lainata Tourainelta (1981, 77) yhteiskunnallisen liikkeen määritelmän. Hänen mukaansa yhteiskunnallinen liike on luokkatoimijan organisoitua kollektiivista toimintaa, jossa tämä taistelee luokkavastustajansa kanssa historisiteetin yhteiskunnallisesta hallinnasta. Rasimus (2006, 175) noudattelee väitöskirjassaan Tourainen linjaa ja toteaa, että yhteiskunnallisella liikkeellä tulee aina olla vastustaja, joka vastustaa liikkeen pyrkimyksiä. Jotta kollektiivisella toimijalla olisi ajallista jatkuvuutta, tarvitsee se vastustusta. Rasimus toteaa Tourainea lainaten, että mikäli vastustaja katoaa, aiheuttaa se yleensä liikkeen hiipumisen. Toisin sanoen liikkeellä pitää aina olla vastustaja, niin myös eläinoikeusaktivisteilla, vaikka kyse onkin enemmän liikehdinnästä kuin järjestäytyneestä liikkeestä.

Jotta yhteiskunnallinen liike voi mobilisoida, sen siis pitää identifioida jokin toinen taho, joka vastustaa liikkeen vaatimuksia. Toinen vaihtoehto on se, että mobilisoituva liike vastustaa toisen liikkeen vaatimuksia ja näin identifioi vastustajansa. Ilman vastustajan identifiointia protesti ei kehity yhteiskunnalliseksi liikkeeksi, vaan se hiipuu yksittäiseksi tyytymättömyyden purkaukseksi tai tyrehtyy marginaaliseksi poikkeavuudeksi. (Rasimus 2006, 175–176.) Rasimus on Touraineen viitaten korostanut vastustajan merkitystä yhteiskunnallisen liikkeen mobilisoitumiselle. Koska tutkielma keskittyy viholliskuviin, noudatan näitä Rasimuksen määritelmiä yhteiskunnallisesta liikkeestä.

Siisiäinen (2002, 74, 80) on tutkinut, miten 1990-luvun liikkeissä on nähty vastapuoli tai vastustaja. Oliko 1990-luvun liikkeillä löydettävissä konkreettista vastustajaa? Siisiäinen on tässä eri linjoilla Tourainen kanssa. Touraine on kirjoittanut liikkeiden hiipuvan jos vastustaja katoaa. Siisiäisen mukaan uusien toimijoiden luokittelu vanhoilla nimikkeillä ei ole enää niin helppoa. 1990-luvun eläinoikeusliikkeiden vastustajatkin ovat muuttuneet maailmanjärjestelmätasoisiksi ja samalla tulleet vaikeammiksi paikallistaa yhteiskunnassa. Siisiäisen mukaan yksivastaisuuden ja tourainelaisittain luokkavastustajan ideat eivät toimi hyvin uusien liikkeiden tarkastelussa. Samaan aikaan eläinoikeusliikkeet ovat kuitenkin määritelleet konkreettiseksi paikallisvastustajakseen esimerkiksi pieneläinturkistarhaajat. Nämä kuuluvat ryhmiin, joita voitaisiin pitää globalisaatiokehityksen uhreina ja siten kiinnostavan mahdollisia liittolaisia. Siisiäinen on kritisoinut Tourainen määritelmää ja hän nostaakin pieneläinturkistarhaajat hyväksi esimerkiksi. Pitäydyn tästä huolimatta Rasimuksen määrittelyissä, koska hän korostaa vastustajan identifioinnin ja vastustuksen merkitystä liikkeelle. Eläinoikeusaktivistien toiminnan taustalla on pyrkimys erottautua aiemmista liikkeistä. Samalla se rakentaa olemassaoloaan vastustuksen kautta.

Ympäristöprotestin neljättä aaltoa ovat tutkineet laajemmin Konttinen ja Peltokoski. He keskittyivät kokonaisvaltaisesti liikehdintään, joka ponnahti julkisuuteen vuonna 1995. Eläinten oikeudet olivat keskeinen yksittäinen kysymys tässä liikehdinnässä. Konttinen ja Peltokoski muistuttavat kuitenkin, että eläinten oikeudet olivat vain yksi kysymys muiden joukossa. Tutkimuksessa käytetään protestiaallon käsitettä ja sillä he haluavat asettaa tutkimuskohteen historialliseen viitekehykseen. Eläinsuojeluliikekin on jo sadan vuoden ikäinen ja eläinoikeusliike on tämän eräänlainen radikalisoituma. (Konttinen & Peltokoski 2004, 9.)

Lappalainen (2002, 125) on tuonut keskusteluun uuden poliittisen tyylin -käsitteen ja väittää, että uusien poliittisten liikkeiden erottautumispyrkimys on niiden sisäänrakennettu ominaisuus. Lundbom (2009, 107) on kirjoittanut eläinoikeusaktivistien poliittisesta tyylimuutoksesta. Siinä hän keskittyy muutokseen, joka on tapahtunut eläinoikeusaktivismissa. Aihetta hän lähestyy eläinoikeusaktivistien poliittisen tyylin ja mediasuhteen näkökulmasta. Hänen mukaansa aktivistien mediataidot olivat kehittyneet ja lisäksi he osoittivat hyvää poliittista lukutaitoa sekä kykyä arvioida tyyliään uudelleen vaihtaessaan voimapihdit kameraan. Lundbom (2001, 51–52) on myös tarkastellut eläinoikeusliikehdinnän solidaarista yhteisöllisyyttä. Sen puitteissa hän käsittelee myös sitä, keitä on tarkoitus yhdessä puolustaa tai vastustaa ja lisäksi miksi. Myös Lindholm (2003, 67, 72) on kirjoittanut eläinoikeusliikkeen yhteisöllisyydestä. Hän on käsitellyt siinä myös eläinoikeusliikkeen vihollisia.

Lundbomin (2001, 51) mukaan aktivistit puhuvat liikkeessä toimimisesta ja käyttävät yhteiskunnallisten liikkeiden käsitteitä. Hänen mukaansa eläinoikeusaktivismi on eri toimijoiden, sekä yksilöiden että ryhmien, monimuotoista, verkostomaista yhteiskunnallista liikehdintää. Liikehdinnän toiminta on samalla spontaania ja se esittää kritiikkiä vallitsevia olosuhteita kohtaan. Liikehdinnällä on sekä kansallisia että kansainvälisiä piirteitä. Osalla toimijaryhmistä on ainakin oman ryhmän sisällä yhteisesti jaettu kollektiivinen identiteetti. Tämä näkyy esimerkiksi siinä, että turkistarhausta vastustavilla on yhteisenä tavoitteena turkistarhauksen lopettaminen. Eläinliikehdinnän puitteissa toimivia aktivisteja on mahdotonta tarkastella yhtenäisenä joukkona. Tämän tutkielman puitteissa käytän myös yhteiskunnallisten liikkeiden käsitteitä. Tavoitteena on selvittää eläinoikeusaktivismiin viholliskuvia ja painopiste on aktivistien näkemyksillä. Muutoksen kevät -lehdissä ja Oikeutta eläimille -lehdissä. Koska aineistosta ei pysty välttämättä sanomaan kirjoittajan tarkkaa näkemystä eläinten puolesta tapahtuvasta toiminnasta, päädyin käyttämään Lundbomia mukaillen yleisempää eläinoikeusaktivisti termiä tutkielman kuluessa.

Eläinoikeusaktivisteja on käsitellyt myös Juppi, joka on keskittynyt eläinoikeusliikkeen mediajulkisuudessa nostattamaan määrittelykamppailuun (Juppi 2004). Hän on myös todennut, että eläinoikeusliikkeen saaman julkisuuden määrä on vaihdellut voimakkaasti kausittain. Laittoman suoran toiminnan iskut vaikuttivat erityisesti mediajulkisuuden määrään. (Juppi 2003, 141.) Laitonta suoraa toimintaa ja sitä harjoittaneita radikaaleja vaihtoehtoliikkeitä 1990-luvun Suomessa on tutkinut myös Kalliala (Kalliala 2005).

3. VIHOLLISKUVATUTKIMUS

3.1. Keskeiset käsitteet

Tässä luvussa käyn läpi viholliskuvatutkimuksen keskeisimpiä käsitteitä. Aluksi käyn läpi sitä, mihin identiteetti, kollektiivinen identiteetti ja julkinen identiteetti liittyvät. Tämän jälkeen tulevat varsinaisiin viholliskuviin liittyvät käsitteet toinen, vihollinen ja viholliskuva. Näistä ja näiden keskinäisistä eroista on kirjottanut mm. Harle. Hänen mukaansa tutkimuksellinen huomio on aiemmin, siis ennen 1990-luvun puoliväliä, kiinnittynyt enemmän yksittäisiin tapauksiin eikä käsitteiden määrittelyyn. Harle painottaakin sitä, että nämä kolme käsitettä viittaavat eri asioihin. Toinen keskittyy meihin ja sulkee muut pois ja määrittelee näin identiteettimme suhteessa toiseen. Vihollinen taas liittyy meidän ja heidän väliseen suhteeseen, joka perustuu konfliktiin. Harlen mukaan tämä konflikti on vihamielinen ja väkivaltainen. Samalla kun nimetään vihollinen tulee ilmi kuka vihollinen on ja mikä on sen olemus. Viholliskuva puolestaan liittyy siihen, millaisena näemme ulkoryhmän jäsenen. (Harle 1994, 229–233.)

Väljästi ajatellen viholliskuva on kuvaus kaikista toisista ja vihollisista. Viholliskuvan käsitteeseen liittyy kuitenkin ulkoryhmän edustajien vaarallisuuden korostaminen. Tämä tarkoittaa sitä, ettei pelkkä toisen kuva vielä ole viholliskuva. Harle mainitseekin useiden viholliskuvatutkimuksien kartoittaneen toisen kuvaa eikä niinkään varsinaista viholliskuvaa. Viholliskuva liittyy nimenomaan viholliseen eikä toiseen. Minun suhde toiseen on luonteeltaan erilainen kuin minun suhde viholliseen. (Harle 1994, 236–237.)

Ryhmänä tai piirteenä toinen on periaatteessa neutraali, sitä tarvitaan identiteetin rakentamiseksi ja samalla se suljetaan pois. Siksi toinen saattaa olla ja usein onkin suhteen passiivinen osapuoli, joka ei välttämättä edes ole tietoinen meistä. Vihollinen sen sijaan ilmaisee eräänlaista vastavuoroisuutta ja vastakohtaisuutta, kun puhutaan ihmisistä tai ihmisryhmistä. Toisin kuin toinen, on vihollinen tietoinen suhteen olemassaolosta ja meistä. Vihollinen näkeekin meidät poikkeuksesta aina omana vihollisenaan ja käytännössä tämä heijastuu viholliskuvina meistä ja selittää peilikuvan muodostumisen. (Harle 1994, 237.) Peilikuvan muodostuminen liittyy peilikuvahypoteesiin, jonka mukaan vastapuolet käyttävät toisistaan lähes samanlaisia ilmaisuja ja lisäksi molemmat kuvailevat itseään samanlaisilla myönteisillä ilmaisuilla. (Emt. 232.)

Aineiston analysoinnissa käytän apuna käsitteellisiä määrittelyitä viholliskuvasta, toisesta ja vihollisesta. Harle muistuttaa käsitteiden käytön tarkkuuden tärkeydestä. Viholliskuvaa on usein käytetty toisen ja vihollisen sijasta. Arkipuheessa tämä ei välttämättä haittaa, mutta toisaalta esimerkiksi sotia ei käydä viholliskuvaa vastaan vaan vihollista. Ongelma näkyy myös puhuttaessa uusista viholliskuvista, jolloin ei kuitenkaan tarkoiteta että toisen kuva olisi muuttunut vaan toinen tai vihollinen on vaihtunut. Aiemman vihollisen sijaan on tullut uusi uhan lähde, todellinen tai sellaiseksi koettu. (Harle 1994, 231.)

3.1.1. Identiteetti

Identiteetistä puhuttaessa sillä on tarkoitettu yleensä yksilön subjektiviteettia ja se on vastaus kysymykseen mikä tai kuka minä olen (Kaunismaa 1997, 220). Käsitettä identiteetti on käytetty paljon psykologian, sosiaalipsykologian ja sosiologian aloilla. Niissä sitä on käytetty 'minän' tai 'meidän' ominaisuutena. Identiteettiä on käytetty näin myös politiikan tutkimuksen alalla. Identiteettiin sisältyy määritelmä siitä, kuka 'minä' olen ja minne 'minä' kuulun. Tämä sama koskee ryhmiä 'meitä'. Identiteetti liittyy niin yksilötasolle, mutta ehkä laajemmin vaikutuksien yhteiskuntien tasolle ja ryhmien väliseen vuorovaikutukseen. Harle painottaakin, että sosiaalisessa elämässä identiteetti on sosiaalisesti tuotettu, samoin kuin identiteetin ominaisuudet. (Harle 2000, 16–17.)

Identiteettejä voidaan jakaa eri tavoin. Ne voidaan jakaa henkilökohtaisiin, sosiaalsiin ja kollektiivisiin identiteetteihin. (Lindholm 2005, 41.) Rinne viittaa Meluccin (1996) kaksiosaiseen identiteettijaotteluun, joka koostuu individuaalisesta ja kollektiivisesta identiteetistä. Tämän mukaan kaikilla yksilöillä on omanlaisensa individuaalinen identiteetti ja tämä määrittää sen, minkälaiseksi yksilö kokee itsensä. Individuaalinen identiteetti on myös kuvaus yksilön maailmankuvasta, hänen arvoistaan ja yksilön oma 'minä'-käsitys. Kollektiivisella identiteetillä taas käsitetään usean yksilön jaettua ja samansuuntaista käsitystä siitä, mikä on tärkeä. (Rinne 2011, 31.) Yksilölliseen identiteettiin viitataan sanoilla 'minä', 'sinä' tai 'hän' ja 'me', 'te' tai 'he' puolestaan viittaavat kollektiiviseen identiteettiin. Annettaessa jokin identiteettiin liittyvä ominaisuus ryhmälle tai yhteisölle, yleistäen on kyseessä kollektiivinen identiteetti. (Kaunismaa 1997, 221.)

'Toisella' on tärkeä rooli 'minän' identiteetin vahvistamisessa. Identiteetillä voidaan kuvata 'toisen' ja 'meidän' välistä suhdetta. Tämä suhde on kausaalinen eli toisaalta 'toinen' tuottaa 'minun' identiteetin

ja toisaalta taas 'minä' muodostaa 'toisen'. Kiinnitettäessä huomiota viholliseen tulee 'meistä' ystäviä ja tästä suhteesta meidän ja vihollisen välillä vihamielinen. Tämä suhde saattaa johtaa jopa väkivaltaan ja sotaan. Identiteetin yhteydessä kiinnitetään huomio kuitenkin 'toisen' tärkeydelle 'meidän' identiteetin muodostumiselle. (Harle 2000, 15.)

'Meitä' ei voi määritellä viittaamatta siihen keitä 'me' emme ole tai minne 'me' emme kuulu. Identiteetti ilmaistaan usein termeillä 'minä' ja 'toinen' sekä näiden välisellä suhteella. Toisin sanoen identiteetti ei ole vain yksilön tai toisilleen läheisten yksilöiden ryhmän ominaisuus vaan suhde yksilöiden tai ryhmien välillä. (Harle 2000, 18.)

Identiteetin määritelmä perustuu toisen tai vihollisen poissulkemiselle. Toinen on neutraali toisin kuin ystävä tai vihollinen. Toinen voi olla vain politiikkamme vastustaja, mutta sekä 'me' ja 'he' ovat tasavertaisia. Näemme vastustajien politiikan tavoitteidemme vastaisina, mutta silti oikeutettuina. Vihollinen on vihamielinen meitä kohtaan ja pahuus on sen luonnossa. Vihollinen ei myöskään koskaan ole tasa-arvoinen meidän kanssa. Vihollinen tekee identiteettisuhteesta yksinomaan ja äärimmäisen poliittisen ja oikeuttaa meidät rajoittamattoman väkivallan käyttöön vihollista kohtaan. (Harle 2000, 18.)

3.1.2. Kollektiivinen identiteetti

Kollektiivinen identiteetti on yhteiskunnallisten liikkeiden kollektiivisen toiminnan perusta (Rasmus 2006, 154). Kollektiivinen identiteetti on kyseessä niissä tapauksissa, kun etsitään vastausta kysymykseen, keitä me olemme. Käsitettä käytetään hyvin laaja-alaisesti ja siihen sisältyvätkin kaikki 'me'-identiteetit. Ne voivat liittyä poliittisiin, etnisiin kuin kansallisiinkin identiteetteihin ja siihen sisältyvät niin ammattikuntien, sukujen kuin paikkakuntienkin identiteetit. (Kaunismaa 1997, 220.)

Kollektiivisen identiteetin avulla muodostetaan ryhmiä ja yhteisöjä eikä niiden ole oltava valmiina. Identiteettejä kuvaaviksi tunnusmerkeiksi valitaan sellaiset ominaisuudet, jotka sopivat ryhmäkuvaan ja samalla jätetään valitsematta toisia. Kollektiivisia identiteettejä ilmaisevien ominaisuuksien olisi hyvä olla riittävän abstrakteja, jotta ne olisivat uskottavia. Liian konkreettiset ominaisuudet latistavat kuvitelmaa kollektiivisesta identiteetistä. (Kaunismaa 1997, 222–223.)

Kollektiivista identiteettiä voidaan pitää ryhmän sosiaalisen järjestelmän toiminnallisena osana. Yhtenä oleellisena osana kollektiivisten identiteettien kohdalla on huomioida se, kuka tai ketkä kontrolloivat tai ohjaavat prosesseja. Oletettavaa on, etteivät ryhmän jäsenet vaikuta tasa-arvoisesti niihin ominaisuuksiin, joista identiteetti muodostuu. (Kaunismaa 1997, 228.)

Lindholmin (2005, 42–43) mukaan kollektiivisen identiteetin tutkijat ovat yksimielisiä siitä, että kollektiivinen identiteetti perustuu ponnisteluihin ja on jatkuvien neuvottelujen tulos. Yhtä selvää ei kuitenkaan ole se, rakentuuko kollektiivinen identiteetti yhteiskunnallisten objektiivisten epäkohtien tähden vai onko se vain sosiaalinen konstruktio. Kollektiivista identiteettiä ilmaistaan kielen ja symbolien avulla, joita ilmaistaan julkisesti. Näiden merkkien ja muiden kulttuuristen symbolien avulla selviää kollektiivisen identiteetin sisältö eikä henkilökohtaisen identiteetin avulla. (Gamson 1995, 100.)

Kollektiivinen identiteetti pohjautuu tiettyjen ominaisuuksien valikoimiseen sekä painottamiseen. Tämän avulla joitakin ominaisuuksia jätetään symbolisten koodien ulkopuolelle tai marginaalistetaan. Samalla kollektiiviseen identiteettiin liittyy voima joidenkin ihmisten sulkemiseen marginaaliin tai jopa kokonaan ryhmän tai yhteisön ulkopuolelle. Identiteetti siis sulkee pois tai jättää näkymättömiin ei-identtisen. (Kaunismaa, 1997, 226.) Kollektiivinen identiteetti jakaa todellisuuden meihin ja muihin. Tämän erottelun yhteydessä meidän tunnistaminen tapahtuu kahdella tavalla, joko tunnistamalla ne ominaisuudet, joita meillä on tai erottamalla meidät ja muut. (Emt. 225.) Kollektiivisella identiteetillä suljetaan ryhmään kuulumattomat tai ne joita ei haluta jäseniksi ulos tai marginalisoidaan ne. Tähän liittyy käsityksiä vastustajista ja vihollisista. Erilaisia rajoja sisällä ja ulkona olevien välille voidaan luoda esimerkiksi kielenkäytöllä, tietovarastolla, toimintamalleilla ja tavoilla, jotka ovat vain oman ryhmän hallussa. (Emt. 222.) Rinteen mukaan reflektiivisen toimijan onkin selvitettävä kenen ystävä ja kenen vihollinen hän on. Toimija on näin poliittisen konfliktin kontekstissa. Siinä vihollisuuden olemassaolo on edellytys sille, että toimija voi määritellä aseman toimijana sekä toiminnallisen identiteettinsä. (Rinne 2011, 72.) Viholliskuvien tutkimisen kannalta oleellista on kysymys siitä, keitä me emme ole.

Tärkeässä roolissa kollektiiviselle identiteetille on sosiaalisesti rakennettu käsitys meistä. Kollektiivisen identiteetin avulla sosiaaliset toimijat kykenevät tunnistamaan ensinnäkin itsensä vastatessaan kysymykseen kuka minä olen tai keitä me olemme. Toiseksi ne vastaavat samalla kysymyksiin kuka hän on tai keitä he ovat ja tulevat niiden myötä tunnistetuiksi. (Lindholm 2005,

41.) Näiden kysymysten avulla ryhmälle tuotetaan ominaisuuksia ja näin kollektiivista identiteettiä tuotetaan symbolisella merkityksenannolla. (Kaunismaa 1997, 222.) Kollektiivisella identiteetillä ymmärretään eri asiaa kuin yksilöllisellä tai sosiaalisella identiteetillä. (Lindholm 2005, 41.)

Kollektiiviseen identiteettiin kuuluvat usko toiminnan oikeutukseen ja jaettu arvoperusta vahvistavat osaltaan toimijan minäkuva ja itseymmärrystä. Näin kollektiivinen identiteetti auttaa yksilöä muodostamaan me-henkisen ryhmän. Tällaisen ryhmän kiinteyden mahdollistaa samankaltainen arvomaailma. Samalla muodostuu käsitys itsestä ja muista ryhmäläisistä kollektiivisena toimijana. Ryhmällä on yhteinen käsitys asiakysymyksistä, tavoitteista ja siitä, millaisin keinoin tavoitteet saavutetaan. (Rinne 2011, 119.)

Kollektiivinen identiteetti voidaan Meluccin (1996, 67) mukaan ymmärtää vuorovaikutusprosessina, joka on rakennettu ja saatu aikaan yksilöiden tai ryhmien välisessä suhteessa. Prosessissa yksilöt tai ryhmät määrittelevät toimintansa tarkoituksen. He ovat samalla tietoisia mahdollisuuksistaan ja toimiensa rajoituksista. Identiteettiä täytyy myös pitää aktiivisesti yllä.

Rasmus (2006, 155) on samoilla linjoilla Meluccin kanssa ja hän määrittelee kollektiivisen identiteetin prosessiksi, jossa ihmiset merkityksellistävät toimintaansa sekä heitä ympäröivää sosiaalista todellisuutta. Koska kollektiivinen identiteetti on prosessi, se ei ole mikään pysyvä ominaisuus, joka kuuluisi jollekin ryhmälle.

Myös Della Porta ja Diani (1999, 85) painottavat identiteetin olevan prosessi, jonka avulla yhteiskunnalliset toimijat tunnistavat itsensä osaksi laajempaa ryhmää. Samalla kun toimija tunnistaa itsensä osaksi jotain ryhmää, tulee hän tunnistetuksi muille toimijoille. Liikkeiden kollektiivisen identiteetin perustana on erityinen vaatimus, josta liikkeessä ei olla valmiita neuvottelemaan. Tällaisen tärkeän vaatimuksen merkitys vakiintuu myös sen kautta, että vaikka oltaisiin valmiita neuvottelemaan muista vaatimuksista tai saavutettaisiin osittaisia voittojakin suhtaudutaan niihin kuin tappioina. (Emt. 233–243.) Eläinoikeusliikkeen turkistarhauksen lopettaminen on tällainen vaatimus, josta ei tingitä (Lindholm 2005, 44).

Huomionarvoinen asia on myös kollektiivisen identiteetin ylläpitäminen. Lindholm käyttää tässä apunaan rituaalin käsitettä. Rituaalit osallistuvat yhteisöllisyyden uusintamiseen ja ne liittyvät jonkin toiminnan säännölliseen toistamiseen. Rituaalien keinoin aktivistit osoittavat innostuksen, vihan, pelon ja ylpeyden tunteitaan. Rituaalit voidaan ymmärtää solidaarisuutta tuottavan tunteen

esittämistapana. (Lindholm 2005, 45.) Toisaalta voimakkaita tunteita sisältävät tilanteet voivat johtaa moraalisesti ylilatautuneisiin tilanteisiin (Ilmonen 1998, 31).

Identiteettien jatkuva rakentaminen ja muokkaaminen ovat identiteettipolitiikkaa (Lappalainen 2002, 85). Tällaista on muun muassa sellainen kollektiivisen identiteetin luominen, jonka tarkoituksena on jonkin alistetun ryhmän aseman parantaminen. Samalla kun luodaan identiteettiä esimerkiksi naiselle, mustalle tai globalisaatiokriittiselle aktivistille määritellään samalla myös ominaisuuksia, joita liikkeiden vastustajilla on. Identiteettipolitiikkaan liittyy ajatus siitä, että jokin alistavaksi ajateltu rakenne aletaan nähdä alistavaksi vasta, kun alistetussa asemassa olevan kollektiivinen identiteetti on onnistuttu politisoimaan. (Lindholm 2005, 42.) Liikkeiden sisällä sen intellektuellit luovat aktiivisesti kollektiivista identiteettiä. Tällä pyritään luomaan toiminnalle jatkuvuutta ja pysyvyyttä. (Emt. 44.) Tutkijat huomioivat 1990-luvun alussa, että aktivismiin voi motivoida identiteetti, jonka liike tarjoaa (emt. 46).

Eläinoikeusaktivistit saattoivat Rasimuksen (2006, 164) mukaan yksilöinä, ”omissa nimissään” harjoittaa erilaista toimintaa, mitä kollektiivisesti järjestön puitteissa toteutettiin. Tämä korostui varsinkin, kun yritettiin pitää laillisin keinoin toimiva järjestö erillään laittomista suoran toiminnan aktioista. Rasimus (emt. 309) kirjoittaa myös siitä, että uusimman liikeaallon toiminnassa voi hahmottaa identiteettittömyyden konkreettisia ilmenemismuotoja. Yhtenä edellytyksenä tähän on se, että identiteettittömyys käsitetään vain kollektiivisen toiminnan uudenlaiseksi orientaatioksi eikä suinkaan vaikkapa toiminnan subjektien minuuden kiistämiseksi. Lisäksi Rasimus yhdistää identiteettittömyyden osin laittomaan suoraan toimintaan, ainakin anonymiteetin niiltä osin kuin toimijalla on tunnistamattomuuden lisäksi muitakin tavoitteita. Identiteettittömyyden mukaan uusimmat liikkeet eivät olisi enää toimijoilleen yhteisöllisen samaistumisen kohteita.

Yksilön oma identiteetti muodostuu henkilökohtaiselle maailmankuvalle. Kollektiivinen identiteetti taas jalostuu samoin ajattelevien seurassa. (Rinne 2011, 107.) Kollektiivia yhdistää jaettu arvoperusta (emt. 31). Toisin kuin arkisten rutiinien kautta rakentuvat sosiaaliset identiteetit, kollektiiviset identiteetit houkuttelevat osallistujia moraalisesti, tunteellisesti ja tiedollisesti. Kollektiiviset identiteetit ovat niin voimakkaasti latautuneita, että ne jättävät usein sosiaaliset identiteetit peittoonsa. Kollektiiviset identiteetit ovat puolestaan epävakaita ja tilapäisempiä kuin sosiaaliset identiteetit. (Lindholm 2005, 41.)

Kollektiiviseen identiteettiin kuuluvat usko toiminnan oikeutukseen ja jaettu arvoperusta vahvistavat osaltaan toimijan minäkuvaa ja itseymmärrystä. Näin kollektiivinen identiteetti auttaa yksilöä muodostamaan me-henkisen ryhmän. Tällaisen ryhmän kiinteyden mahdollistaa samankaltainen arvomaailma. Samalla muodostuu käsitys itsestä ja muista ryhmäläisistä kollektiivisena toimijana. Ryhmällä on yhteinen käsitys asiakysymyksistä, tavoitteista ja siitä, millaisin keinoin tavoitteet saavutetaan. (Rinne 2011, 119.)

Kollektiivisen identiteetin muodostumiseen liittyy Meluccilla (1996, 70–71) kolme osaa. Ensimmäisessä osassa määritellään kognitiiviset osat, kuten toiminnan päämäärät, keinot ja alat. Nämä määrittävät kielessä, joka on yhteistä koko yhteiskunnalle tai sen osalle tai kieli voi olla jollekin ryhmälle ominaista. Kieli on sisällytetty rituaaleihin, käytäntöihin ja kulttuuriin artefakteihin. Toinen osa viittaa toimijoiden aktiivisiin yhteistyösuhteisiin. Toimijat kommunikoivat keskenään, vaikuttavat toisiinsa, neuvottelevat ja tekevät päätöksiä. Kolmas osa liittyy siihen, että kollektiivinen identiteetti vaatii tietyn määrän emotionaalisuutta. Sen myötä yksilöt tuntevat olevansa osa yhteistä kokonaisuutta.

Kollektiivista identiteettiä tuottavista rituaaleista yksi ilmeisimmistä on mielenosoitus. Uusintamista voi tapahtua rituaalinomaisissa tapahtumissa, vaikkei liikkeen vastustaja olisi aina konkreettisesti läsnä. Esimerkkejä tällaisista tapahtumista ovat erilaiset toimintatempaukset, teemapäivät ja seminaarit työryhmineen. Näiden lisäksi myös osallistujien keskinäisellä vakuuttelulla voidaan vahvistaa kollektiivista identiteettiä. (Lindholm 2005, 45.)

Rasimuksen (2006, 158) mukaan kollektiivisen toiminnan emotionaalista ulottuvuutta korostettiin uusimman liikehdinnän tuottamassa kirjallisessa materiaalissa. Emotionaalisuuden korostaminen tuli kuitenkin tapahtua rationaalisuuden ja tiedonhallinnan yhteydessä.

Rinteen (2011, 108) mukaan politiikkaan osallistuminen ja politiikan tekeminen ovat muuttuneet yksilölähtoisempään suuntaa. Yksittäinen minä pystyy kampanjoimaan poliittisesti ainakin periaatteessa, mutta kollektiivinen toiminta on tehokkaampi keino politikoida vaikuttavasti (emt. 72). Yksittäisen minän korostaminen sisältyy myös ajatukseen, jonka Termonen (2003, 252) tuo esiin eli siihen, että kannustetaan sivustakatsomisen sijaan itsetekemiseen.

3.1.3. Julkinen identiteetti

Jos tutkimuksen kohteena on eläinoikeusliikkeen toiminta ja sen politiikan tyyli, ei Rinteen mukaan sen ymmärtämiseen riitä Meluccin käsitejako. Poliittista ja vaikuttavaa toimintaa ei tuoteta pelkästään sillä, että on jaettu käsitys siitä, mikä on oikein ja mitä pitäisi tehdä. (Rinne 2011, 31.) Julkisen identiteetin käsite tuotiin täydentämään Meluccin jaottelua (Johnston, Laraña & Gusfield 1994, 18–19). Tämä käsite viittaa toimijoiden tapaan tai tyyliin tulla vaateineen julki. Halu politisoida henkilökohtaisesti arvokkaiksi tai vääryyksiksi koettuja asioita motivoi toimijoita. Kollektiiviseen identiteettiin tärkeänä osana kuuluva jaettu käsitys muokkaantuu tässä tapauksessa haluksi ajaa omaa asiaa. Rinteen mukaan arvojen jakaminen, arvojen puolesta toimiminen sekä niiden julkinen esittäminen ja esittäytyminen eli ekspressiiviset performanssit vahvistavat toimijaryhmän ymmärrystä itsestään toimijana ja tämän lisäksi yksilötasolla tunnetta johonkin tiettyyn ryhmään kuulumisesta. Jako meihin ja heihin määrittelee julkista identiteettiä. Rinteen mukaan tämä jako muistuttaa Schmittin poliittisuuden määritelmää, johon olennaisesti liittyy jako ystäviin (me) ja vihollisiin (he). (Rinne 2011, 31–32, Schmitt 1976.)

Julkinen identiteetti koostuu toiminnasta, joka tapahtuu julkisuudessa. Tällaista on esimerkiksi erilaiset toiminnalliset kampanjat. Uusista liikkeistä puhuttaessa julkista identiteettiä ei ole käytetty kovinkaan paljon. Rinteen mukaan se on kuitenkin mielenkiintoinen, koska se luo me-he -erottelun. Samalla kun sillä erottaudutaan toisista toimijoista ja esitetään vaihtoehto, voidaan sillä luoda vastustettava toinen. (Rinne 2011, 119–120.) Tämä konkretisoitui erityisesti viholliskuvaluokassa, jossa käsiteltiin vastapuolen hyväksikäyttämistä häntä itseään vastaan.

Rinne (2011, 119) näkee uudet yhteiskunnalliset liikkeet ja postmodernit liikkeet identiteettiliikkeinä, joka samalla erottaa ne vanhemmista ideologioihin perustuvista yhteiskunnallisista liikkeistä. Individuaalisen ja kollektiivisen identiteetin lisäksi oleellista on julkinen identiteetti, koska uusien yhteiskunnallisten liikkeiden kohdalla identiteetin ja toiminnan suhde on oleellinen haluttaessa ymmärtää toimijuuden rakentumista ja toimijuuden merkitystä yksittäiselle toimijalle tai toimijakollektiiville.

Tilanteissa, joissa päätetään osallistua poliittiseen toimintaan arvioidaan myös individuaalista identiteettiä eli kuka minä olen sekä kollektiivista identiteettiä eli ketkä ovat ystäviäni ja ketkä kamppailevat puolellani. Julkinen identiteetti pitää sisällään sen, miten minä tai me asian esitämme. (Rinne 2011, 72.)

Yksilöityneessä refleksiivisessä politikoinnissa yksilön totuudessa eläminen välittyy hänen elämässään ja toiminnassaan. Postmodernien liikkeiden vapaus ja autonomia toteutuvat julkisen identiteetin avulla. Tässä identiteetissä on nähtävissä jonkun poliittisesti toimivan ryhmittymän yhteinen käsitys maailmasta sekä heidän totuudestaan. Toimija myös näyttäytyy ja näkyy julkisuudessa. Julkinen identiteetti liittyy käsitteellisesti individualistiseen ja kollektiiviseen identiteettiin. Julkinen identiteetti liittyy siihen, miten toimija muovaa käsityksen itsestään jonakin maailmaa muuttavana liikehdintänä. Sen avulla toimija myös erottautuu muista toimijoista samalla kentällä. Samalla kun vastataan kysymyksiin kuka minä olen, mitä me olemme ja mitä pitää tehdä selviää toiminnassa mukana olevalla käsitys itsestä toimijana sekä samalla jonkin ryhmän jäsenenä. (Rinne 2011, 84–85.) Julkinen identiteetti vaikuttaa yksilön henkilökohtaiseen identiteettiin ja näin syntyy oma tunnistettava aktivisti-identiteetti, joka tekee liikkeessä toimivan näkyväksi ja tunnistettavaksi. (Rinne 2011, 85.)

Tutkielma keskittyy eläinoikeusaktivistien viholliskuviin ja tässä yhteydessä kollektiivisen identiteetin -käsitteellä tarkoitetaan uusien yhteiskunnallisten liikkeiden kollektiivista identiteettiä eikä perinteistä järjestöidentiteettiä.

3.1.4. Toinen

Määriteltäessä toinen erilaiseksi verrattuna minuun tai meihin, on se pikemminkin erilaisuutta, joka on liittynyt kieleen ja puheeseen (Harle 1994, 232). Aho liittää tämän sosiaalisen todellisuuden hahmottamiseen siten, että siihen kuuluville objekteille annetaan tarkoin määritellyt ominaisuudet. Näiden joukossa tärkeimpiä ovat erottelujen 'minun' ja 'ei-minun' näkeminen erillisinä. Tässä tapauksessa 'ei-minä' koostuu elottomista ja elollisista aineista tai olioista ja henkilöistä joita kutsutaan pronomineilla sinä, hän, te ja he. Henkilöt voidaan jakaa ensinnäkin etunimellä kutsuttaviin läheisiin ja toiseksi arvonimellä ja/tai sukunimellä kutsuttaviin kaukaisiin. Tässä tapauksessa 'meitä' ovat minä ja minun läheiseni ja 'heitä' ovat kaukaiset ja vieraat. (Aho 1994, ks. Harle 1994, 232.)

Minun ja toisen erottamisella on myös sosiaalinen funktio. Sosiaalinen järjestys perustuu siihen, että on mahdollista erotella ystävät ja viholliset. Sosiaaliseen järjestykseen liittyykin oleellisesti epäjärjestys. Toisen avulla muodostetaan myös omaa identiteettiä. Tilanteisiin joissa toiseus ja identiteetti liittyvät toisiinsa voidaankin soveltaa toisen käsitettä. Eroteltaessa meidät ja heidät,

voidaan se liittää hyvin monenlaisiin ilmiöihin, esimerkiksi miehet ja naiset, kaupunki ja maaseutu. (Harle 1994, 232–233.) Myös eläinoikeusaktivisteihin ja heidän vastapuoleensa voidaan liittää näitä meidän ja heidän välillä tehtyjä erotteluita. Harle pitää tärkeänä väitettä, että toinen voi olla usein sama kuin viholliskuva, mutta näin ei kuitenkaan aina ole. Viholliskuva käsittää kuitenkin aina 'negatiivisen toisen', kun taas toisen käsite ja toiseuden sosiaalinen funktio ei edellytä tai vaadi negatiivista sävyä tai vihollisuutta. (Emt. 233.) Eläinoikeusaktivistien luomat kuvaukset määrittelymystään vastapuolista olivat selkeästi viholliskuvia eli kuvauksia negatiivisista toisista, eivätkä pelkästään kuvauksia näistä toisista.

3.1.5. Vihollinen

'Vihollisen' lyhyin määritelmä on se, että se on erilainen kuin 'minä' tai 'me'. Tätä erilaisuutta voidaan määritellä monin eri tavoin (Harle 1991, 16). Vihollinen on toisen erityistapaus ja vihollisen käsite keskittyy meidän ja heidän, minun ja toisen suhteeseen. Vihollisen käsite olettaa tämän suhteen perustuvan konfliktiin, joka on vihamielinen ja väkivaltainen. Samalla kun vihollinen nimetään, selviää kuka ja millainen vihollinen on. Vihollisen käsitteeseen sisältyy myös teoria siitä, mitkä ovat konfliktin syyt ja sen luonne sekä miten se kehittyy kompromissin sijaan kohti viimeistä taistelua. Vihollinen on hyvän vastustaja. Sen avulla selitetään pahan ja kärsimyksen olemassaolo ja näin samalla oikeutetaan väkivalta pahaa vastaan käytävässä taistelussa. (Harle 1994, 233–234; ks. myös Aho 1994.)

Meihin yhdistetään oikeus, laki ja moraali (Harle 1991, 17). Viholliseen liittyy epäjärjestys ja moraalittomuus. Vihollinen tulee esiin vasta kun meidän ja heidän välinen suhde on väkivaltainen ja vain silloin, kun meidän ja heidän väliseen suhteeseen liittyy hyvän ja pahan taistelu ja toinen on määritelty viholliseksi. (Harle 1994, 233.) Viholliseen liittyvä vääräys on siinä jotakin joka jää meistä 'jälkeen' ja samalla se edustaa yhteisön omia jätöksiä. Vihollinen edustaa vaaraa ja kuolemaa ja se pitää poistaa muuten terveestä yhteisöstä. Harle soveltaa tätä ydinjätteen tapaukseen, jossa ydinjäte halutaan salata ja piilottaa yhteisön ulkopuolelle. Ihmisten joutuminen kontaktiin vaarallisen jätteen kanssa tuhoaa ihmiset. Se, onko jäte piilotettavissa vai ei, jakaa kannattajien ja vastustajien mielipiteet. (Harle 1991, 17–18.) Aineistossa näkyy miten eläinoikeusaktivistien mielestä vihollinen on yrittänyt piilottaa eläinten räökkäyksen pois näkyvistä, ihmisten silmistä. Konkreettisesti ihmisiä ei tuhoa eläinten huonon kohtelun näkeminen, mutta moraalisisella tasolla tämä on vaarallista.

Puhuttaessa vihollisesta pitää muistaa, ettei kaikki erilaisuus ja erottelu ole osoituksena vihollisuudesta. Erilaiset vastakohtaisuudet täydentävät toisiaan ja mahdollistavat elämän jatkumisen. Tällaisia vastakohtaisuuksia ovat esimerkiksi mies ja nainen, me ja he, valoisa ja pimeä sekä hyvä ja huono. Tällaiset erottelut eivät välttämättä itsessään sisällä mitään ongelmallista. Samoin tehdään luonnollista erottelua hyvän ja pilaantuneen välillä sekä tutun ja vieraan ihmisen välillä ja lisäksi erotellaan ystävällinen ja vaarallinen käyttäytyminen. (Harle 1991, 18.)

Mikäli meitä ja heitä aletaan sekä pitää syvällisessä mielessä erilaisina ja tähän erotteluun liitetään hyvän ja pahan vastakohtaisuus ja lisäksi meihin liitetään hyvä ja heihin paha, alkaa 'vihollinen' tulla tilanteeseen mukaan. Tällaisessa tilanteessa 'he' on vieras ja erilainen ja muuttuu 'viholliseksi', jota pidetään uhkaavana ja jota on pelättävä. (Harle 1991, 18.)

Harlen mukaan vihollisen ongelman oleellisena syynä on halu hyvyyteen. Hyvä ihminen, joka on löytänyt rationaalisen valistuksen, pyrkii ratkaisemaan ongelman käännättämällä pahan, vaikka vastoin tämän tahtoa sekä yrittää levittää totuutta vaikka pakolla. Tässä yhteydessä unohdetaan sosiaalisen elämän ristiriitaisuus ja uskotaan harmoniaan. Mikäli ajateltaisiin ristiriitojen olevan luonnollisia voitaisiin pyrkiä kompromisseihin. (Harle 1994, 236.) Eläinoikeusaktivistit ovat yrittäneet pakkoon verrattavalla painostamisella saada yksittäisiä vastapuolen jäseniä lopettamaan toimintansa.

Kalliala (1999, 150) on kirjoittanut yhteisöllisistä liikkeistä ja hänen mukaansa yhteisöllistä liikettä määrittää oletettu vastustaja tai lähinnä vihollinen. Hänen mukaansa vihollinen säilyy aina vihollisena, vaikka se voidaan tunnustaa, sen kanssa voidaan neuvotella tai sitä vastaan voidaan taistella. Lindholmin (2003, 71–72) mukaan vihollisia tai vähintään vastustajia on kaikilla liikkeillä. Mikäli liikkeeltä katoaa vastustaja, pysähtyy myös liikkeen liike, päämäärä hämärtyy ja lopulta koko liike käy tarpeettomaksi. Hän pitää kuitenkin tulkintakysymyksenä sitä, nimitetäänkö liikkeen vastakkaista osapuolta vastustajaksi vai viholliseksi. Hänen mukaansa vihollinen on oikeampi ilmaisu eläinoikeusliikkeen tapauksessa. Lindholmin mukaan eläinoikeusliikkeen näkemys vihollisesta noudattelee Kallialan määritelmää. Ainoana erotuksena se, että keskeisimpien vihollisten kanssa ei neuvotella. Lappalainen (2002, 252) mainitseekin, että ystävän ja vihollisen erotteleminen sekä tämän intensiivisyys on dynaaminen ilmiö.

3.1.6. Viholliskuva

Viholliskuva on toisen erityistapaus (Harle 2000, 11). Sillä tarkoitetaan oman ryhmän 'meidän' jakamaa stereotyyppistä käsitystä toisen ryhmän eli 'ulkoryhmän' jäsenten epäinhimillisyydestä, uhkaavuudesta ja vaarallisuudesta meitä kohtaan. Erot viholliskuvien välille syntyvät siitä, miten ne suhtautuvat toisen inhimillisyyteen, vähättelevätkö vai kiistävätkö sen kokonaan. Viholliskuvat eivät ole pysyviä vaan voivat muuttua vihamielisyyden lisääntyessä eri ryhmien välillä. Muutos voi olla voimakasta vihamielisyyden kierteen kiihtyessä ryhmien välillä ja sotilaallisen mobilisaation aikana. Harlen mukaan viholliskuva on sitä kielteisempi, mitä vähemmän siinä on ihmiseen liittyviä ominaisuuksia mukana. (Harle 1994, 231–232.)

Harlen mukaan Ofer Zurilla on seitsemän erilaista mahdollisuutta vihollisen inhimillisyyden arvioinnissa. Nämä eroavat aina inhimillisyyden tunnustamisesta sen täydelliseen kiistämiseen. (Harle 1991, 36–37; Zur 1991.) Myöhemmin Zur on analysoinut viholliskuvia ja löytänyt yhdeksän tapaa kuvata ja nähdä vihollinen. Hän on lisännyt alkuperäisiin kaksi tapaa nähdä vihollinen. Hänen mukaansa mitä kauempana viholliskuva on ihmisestä, sitä regressiivisempää toiminnantaso se ilmaisee. (Zur 1991.)

Harle (1994, 231–232) on Zuria mukaillen muodostanut kuusi viholliskuvaluokkaa, joilla voidaan esittää ulkoryhmää ja sen jäseniä.

1. Paha ihmisolento. Ulkoryhmän jäsen kuvataan ihmisenä, hänen ihmisyyttään ei kyseenalaisteta, vaikka häneen liitetään kielteisiä ominaisuuksia.
2. Kasvoton massa. Ulkoryhmä nähdään kasvottomana massana, joka on menettänyt yksilöllisyytensä, naamioituneena.
3. Viettelevä nainen. Tällä viholliskuvalla on pitkät perinteet aina ilmestyskirjan Roomalle antamasta kuvasta aina Beirutin kuvaamiseen uhkeana naisena, jonka rinnat ovat täynnä kranaatteja.
4. Humanoidi. Ulkoryhmän jäsen on menettänyt kokonaan ihmishahmonsa ja tilalle on tullut saatanan kuva, paha, joka on kuoleman ja kaiken kärsimyksen symboli.
5. Eläin. Ulkoryhmän jäsen kuvataan mm. rottana tai käärmeenä ja hän on voinut saada uhrieläimen roolin tai muuttua metsästyksen kohteeksi.
6. Eloton esine tai 'uuspuheen' kiertoilmaisu. Ihmisten sijaan käytetään koodikieltä. Ulkoryhmästä ja myös ihmisistä puhutaan esimerkiksi aseina tai asejärjestelminä.

Viitattaessa tutkielman kuluessa viholliskuvateorioiden viholliskuvaluokkiin tarkoitetaan näitä Harlen kuutta viholliskuvaluokkaa eikä Zurin luokitteluita, koska ne sopivat paremmin tutkielman viitekehykseen. Näitä viholliskuvaluokkia on tarkoitus käyttää apuna aineiston analysoinnissa. Seuraavaksi esittelen taustaa sille, mistä teoreettisista lähtökohdista viholliskuvia on tutkittu.

3.2. Viholliskuvateoriat

Yhdysvaltojen ja Neuvostoliiton kahtiajaon murtuminen vuoden 1989 lopulta lähtien loi uuden tilanteen myös viholliskuvien maailmaan sekä viittasi uudenlaisen poliittisen kulttuurin mahdollisuuteen. Nämä kaksi maata eivät olleet enää toistensa perivihollisia eikä eurooppalaisten tarvinnut enää määritellä olemassaoloaan suurvaltojen välisen vihollisuuden kautta. Sen aikaisten tosiasioiden perusteella ajateltiin ideologioiden kuolleen ja pahojen saaneen rangaistuksensa sekä samalla nähtiin Euroopan olevan vapaa vihollisesta, vihollisuudesta sekä hyvän ja pahan ongelmasta. Samalla kuitenkin löytyi myös niitä, jotka muistuttivat vihollisuuden jatkuvuudesta. Ajateltiin kylmän sodan jälkeisen politiikan tarvitsevan omat viholliskuvansa ja myös näitä uusia viholliskuvia piti pystyä kritisoiimaan. (Harle 1991, 9–10.) Laajempi 'toiseuden' ongelma alkoi herättää tässä vaiheessa huomiota viholliskuvien tutkimuksen ohella (Harle 1994, 230).

Psykologian, sosiaalipsykologian ja sosiologian tieteenaloilla on tutkittu vihollisen ja siihen liittyen erityisesti viholliskuvien ongelmia. Kylmän sodan myötä viholliskuvatutkimus nousi keskeiseksi tutkimuskohteeksi. Tieteelliset lähtökohdat viholliskuvien tutkimukseen löytyvät stereotyyppien, ennakkoluulojen ja ryhmädynamiikan tutkimuksista (Harle 1991, 33). Näiden yhteydessä viholliskuvilla tarkoitetaan oman ryhmän 'meidän' yhteisiä ja jaettuja stereotyyppisiä käsityksiä toisen ryhmän 'ulkoryhmän' jäsenten epäinhimillisyydestä, uhkaavuudesta ja vaarallisuudesta juuri omaa ryhmää, 'meitä' kohtaan. (Harle 1994, 231.) Stereotyyppioissa keskitytään sellaisiin muutamiin luonnehdintoihin jostakin henkilöstä, jotka ovat yksinkertaisia, elinvoimaisia, helposti ymmärrettäviä ja muistettavia sekä laajalti tunnettuja. Kaikki kyseiseen henkilöön liittyvä pelkistetään muutamiksi piirteiksi, joita yksinkertaistetaan ja liioitellaan. Tämän lisäksi piirteet jähmetetään ilman mahdollisuutta muutokseen tai kehitykseen ikuisiksi ajoiksi. (Hall 1999, 190.)

Viholliskuvia on tutkittu tekemällä esimerkiksi sisällönerittelyitä virallisista asiakirjoista, päivälehdistä ja yksityisistä kirjeistä. Harlen mukaan eniten on tutkittu amerikkalaisten käsityksiä neuvostoliittolaisista. Peilikuvahypoteesi on yksi ehkä keskeisin tulos näistä tutkimuksista.

Peilikuvahypoteesin mukaan vastapuolet kuvailevat toisiaan käyttäen lähes samoja kielteisiä ilmauksia. Lisäksi molemmat puolet kuvailevat itseään samanlaisilla myönteisillä ilmauksilla. (Harle 1994, 232.)

Viholliskuvateorioilla pyritään löytämään vastauksia kysymyksiin, miksi joku ryhmä aletaan nähdä tai kokea vihollisena eli miten viholliskuvat syntyvät. Viholliskuvia voidaan tutkia eri lähtökohdista käsin. Eri teorat lähtevät joko yksilön merkityksen korostamisesta tai keskittyvät ryhmän merkitykseen. (Fiebig-von Hase 1997, 3–4.) Seuraavassa lyhyesti keskeiset kohdat yksilön merkitystä korostavista teorioista.

Yksilön merkitystä korostavat teorat painottavat sitä, että vain yksilöt voivat vihata ja pelätä eivätkä ryhmät. Yksilön merkitystä korostavia teorioita ovat sosiobiologinen lähestymistapa, jossa korostetaan ihmiskunnan biologista evoluutiota, psykoanalyttinen lähestymistapa puolestaan keskittyy aggressioiden, vihollisuuden sekä varhaislapsuuden kokemusten suhteeseen ja kognitiivisessa lähestymistavassa painotetaan viholliskuvia tuottavia kognitiivisia prosesseja. (Fiebig-von Hase 1997, 3–4.)

Sosiobiologia keskittyy ihmisten ja eläinten sosiaalisen käyttäytymisen biologisiin perusteisiin. (Spillmann & Spillmann 1997, 47). Tässä lähestymistavassa korostetaan sitä, että evoluution alkuvaiheissa yksilöiden ja ryhmien selviytymisen kannalta on ollut oleellista aggressiivisuus ja vaistonvarainen suhtautuminen vieraisiin vihollisina. Sosiobiologit ajattelevatkin, että pitkän biologisen evoluution tuloksena tietyt sosiaalisen käyttäytymisen muodot ovat sisältyneet geeneihin. Sosiobiologinen ajatus ihmisestä aggressiivisena eläimenä on saanut vaikutteita sosiaalidarwinismista. (Fiebig-von Hase 1997, 4.)

Sosiobiologisia lähtökohtia voidaan soveltaa yksilön lisäksi myös ryhmäkäyttäytymiseen. Tällöin omaa ryhmää kohtaan tunnetaan samoja tunteita kun yksilöidenkin kesken, kuten esimerkiksi tuen, huolenpidon ja rakkauden tunteita. Täältä löytyy myös suhteiden toinen ääripää eli yksilöitä tai ryhmiä, joita pidetään jostain syystä uhkina, vastustajina tai vihollisina ja näihin suunnataan negatiivisia tunteita. (Spillmann & Spillmann 1997, 51–52.)

Psykoanalyttinen lähestymistapa puolestaan perustuu paljolti Sigmund Freudin ajatteluun. Sigmund Freud on korostanut varhaislapsuuden kokemuksia ihmisen käyttäytymiselle. Freudin mukaan ihminen ei kuitenkaan ole luonnon passiivinen uhri vaan yksilöt pystyvät kontrolloimaan

vaistojaan toisin kuin eläimet. (Fiebig-von Hase 1997, 5.) Psykoanalyttisten teorioiden mukaan varhaislapsuuden kokemuksilla on tärkeä merkitys vihollisen syntymisessä. Persoonallisuudella, joka muodostuu varhaislapsuudessa, on tarve ja taipumus kohdistaa vihamielisyys vieraisiin ihmisiin eikä läheisiin. (Harle 1991, 38.)

Viimeinen yksilön merkitystä korostava teoria on kognitiivinen teoria, jossa oleellista on tietojen ja informaation käsittelyssä tapahtuvat vääristymät. Tietämättömyydellä on suuri osuus vääristymien synnyssä. Tämä johtaa siihen, että viholliseen liittyvät myönteiset piirteet arvioidaan alaspäin ja toisaalta negatiivisia piirteitä liioitellaan. Lopputuloksena on se, että vihollisesta uskotaan pahinta. (Harle 1991, 39.) Eläinoikeusaktivistit uskoivat varsinkin Muutoksen kevät -aineistossa pahinta vastapuolesta ja korostivat negatiivisia piirteitä. Kognitiivisen teorian korostama tietämättömyyden osuus vääristymien synnyssä on hieman ristiriitainen eläinoikeusaktivistien tapauksessa. He korostivat tiedon merkitystä ja sitä, että he voivat valistaa muita. Lähestymistapa olettaa, että ihmiset järjestävät havaintonsa, tietonsa sekä mieltymyksensä ja rakentavat arvo- sekä uskomussysteeminsä suuntautumisensa mukaan. Uusi tieto suodatetaan yksilön vakiintuneiden arvojen ja tavoitteiden läpi. Tämä tarkoittaa, että ihmismieli ottaa vastaan uutta tietoa, joka sopii hänen yksilöllisiin arvoihinsa. Mitä enemmän perusarvot ovat uhattuina, sitä enemmän vääristymä lisääntyy. Mitä enemmän koko prosessi tapahtuu alitajunnan alueella sitä epätodennäköisempää on, että väärä informaatio tulee oikaistua. (Fiebig-von Hase 1997, 7–8.) Tämä sopii myös eläinoikeusaktivisteihin. Heillä on vahvat periaatteelliset ja yksilölliset arvot, joiden läpi he suodattavat uuden tiedon ja ottavat vastaan heille sopivan tiedon.

Psykologia ja sosiologia tarjoavat Harlen (1994, 234) mukaan vastauksia kysymyksiin, miten vihollinen syntyy ja miksi toinen ryhmä aletaan kokea ja nähdä vihollisena. Psykologisen tulkinnan mukaan ihminen tarvitsee vihollista voidakseen heijastaa toiseen ihmiseen pahuutensa ja kielteisyytensä ja tämän jälkeen niiden tuomitseminen on turvallista. Tällainen siirto onnistuu parhaiten, jos kohde on tarpeeksi kaukainen, selkeästi toiseen ryhmään kuuluva tai väriltään erilainen. Sosiologinen tulkinta ottaa tämän lisäksi ryhmän toiminnan huomioon (Aho 1994, 114). Harlen mukaan näissä kahdessa tulkinnassa unohtuu kuitenkin se, että erottelu ystävän ja vihollisen välillä edustaa aina jonkun tietyn ryhmän tai kulttuurin sisällä uskottua ja yleisesti jaettua totuutta. Tätä totuutta ei myöskään koskaan kyseenalaisteta. Vihollinen syntyy tarkan harkinnan perusteella sosialisatioprosessissa omaksuttaessa kulttuuriperintöä. Vihollisessa on kyse ehdottomasta ja kiistattomasta totuudesta. (Harle 1994, 234.)

Pro gradu -tutkielmani keskittyy eläinoikeusaktivistien viholliskuviin ja niiden mahdollisen muutoksen etsimiseen. Tavoitteena ei ole löytää yksittäisten eläinoikeusaktivistien käsityksiä vastapuolesta vaan minkälaisia näkemyksiä eläinoikeusaktivisteilla ryhmänä on vastapuolesta. Eläinoikeusaktivistit ovat myös määriteltävissä oleva ryhmä. Näiden vuoksi tutkielman viitekehykseen soveltuvat ryhmän merkitystä korostavat viholliskuvateoriat, joista sosiologiset teoriat soveltuvat parhaiten eläinoikeusaktivistien viholliskuvien tutkimiseen. Vaikka yksilöiden käsitykset ovat taustalla, on ryhmän merkitys suuri. Lundbom ja Rinne (2003, 186) toteavatkin, että ryhmän sisäinen me-henki ja ryhmän toiminta ovat oleellisia liikkeen ja sen yksittäisten jäsenten itseymmärrykselle.

3.3. Sosiologiset teoriat

Sosiologisissa teorioissa ryhmänmuodostuksella on tärkeä merkitys. Tämä liittyy sen korostamiseen, että ihmiset ovat aina kuuluneet joihinkin sosiaalisiin ryhmiin, joiden koko voi vaihdella perheistä valtioliittoihin. Sosiaalisissa ryhmissä pidetään omaa ryhmää muita parempana, se asetetaan muiden edelle ja siihen suhtaudutaan inhimillisemmin. Tästä seuraa näkyvien erojen kuten valkoinen - musta tai muslimi - kristitty sosiaalinen tulkinta. Sosiaalisen tulkinnan myötä toisesta ryhmästä tulee paha ja vaarallinen. Kun toiselle ryhmälle on annettu vihollisen rooli aletaan sitä pelätä, vihata ja sitä vastaan pitää puolustautua. Jos useat ryhmät käyvät tätä prosessia läpi samanaikaisesti on seurauksena vihollisuus ja jopa sota. (Harle 1991, 41 & Zur 1991.)

Sosialisaatiolla ja ryhmäkäyttäytymisellä on tärkeä osa sosiologisessa näkökulmassa. Mielenkiinnon kohteena voi olla se, miten paljon esimerkiksi ideologiset arvot, ikäero tai etniset erot vaikuttavat uhan havaitsemiseen. Sosialisaation käsite liittyy oleellisesti ryhmäkäyttäytymisen tutkimiseen. Sosialisaation ensimmäisessä vaiheessa varhaislapsuudessa yksilön arvosysteemi kehittyy ensisijaisen ryhmän, esimerkiksi perheen parissa. Myös tähän sisältyy stereotypioita sekä eräänlaisia ystävä - vihollinen eroja. Toisen vaiheen sosialisaatio on koko elämän pituinen, jolloin esimerkiksi koulu ja tiedotusvälineet vaikuttavat merkittävästi. Tiedotusvälineillä on tärkeä rooli viholliskuvien levittämisessä. Julkisilla henkilöillä, kuten poliitikoilla, kirkon edustajilla ja opettajilla on viholliskuvien levittämisen lisäksi vaikutusta myös vihollisen havaitsemiseen. (Fiebig-von Hase 1997, 12–13.) Eläinoikeusliikkeen omien tiedotusvälineiden ja mielipidevaikuttajien vaikutusta voidaan katsoa sosialisaation läpi. Muutoksen kevät -lehdellä ja Oikeutta eläimille -lehdellä on omat viiteryhmänsä, joille ne on suunnattu eivätkä ne tavoittele

universaaleja yleisöjä. Viholliskuvat välittyvät eniten niille, jotka oletettavasti jo valmiiksi ajattelevat vihollisesta samalla tavalla eli tässä tapauksessa oman ryhmän jäsenille. Oman ryhmän jäsenet suhtautuvat myös muita myönteisemmin eläinoikeusliikehännän piirissä kirjoitettuihin asioihin. Julkaisujen kautta oman ryhmän mielipidevaikuttajat voivat vaikuttaa muita enemmän siihen, ketkä määritellään ja miten vihollisiksi.

Kennedy nostaa esiin ryhmien merkityksen viholliskuville. Viholliskuvalla ei välttämättä ole tekemistä todellisuuden kanssa vaan riittää, että jonkin koetaan uhkaavan ryhmän kiinteyttä ja selviytymistä. Viholliskuva voikin palvella vain ryhmän omia sisäisiä tarpeita. Ryhmien väliset konfliktit vahvistavat ryhmän sisäistä tiiviyyttä, poikkeamista ryhmän linjasta ja samalla vähentävät jännitteitä. Ryhmän sisäisen kiinteyden lisääminen saattaakin olla yksi syy, miksi ryhmän johtajat haluavat käyttää viholliskuvia. (Fiebig-von Hase 1997, 15–16; ks. Kennedy 1997, 339–356.) Myös Simmel korostaa, että ryhmän muodostumiselle ja sen sisäiselle kiinteydelle on ryhmien välisellä suhteella ja varsinkin konfliktilla suuri merkitys. Samalla kun ryhmien välinen konflikti lisää yhteenkuuluvuutta ja kiinteyttä ryhmän jäsenten välillä, se on myös todiste ryhmän ainutlaatuisuudesta. Tällaiseen konfliktiin liittyy yleensä myös vihamielisyyttä. Konflikti onkin hyödyllisempi, jos toinen kyetään määrittelemään viholliseksi. Näin tapahtuukin ja toisille annetaan kielteisiä ominaisuuksia ja omaan ryhmään liitetään hyviä ominaisuuksia. (Harle 1991, 42 mukaan.) Aho (1994, 85–88) on samoilla linjoilla siinä, että rauha ryhmän sisällä liittyy vihollisuuteen ulkoryhmää kohtaan. Hän tuo esiin myös sen, että eri aikoina vihollinen sijoitetaan eri tavalla. Tämän lisäksi Aho painottaa sitä, ettei ryhmän solidaarisuuden lisäämiseksi konflikti ole ainut tai luotettavin keino. Muita ryhmän solidaarisuuteen vaikuttavia tekijöitä joko yhdessä tai yksin ovat esimerkiksi yhteinen kulttuuri, työnjaosta aiheutuvat yhteiset tarpeet sekä ulkopuolinen painostaja, esimerkiksi valtio.

Ahon (1994, 87) mukaan ennen kuin voi miettiä vihollista pitää huomioida se, miten näemme itsemme. Oma ryhmä on pahan vihollisen vastustaja ja vihollinen edustaa sellaista, mitä itsessä ei voida hyväksyä. Tähän liittyy Ahon fenomenologinen sosiologia, jonka mukaan vihollisen määrittäminen on kielteisen siirron tuote. Kohteeksi valitaan ongelmallinen yksilö tai ryhmä, siirto tapahtuu asteittain ja ryhmän prosessina eikä vain psykologisena prosessina. Tällaiselle ryhmälle annetun tunnuksen pätevyyttä testataan asiantuntijoilla. Tämän pohjalta luodaan legendoja, joilla todistetaan vihollisen pahuutta. Nämä legendat siirretään seuraaville sukupolville sosialisoinnin avulla. Vastaanottaja ei ole ollut läsnä alkuperäisten askelten aikana, jolloin kyseessä olevalle ryhmälle on annettu kielteinen tunnus. Tämä tarkoittaa osaltaan sitä, ettei vastaanottaja pysty

varmistamaan tunnusta. Harlen mukaan tähän ei ole tarvettakaan, koska vastaanottaja hyväksyy tarinan totuutena. (Aho 1994, 114–115; Ks. myös Harle 1991, 43.) Tälle tapahtumalle on reifikaatiolla oleellinen merkitys. Harle viittaa reifikaatiolla siihen, että sellaiset ajatukset, sanat ja käsitteet jotka ovat mielikuvituksen luomia, aletaan kokea todellisina. Mikäli vastapuoli vielä osoittaa vihollisuutta takaisin, merkitsee se sitä, että alkuperäinen arvio vihollisesta oli oikea. (Harle 1991, 43–46.)

3.4. Vihollisen muodostaminen

Vihollisen luomisen taustalla ovat poliittiset tarkoitusperät ja paras kohde on sellainen, joka näyttää itse antavan siihen aiheen. Tämä ei perustu vain totuuteen vaan myös mielikuvilla on merkitystä. Ongelmat eivät kuitenkaan katoa, vaikka vihollisesta päästäisiin eroon. (Harle 1991, 11–12.)

Viholliset eivät muodostu itsestään. Eckhardt (1991, 88) tuo keskusteluun mukaan arvojen merkityksen. Viholliskuvia voidaan muodostaa helpommin silloin, kun joku ryhmä voidaan tuomita siitä, ettei se kunnioita omalle ryhmälle tärkeitä arvoja. Harle (1991, 12–13) varoittaa myös ottamasta osaa uusien vihollisten rakentamiseen. Osallistuminen voi olla aktiivista tai useimmiten tiedostamatonta. Samalla kun rakennetaan vihollista asetutaan itse hyvien ihmisten puolelle ja näin toimimisen katsotaan olevan jopa moraalinen velvollisuus. Tämä oikeuttaa myös pahan rankaisemisen ja samalla se todistaa hyvän ja pahan ikuisen olemassaolon. Tällainen hyvän ja pahan vastakohtaisuus näkyy varsinkin sellaisessa politiikassa, jossa poliittisten tavoitteiden taustalla ovat moraaliset ja hyvät ihanteet. Tämä pätee esimerkiksi luonnonsuojeluun, jossa jalot arvot ja ihanteet melkein kuin luonnostaan erottelevat hyvät pahoista ja näin samalla tukevat oikeanlaista politiikkaa. Harlen mainitseman luonnonsuojelun lisäksi tämä pätee myös eläinoikeusaktivisteihin.

Viholliskuvalla on iso osa hyvän ja pahan vastakohtaisuuden ongelmassa. Oleellinen kysymys liittyy kuitenkin siihen, millaiseksi ymmärretään ystävän ja vihollisen suhde eikä niinkään siihen, millaisena vihollinen kuvataan. Kuvaus 'vihollisesta' kertoo samalla 'meistä hyvistä'. Vihollinen antaa vastauksen siihen, kuka on ystävä ja kuka vihollinen. Vaikka jokin viholliskuva häviäisi sen tilalle voi tulla uusia viholliskuvia tai uusia viholliskuvia uusista kohteista. Näin tapahtuu niin kauan kun on ajatus hyvän ja pahan vastakohtaisuudesta. Poliittiselle on ominaista ystävän ja vihollisen erottelu. Ystävistä ja vihollisista taas ei voida puhua huomioimatta hyvän ja pahan taistelua. (Harle 1991, 15–16.)

Aho (1994, 27) hahmottelee kirjassaan *This Thing of Darkness* reifikaation prosessia. Reifikaatio viittaa tapaan, jolla ihmiset havaitsevat omat luomuksensa sellaisina asioina, joista he eivät ole vastuussa ja joihin heillä ei ole valtaa ja minkä heidän pitää kärsiä passiivisesti kuten uhrien kohtalonsa. Aho noudattelee Bergerin ja Luckmannin määritelmää siitä, miten reifikaatio etenee: nimeäminen, legitimointi, myyttien tekeminen, sedimentaatio, rituaali. Kaikki askeleet eivät välttämättä mene tässä järjestyksessä. Harle (1991, 44–45) on lisäksi todennut, että vihollista pidetään yhtenä reifikaation muotona ja nämä sosiaaliset prosessit vaikuttavat vihollisen syntymiseen. Käytän Harlen viholliskuvaluokittelun lisäksi apuna alla olevaa reifikaation etenemisprosessia viholliskuvien analysoinnissa.

1. Nimittely / Nimeäminen. Tämä tarkoittaa tunnuksen antamista jollekin yksilölle tai ryhmälle. Tunnuksen antaminen voi olla julkista tiedotusvälineissä tai vähemmän julkista esimerkiksi huhuja. Kohteen erilaisuus tai ongelmallisuus riittää syyksi tunnuksen antamiselle. Nimittely luo kohteen ja sen kielteisyyden, eikä kuvaa sitä.
2. Legitimointi. Legitimoinnissa käytetään esimerkiksi jotakin asiantuntijaa ja siinä liitetään tunnus kohteeseensa. Asiantuntija vakuuttaa kohteen toiminnan olevan sille tyypillistä ja tämä tyypillinen toiminta on vastakkaista omalle hyvälle ryhmälle.
3. Myytin rakentaminen. Legitimoinnin ohella myytin rakentaminen, usein jälkikäteen, tekee tunnuksesta pysyvän. Se on eräänlaista historiallisen tiedoston rakentamista henkilön pahuudesta.
4. Siirtäminen. Sanallinen tai myyttinen kuva välitetään yli sukupolvien. Ne, joille kuva siirretään, eivät ole olleet läsnä tunnuksen luomisen alkuvaiheissa. Tunnuksesta tulee arkkityyppi, jota ei enää kyseenalaisteta.
5. Rituaali. Tämän avulla toistetaan uskottua totuutta niin tehokkaasti ja usein, että se porautuu ihmisten mieliin. Rituaalin yhteydessä myytti palautetaan elämään ja toistetaan alkuperäisenä tapahtumana ja samalla totuus tulee eläväksi kokemukseksi eikä unohdu. Unohtaminen uhkaisi sosiaalista järjestystä ja samalla rituaali estää kaaoksen ja säilyttää järjestyksen.

3.5. Viholliskuvatyypit

Viholliskuvien taustalta löytyy havainto vieraasta ja tämä havainto on pelkästään negatiivinen. Vihollisesta olevat mielikuvat herättävät vastenmielisyyttä, pelkoa, aggressiota ja vihaa. Nämä reaktiot on kuvattavissa syndroomana. Niille ominaisia piirteitä on löydettävissä Kurt ja Kati Spillmannilta. (1997, 50–51.)

1. Negatiiviset odotukset. Vihollisen kaikki toiminta menneisyydessä, nykyisyydessä ja tulevaisuudessa tuhoaviksi aikomuksiksi omaa ryhmää kohtaan. Vihollisen kaikki toiminta on tarkoitettu meidän vahingoittamiseksi.
2. Vihollisen syyttäminen. Vihollisen oletetaan olevan syyllinen kaikkiin stressitekijöihin ryhmää vastaan.
3. Vihollisen samaistaminen pahaan. Vihollisen arvosysteemi edustaa negatiivista omalle arvosysteemille.
4. Nollasumma-ajattelu. Mikä on hyväksi viholliselle on pahaksi meille ja päinvastoin.
5. Stereotypisointi ja deindividualisointi. Jokainen joka kuuluu vihollisryhmään on juuri siksi vihollisemme.
6. Kieltäytyminen osoittamasta myötätuntoa. Vihollisryhmän jäsenille ei saa osoittaa myötätuntoa heidän tilanteissaan. Meitä ja vihollista ei yhdistä mikään, ei ole tietoa joka muuttaisi käsityksiämme. On vaarallista, itsetuhoisaa ja asiaankuulumatonta olla inhimillisiä tunteita vihollista kohtaan.

Tähän liittyy se, että vastustajan luonteen ominaisuuksilla selitetään vihamielisiä tekoja, mutta vastustajan sovittelevat teot selitetään tilannetekijöillä. Mikäli vastapuoli tekee kielteisiä asioita on syynä tietoinen valinta. Jos taas vastapuoli tekee jotakin myönteistä, johtuu se pakottamisesta vastoin hänen tahtoaan tai laskelmoinnista. Omia toimia selitetään myönteisillä motiiveilla, ja toisten toimia kielteisillä motiiveilla. (Harle 1991, 35.)

Näitä Spillmannien luokittelemia piirteitä on löydettävissä eläinoikeusaktivistien kirjoituksista. Aineiston analysoinnin yhteydessä on tavoitteena tarkastella, onko eri ajanjaksojen aineistoissa muutoksia siinä, miten nämä viholliseen liitetyt eri piirteet ilmenevät. Periaatteellisella tasolla eläinten oikeudet ovat eläinoikeusaktivisteille tärkeämpi arvo kuin vastapuolelle, joka käyttää eläimiä taloudellisen hyödyn tavoittelemisessa.

Eläinoikeusaktivisteja motivoivat vallitsevat eläinten olosuhteet ja toiminnalla tavoitellaan eläinten olojen parantamiseen. Varsinkin Muutoksen kevään -aineistossa vastapuoli samaistetaan usein vihollisena pahaan. Eläimiä hyväkseen käyttävien arvot edustavatkin negatiivista eläinoikeusaktivistien arvoille.

4. TUTKIMUSASETELMA, MENETELMÄ JA AINEISTO

4.1. Tutkimuksen tavoitteet

Pro gradu -tutkielmani tavoitteena on selvittää, tapahtuiko suomalaisten eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa muutosta tultaessa 1990-luvun lopulta 2010-luvulle. Muutosta tutkittaessa pitää selvittää, mitkä tahot eläinoikeusaktivistit määritteli vastapuoliksi. Vastapuolien etsiminen rajattiin sen mukaan, että ne liittyivät eläinkysymykseen ja niissä kuvailtiin joko suoraan vastapuolta tai se oli muuten havaittavissa kuvailusta.

Pää tutkimuskohde ovat kuvailut, joita eläinoikeusaktivistit ovat muodostaneet vastapuoliksi määrittelemistään tahoista. Kuvailuja vastapuolesta etsin Muutoksen kevät -lehden numeroista vuodelta 1998 ja Oikeutta eläimille -lehden numeroista vuodelta 2010. Aineistoa analysoidessani tarkastelen sitä, onko erilaisista kuvailuista löydettävissä yhtenäisiä teemoja. Näiden teemojen avulla pyrin muodostamaan viholliskuvaluokkia, joiden sisällä voisin vertailla kahta eri ajanjaksoa toisiinsa ja tarkastella mahdollisesti tapahtunutta muutosta viholliskuvissa.

4.2. Sisällönanalyysi

Tutkimusmetodiksi valitsin sisällönanalyysin, jonka menetelmin kävin läpi ja analysoin Muutoksen kevät -lehden aineiston ja Oikeutta eläimille -lehden aineiston. Tavoitteena oli löytää eläinoikeusaktivistien viholliskuvien muutoksen tutkimisen kannalta oleellisia kuvailuja vastapuolesta. Näiden pohjalta pyrin muodostamaan teemoja, joiden avulla löytäisin vastauksen siihen, oliko muutosta nähtävissä.

Sisällönanalyysi on tekstianalyysiä, jossa etsitään tekstin merkityksiä ja kuvataan ne sanallisesti (Tuomi & Sarajärvi 2002, 105–107). Sisällönanalyysissä ajatellaan, että aineisto on kuvaus tutkittavasta ilmiöstä ja tästä ilmiöstä on tavoitteena luoda selkeä ja sanallinen kuvaus analyysin avulla. Analyysissä aineisto tiivistetään ja järjestetään ilman että oleellista tietoa häviää. (Emt. 110.) Sisällönanalyysissä edetään empiirisestä aineistosta käsitteellisempään näkemykseen tutkittavasta kohteesta ja tämä tapahtuu tulkinnan ja päättelyn avulla (emt. 115).

Sisällönanalyysiä tehtäessä voidaan puhua teorialähtöisestä, teoriaohjaavasta ja aineistolähtöisestä analyysistä (Tuomi & Sarajärvi 2002, 110). Teoriaohjautuvassa sisällönanalyysissä aiemmilla teorioilla tai käsitejärjestelmillä luokitellaan aineisto (emt. 116). Aineistolähtöinen sisällönanalyysi puolestaan keskittyy käsitteiden yhdistelemiseen ja tämän avulla saadaan vastaus tutkimustehtävään (emt. 115). Analyysissä on kolme vaihetta, joita ovat aineiston pelkistäminen eli redusointi, aineiston ryhmittely eli klusterointi ja lopuksi teoreettisten käsitteiden luominen eli abstrahointi. Aineiston redusoinnissa on kyse siitä, että aineistosta karsitaan sellainen osa pois, joka ei kuulu tutkimuksen piiriin. Pelkistettäessä aineistoa etsitään siitä tutkimuskysymyksen kannalta oleellisia ilmauksia. Aluksi pitää määrittää analyysiyksikkö, esimerkiksi yksittäinen sana tai lause, joka määräytyy tutkimustehtävän ja aineiston laadun mukaan. (Emt. 111–112.)

Aineiston klusteroinnissa etsitään samankaltaisuuksia ja/tai eroavaisuuksia kuvaavia käsitteitä pelkistetyistä aineistosta. Seuraavaksi ryhmitellään ja yhdistetään käsitteet, jotka kuvaavat samaa asiaa ja nämä luokitellaan sekä nimetään sisältöä kuvaavalla käsitteellä. Samalla aineisto tiivistyy, koska yksittäiset ilmaisut sisällytetään yleisempiin käsitteisiin. Aineiston klusterointi on jo osa seuraavan vaiheen prosessia. Seuraavassa vaiheessa tutkimuksen kannalta olennainen tieto erotetaan ja tämän tiedon perusteella muodostetaan teoreettisia käsitteitä. Tätä vaihetta kutsutaan aineiston abstrahoinniksi eli käsitteellistämiseksi. Luokkia yhdistellään niin pitkään kuin se on tarpeellista. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 112–114.)

Tutkielman aineistoa analysoidessani lähdin liikkeelle lähinnä aineistolähtöisestä lähestymistavasta. Kuljetin kuitenkin mukana viholliskuvateorioiden viholliskuvatyyppejä ja näin teoriaohjautuva sisällönanalyysi oli mukana aineiston analyysissä varsinkin sen myöhemmissä vaiheissa.

4.3. Muutoksen kevät -lehti ja Oikeutta eläimille -lehti

Tutkielman aineiston keräsin kahdesta eri julkaisusta, jotka olivat Muutoksen kevät -lehti ja Oikeutta eläimille -lehti. Molemmat lehdet ovat aktivistien omakustannejulkaisuja.

Molemmissa aineistoissa oli näkyvissä Termosen mainitsema pyrkimys tietoiseen ruohonjuuritason yhteiskunnalliseen vaikuttamiseen. Tämä ilmaistaan myös julkilausutusti. Molemmissa aineistoissa näkyy myös tee-se-itse -periaate. Siihen sisältyy omaehtoinen itsetekeminen ja omaäänisyys. Julkaisuihin voi kirjoittaa periaatteessa kuka tahansa, mutta enemmistö kirjoituksista on kuitenkin vakiintuneiden kollektiivien käsialaa. Termonen (2003, 243–244) mainitsee lisäksi, että nimimerkillä kirjoittamisen taustalta voi löytyä se, että kyseisen kentän toimijat ovat saaneet osakseen tarkkailua poliisin taholta. Aineisto ei heijasta julkaisuihin liittyvää koko ryhmittymän kenttää, koska aineisto perustuu viitseliäimpien ja argumentaatiokykyisimpien kirjoituksiin. Tutkielman aineistoa voidaan kritisoida myös tästä edellä olevasta näkökulmasta.

Konkreettinen aineistojen ajallinen väli oli reilut kymmenen vuotta, vuodesta 1998 vuoteen 2010. Tässä ajassa on jo ehditty arvioimaan tilannetta uudelleen. Rinteen (2011, 76) mukaan refleksiivisessä poliittisesti toimimisessa pitää arvioidaan tilannekohtaisesti asiat, joita puolustetaan ja vastustetaan. Tämän lisäksi pitää päättää toimintamuoto sekä millaisia seurauksia toiminnasta on.

Vertailuajankohdan aineistona toimi ympäristövallankumouksellisen Muutoksen kevät -lehti, joka ilmestyi vuosina 1996–2003. Aineistoksi valikoituivat vuonna 1998 ilmestyneet neljä numeroa. Tutkielman kuluessa Muutoksen kevät -lehdestä käytetään lyhennettä MK-lehti tai MK-aineisto. Lehden yksittäisiin numeroihin viitattaessa käytetään merkintää MK 8/1998, MK 9/1998, MK 10/1998 ja MK 11/1998.

Lehden ensimmäisen numeron ilmestyessä vuonna 1996 elettiin varsinkin eläinoikeusliikkeessä kiihkeän toiminnan kautta. Edellisenä keväänä 1995 olivat olleet ns. kettutyttöjen tekemät iskut turkistarhoille ja iskuja seurannut suuri mediakohu. Lisäksi laittomien suoran toiminnan iskujen määrällinen huippukausi oli vuosina 1995–1996. (Rasimus 2006, 255.) Eläinoikeusliike onnistui politisoimaan eläinten oikeudet 1990-luvun puolivälissä (Rinne 2011, 12). Loppuvuodesta 1997 eläinoikeusaktiivismin liike lähestulkoon pysähtyi, kun turkistarhaaja ampui tarhalle menossa olleita aktivisteja (Lundbom 2009, 109). Lehden toiminta hiipuikin 1990-luvun lopulta lähtien ja vuonna 2003 sen julkaiseminen lopetettiin kokonaan. Aineistoksi valikoitui sellaisen ajankohdan lehdet

jolloin aktiivisimman toiminnan kausi oli jo takanapäin ja sen myötä suurimmat kuohut tasaantuneet. Tämä vaikutti ehkä osaltaan siihen, että kärjekkäimmät vastapuolen kuvaukset eivät enää olleet hallitsevassa asemassa. Erilaisia laillisia ja laittomia suoran toiminnan iskuja toteutettiin kuitenkin vielä tässä vaiheessa. Näin ollen hiipuminen ei ollut päässyt vielä täyteen vauhtiinsa ja näin vastapuolen kuvailuja oli vielä löydettävissä runsaasti.

Kaikkiaan lehdestä ilmestyi yhteensä 30 numeroa. Vuosittain ilmestyi noin neljä numeroa. MK-lehden numerot noudattelivat sisällöllisesti suurinpiirtein samaa formaattia. Lehden sivumäärä vaihteli jonkin verran ja suurimpana syynä tähän oli aktiivisten tekijöiden puuttuminen. Liikkeen yleinen aktiivisuus oletettavasti heijastui myös aktiivisuuteen osallistua lehden tekemiseen.

MK-lehdessä oli yleensä jokin teema, jota käsiteltiin laajemmin. Aineistoon kuulunut MK 8/1998 oli eläinoikeusnumero. Lehden artikkelit oli jaoteltu viiteen eri luokkaan, jotka olivat teema-artikkelit, aatteelliset kirjoitukset, keskustelut, uutiset ja pienet artikkelit sekä muut artikkelit. Lehden peruslinjaus oli, että se pyrki toimimaan keskusteluareenana kaikille. Oletettavaa kuitenkin on, että lehden lukijat olivat liikehännän piiristä. Lehteen oli myös mahdollista kirjoittaa nimimerkillä.

MK-lehti oli liikehännän kokonaisuuden kannalta keskeinen julkaisu (Rasimus 2006, 27). Tästä heräsi tietenkin kysymys siitä, miten tarkasti lehden artikkelit kertovat juuri eläinoikeusaktivistien näkemyksistä. Oletettavasti tämä ongelma poistui, koska aineistosta valittiin vain eläinten oikeuksiin liittyvät kuvailut vastapuolesta.

Lehden päätoimittajana toimi Ville Lähde aina ensimmäisestä numerosta numeroon 25 asti ja näin ollen hän oli päätoimittajana jokaisessa aineistona olleessa MK-lehdessä. Mikäli pääkirjoituksissa olisi ollut erityisen paljon vastapuolen kuvailuja, olisi yhden henkilön mielipiteille tullut liian suuri painoarvo. Näin ei kuitenkaan vaikuttanut olevan aineiston kohdalla.

Kaikista neljästä vuoden 1998 MK-lehdistä tarkemman analysoinnin kohteeksi poimittiin ne kohdat, joista oli löydettävissä viittauksia vastapuoleen. Tässä vaiheessa aineiston ulkopuolelle jätettiin sellaiset uutismaiset artikkelit, joissa uutisoitiin esimerkiksi lainsäädännöstä tai turkistarhojen määrästä ilman, että niiden yhteydestä oli löydettävissä kuvailuja.

Toisen osan aineistoa muodostaa Oikeutta eläimille -järjestön jäsenlehti. Tästä Oikeutta eläimille -lehdestä käytän myöhemmin lyhennettä OE-lehti tai OE-aineisto. Aineistona ovat OE -lehden kolme numeroa vuodelta 2010. Jokaisessa lehdessä oli jokin teema. Lehden numero 1 oli Sikatehtaat spesiaali, numero 2 oli 15-vuotisspesiaali ja numero 3 oli Tarhauskielto.fi-spesiaali. Myöhemmin näihin OE-lehtien yksittäisiin numeroihin viitattaessa käytetään merkintätapaa OE 1/2010, OE 2/2010 ja OE 3/2010. OE-lehteä julkaisee vuonna 1995 perustettu Oikeutta eläimille -järjestö ja siihen on mahdollista kirjoittaa nimimerkillä. Lehden artikkeleita ei ole erotettavissa samalla tavalla toisistaan kuin MK-lehdessä. OE-lehti on suunnattu jo valmiiksi eläintenoikeuksiin myönteisesti suhtautuville. Eri numeroiden välillä on sivumäärissä suuria vaihteluita.

Oikeutta eläimille -järjestö keskittyi eläinoikeuskysymyksiin (Konttinen & Peltokoski 2004, 33). Tästä johtuen OE-lehdistä löytyi runsaasti kuvailuja vastapuoliksi määritellyistä tahoista, jotka liittyivät eläinten oikeuksiin. Ajankohdan aineisto valikoitui sen mukaan, että ennen vuotta 2010 oli ollut julkisuudessa kuvauskampanjoita, joiden myötä eläinoikeusaktivismi sai uutta nostetta. Suurin kohu kuvauskampanjoiden jäljiltä oli kuitenkin ehtinyt hieman laantua vuoteen 2010 mennessä. Tavoitteena oli saada aineistoksi kuohunnan ohittaneen vaiheen aineistoa molemmista lehdistä. Toiminnan ollessa kiihkeimmillään myös kuvailut vastapuolesta ovat oletettavasti jyrkempiä ja tätä oli tarkoitus välttää valitsemalla aineisto muulta ajankohdalta.

5. AINEISTON ANALYSOINTI

Molempien aineistokokonaisuuksien käsittely lähti liikkeelle alkuperäisilmausten etsimisestä MK-lehden ja OE-lehden artikkeleista ja niiden pelkistämisestä. Alkuperäisilmaisuus koostui ajatuskokonaisuudesta. Aineiston redusoinnin vaiheessa olivat vielä kaikki sekä vuoden 1998 MK-lehden neljän eri numeron aineistot että vuoden 2010 OE-lehden kolmen eri numeron aineistot erillisinä kokonaisuuksina. Vasta klusteroinnin vaiheessa yhdistettiin omiksi kokonaisuuksikseen sekä MK-aineistot että OE-aineistot. Luokiteltaessa aineistoa tästä eteenpäin aina yhdistäviin luokkiin asti, aineistoa käsiteltiin kahtena kokonaisuutena. Lopuksi eri aineistojen yhdistävät luokat liitettiin yhteen ja muodostui kymmenen viholliskuvaluokkaa, joiden sisällä vertailu tapahtui.

Tarkoituksena oli aluksi muodostaa molemmista aineistoista omat erilliset viholliskuvaluokittelunsa ja verrata niitä toisiinsa, mutta tätä veinkin hieman pidemmälle. Aineistoa läpikäydessä alkoi tämä yhdistettyjen viholliskuvaluokkien sisällä tapahtunut vertailu vaikuttaa paremmalta ratkaisulta. Molemmissa aineistoissa oli niin paljon samoja piirteitä, että niiden yhteinen tarkastelu toi hienovaraisempia eroja paremmin esiin kuin se, että molemmat olisivat olleet omina kokonaisuuksinaan ja isoja kokonaisuuksia verrattu toisiinsa.

Kaksi erillistä kokonaisuutta muodostin kysymyksenasettelun mukaisesti. Oleellista ei ollut löytää eroja yksittäisten lehtien välillä vaan tavoitteena oli vertailla kahden eri ajanjakson aineistoja toisiinsa. Vertailun tavoitteena oli löytää eroja tai yhtäläisyyksiä kuvailuissa, joita vastapuolesta käytettiin. Tämän avulla pyrin saamaan selville, oliko eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa tapahtunut muutosta tämän reilun kymmenen vuoden ajanjaksolla.

Ennen kuin vertailua pystyi tekemään piti ensin selvittää, mitkä tahot eläinoikeusaktivistit määrittivät eri ajankohtien aineistoissa vihollisiksi ja millaisia viholliskuvia näistä muodostettiin. Vasta kun nämä olivat selvillä molemmista aineistoista, pystyin peilaamaan vuoden 2010 tuloksia vuoden 1998 aineistosta saatuihin tuloksiin ja etsimään mahdollisia muutoksia.

Vastapuoliksi määrittelin kautta linjan erilaiset tahot, jotka liittyivät kaikenlaiseen eläinten huvi- ja hyötykäyttöön. Varsinaisissa kohteissa ei tapahtunut oleellisia muutoksia ajanjaksojen välillä. Eniten huomiota saanut muutos oli kritiikki Marimekkoa kohtaan. Marimekosta tuli vastapuoli vasta Grünsteinin ostamisen myötä. Tämä oli kuitenkin yksittäinen esimerkki eikä tuonut muutoksia tapoihin kuvailla vastapuolta.

Alkuperäisilmausten etsimisen yhteydessä tulivat ajankohtaiseksi tekemäni kolme rajausta. Ensimmäiseksi alkuperäisilmaukset valittiin kohteena olevien lehtien artikkeleista sen perusteella, että niistä oli löydettävissä viittauksia sellaisiin ryhmiin tai tahoihin, jotka eläinoikeusaktivistit määrittivät vastapuolikseen tai jopa suoraan vihollisikseen. Erilaisia mainintoja vastapuolina ajatelluista tahoista löytyikin lehtien erilaisista artikkeleista runsaasti. Toinen rajausta tuli mukaan tässä vaiheessa ja sen mukaan vastapuolen tuli liittyä jotenkin eläinten oikeuksiin. Ulkopuolelle jäivät siis muun muassa globalisaation vastustaminen ja muut joilla ei näyttänyt olevan suoranaista yhteyttä eläimiin. Kolmas, tärkein ja haastavin rajausta liittyi siihen, että varsinaiseen luokiteltavaan aineistoon otettiin mukaan vain maininnat, joiden yhteydessä oli löydettävissä jonkinlaista viholliskuviin liittyvää kuvailua tästä ajattelusta vastapuolesta. Nämä kuvailut olivat oleellisin mielenkiinnon kohde sekä varsinainen analysoinnin kohde eläinoikeusaktivistien viholliskuvien tutkimiselle.

Analysoitavaksi pääsivät itsestäänselvästi kirjoitukset, joissa vastapuolta kutsuttiin suoraan viholliseksi ja siihen yhdistettiin hyvinkin jyrkkiä kuvailuja. Tällaisia löytyi enemmän MK-lehdestä. Toinen ääripää olivat hyvinkin neutraalit kuvailut, joista kuitenkin oli löydettävissä ajatusta vastakohtaisuudesta omalle ryhmälle.

Alkuperäisilmaukset ovat suoria lainauksia ja siksi niissä on mukana yksittäisten vastapuolen edustajien oikeita nimiä sekä muita tarkkoja tietoja. Tällainen vastapuolen suora nimeäminen tai muu tarkka yksilöinti rajattiin myöhemmistä vaiheista pois. Tutkimuskysymyksen kannalta tällaiset yksittäisten henkilöiden tarkat tiedot eivät olleet merkityksellisiä.

MK-lehden osalta rajaaminen viholliskuviin liittyviin vastapuolen kuvailuihin oli helpompaa kuin OE-lehden osalta. Näin suuri ero kuvailuiden laadussa antoi viitteitä omalta osaltaan muutoksesta.

MK-lehden erilaisista vastapuolen kuvailuista muodostui analyysin pohjalta kahdeksan yhdistävää luokkaa, jotka on nimetty viholliskuvaluokiksi. Pääluokkia muodostettaessa eri luokkien erot ja rajat olivat hyvinkin selväpiirteisiä, mutta lopullisia yhdistäviä luokkia muodostettaessa rajat eivät olleet yhtä selkeitä.

MK-lehden pohjalta muodostetut viholliskuvaluokat ovat:

1. eläinten hyväksikäyttäjien liiketoiminta moraalitonta
2. lainrikkojat
3. vastapuolen toimien julkisuuteen tuominen sekä heidän toimintansa hankaloittaminen
4. vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan
5. vastapuolen ymmärtäminen
6. me olemme hyviä ja valistamme toisia
7. voittoja
8. omien kritisoiminen

OE-lehdessä oli löydettävissä vähemmän selkeitä kuvailuja vastapuolesta tai suoria mainintoja vihollisesta kuin MK-lehdessä. Osin tästä syystä katsoin aiheelliseksi laajentaa tekemääni rajausta. OE-lehdestä onkin otettu mukaan aineistoon myös sellaisia kuvauksia, joissa ei tiukasti rajaten kuvailtu vastapuolta. Näissä kuvailuissa oli kuitenkin vastakohta-asetelma taustalla. Nämä kuvailut myös osoittautuivat myöhemmin hedelmällisiksi vertailua ja muutosta silmälläpitäen.

OE-aineiston vastapuolen kuvailuista muodostin kahdeksan viholliskuvaluokkaa, jotka ovat:

1. Eläintuotannon julmuus ja taloudellisen hyödyn hankkiminen vastapuolelle itselle
2. vastapuoli luo vääriä mielikuvia eläinteollisuudesta ja -tuotteista
3. vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan
4. vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä
5. me tuomme eläintuotannon salat julki
6. vastapuolen hyväksikäyttäminen häntä itseään vastaan
7. voittoja
8. muistelua yhdessä toimimisesta

Se, että jokaisessa lehdessä oli jokin teema saattoi vaikuttaa siihen, mitkä kuvaukset vastapuolesta korostuivat. Lehden numero 1 oli Sikatehtaat spesiaali ja tämän vuoksi aineistossa oli runsaasti erilaisia kuvailuja siitä, miten eläintuotannon salat tuodaan julki. Toisaalta numerossa 3 oli Tarhauskielto.fi -spesiaali ja tässä taas painottuivat tarhaukseen liittyvät kuvailut. Siihen, vääristivätkö nämä lopullisia viholliskuvia, saisi vastauksen käymällä läpi laajemman aineiston. Aineistoa läpikäydessä tuli kuitenkin hyvin selkeästi esiin pääpainotukset, joiden mukaan nämä kahdeksan viholliskuvaluokkaa on muodostettu.

OE-lehden numero 2 oli 15-vuotisspesiaali ja siksi mukana on viholliskuvaluokka 8, johon sisältyy muisteluita. Ne olivat pääsääntöisesti nykyisyyden mielipiteitä menneistä tapahtumista. Lähtöoletus oli, että muisteluiden kautta olisi ollut mahdollista saada mukaan myös aktivistien omia mielipiteitä mahdollisesta muutoksesta heidän suhteessaan vastapuoleen. Tämä ei kuitenkaan tullut näkyviin muisteluissa.

Tavoitteena oli kummankin aineiston kohdalla katsoa, millaisia luokitteluita niistä oli muodostettavissa. Lopullisten viholliskuvaluokkien tarkoituksena on antaa kokonaiskuva niistä asioista, joihin eläinoikeusaktivistien erilaiset viholliskuvat vastapuolesta liittyivät. Viholliskuvateoriat olivat läsnä taustalla analysoinnin eri vaiheissa, mutta pääosin vasta valmiiden viholliskuvaluokkien puitteissa etsittäessä yhtäläisyyksiä ja eroja aineistojen välillä. Muutosta etsitään viholliskuvaluokkien avulla ja ne käydään seuraavassa läpi.

5.1. Moraaliton ja julma vastapuoli

Eläinoikeusliikehinnän toimijat vaativat muutosta eläinten huonoihin oloihin ja tehotuotannon tapaan kohdella eläimiä (Lundbom 2009, 111). Nämä vaatimukset näkyivätkin punaisena lankana tässä viholliskuvaluokassa. Molemmissa aineistoissa tuli selkeästi esiin vastapuolen elinkeinonharjoittamiseen yhdistetyt kuvailut. Näissä oli yhteistä teolliseen eläintuotantoon, varsinkin sen karuun arkeen liittyvien ongelmien kuvailut. Tähän liittyi läheisesti sen korostaminen, miten eläinten hyväksikäyttäjät kasvattavat valtavia määriä eläimiä teurastettavaksi saadakseen taloudellista hyötyä. Harle (1994, 234) tuo esiin, että jonkun ryhmän sisällä vallitsee yleisesti jaettu totuus vihollisesta, jota ei kyseenalaisteta. Tämä näkyi aineistossa siinä, että vastapuoli kuvailtiin itsekkäänä taloudellisen hyödyn repijänä eläinten selkänahasta. Tätä perusajatusta ei kyseenalaistettu. Ainoat pienet lievennykset tähän yleisesti jaettuun totuuteen sisältyivät kommentteihin, joissa vastapuolen toimille osoitetaan hivenen ymmärrystä. Näistä tarkemmin vastapuolen ymmärtämistä käsittelevässä viholliskuvaluokassa.

”Eläinrääkkääjiä on hyvä muistuttaa jatkuvasti siitä, mistä he saavat rahansa. (MK 11/1998)

”Eläimen voi siis omistaa, sulkea karsinaan tai häkkiin, kasvattaa lihaisaksi tai kiiltäväturkkiseksi – ja tappaa, jotta eläimestä saisi rahaa?” (OE 2/2010)

”Mutta siitä voidaan yhä olla varmoja että eläinten käsittämättömän tehdasmaisesta tehotuotannosta taloudellista hyötyä revitään kaiken aikaa suljettujen ovien takana. Kirjaimellisesti possujen ja kettujen Selkänahasta.” (OE 2/2010)

Aineistossa näkyi myös se, miten vastapuolta nimitettiin hyvinkin jyrkillä kuvailuilla. Vastapuolta kutsuttiin eläinrääkkääjästä aina murhaajaksi nimeämiseen asti. Reifikaation etenemiseen kuuluukin se, että jokin ryhmä nimetään. Tämä nimeäminen ei kuvaa kohdetta vaan luo sen. (Harle 1991, 44.) Harle muistuttaa, että viholliskuvan käsitteeseen liittyy ulkoryhmän edustajien vaarallisuuden korostaminen (Harle 1994, 236). Vastapuolen vaarallisuuden korostaminen näkyy kaikista viholliskuvaluokista eniten juuri tässä viholliskuvaluokassa ja myös viholliskuvaluokassa, jossa kirjoitetaan vastapuolen reaktioista. Vaarallisuus kohdistuu joko eläimiin tai eläinoikeusaktivisteihin. Eläimiin kohdistuessaan vastapuoli on äärimmillään kiduttaja tai murhaaja ja eläinoikeusaktivisteihin liittyen kirjoitetaan siitä, miten vastapuoli on ampunut kohti aktivisteja.

Lundbomin (2009, 114) mukaan tehomaatalouden kritisoinnista on 2000-luvulla tullut keskeisempi vastustuksen kohde kuin turkistarhauksen vastustaminen. Pääpiirteittäin kampanjoiden kohteet ovat vielä samoja. Tämä näkyi myös tutkielman aineistossa. MK-lehden aineistossa oli enemmän kuvailuja turkistarhaukseen liittyvistä vastapuolista, mutta OE-lehden aineistossa vastustuksen ja kuvailujen kohteeksi olivat lisäksi näkyvämmiin tulleet mukaan tuotantoeläimet ja varsinkin ruoantuotantoon liittyvät vastapuolet. Harle (1991, 15) kirjoittaa siitä, miten jonkin viholliskuvan hävitessä voi sen tilalle tulla uusia viholliskuvia tai kokonaan uusia vihollisia ja näistä uusista kohteista uusia viholliskuvia. Aineistojen välillä kritisoinnin kohteet ovat pysyneet eläinoikeusaktivisteilla suunnilleen samoina. Eroa on kuitenkin tapahtunut siinä, mitkä viholliskuvat ovat hallitsevammassa asemassa ja näkyvämpiä. Huomio on siirtynyt yksittäisistä vastapuolen jäsenistä laajempiin kohteisiin, laajemmin suomalaisen eläintuotannon karuun arkeen.

”Eläinoikeusliikkeen sisällä oltiin jo pidemmän aikaa pohdittu, miten tuoda näkyväksi yksi eläinteollisuuden suurimmista ja arkipäiväisimmistä alueista: tuotantoeläimet.” (OE 2/2010)

Eläinaktivistien pääkohteena Suomessa on ollut turkistarhaus, ”kaikessa julmuudessaan, laajuudessaan, turhuudessaan ja rahanhimossa” (Tuomivaara 1998, 134). Tämä näkyi molemmissa aineistoissa, mutta siihen liittyen oli myös nähtävissä selkeä ero aineistojen välillä. MK-aineistossa saatettiin kirjoittaa hyvinkin tunnistettavasti esimerkiksi yksittäisestä turkistarhaajasta. Tässä yhteydessä oli nähtävissä myös se, miten poikkeavia toiminnan muotoja oli alkanut esiintyä. Tällainen poikkeava piirre liittyy yksityisomaisuuden tahalliseen

vahingoittamiseen ja kaupankäynnin hankaloittamiseen (Rasmus 2006, 19). Vanhemmassa aineistossa oli myös löydettävissä turkistarhauksen ohella laajempaakin kritiikkiä eläinten hyötykäyttöä kohtaan. OE-aineistossa ei enää samalla tavalla hyökätty kuvailuissa yksittäisiä elinkeinonharjoittajia kohtaan vaan siinä keskityttiin enemmän laajemmin tuotantoeläinteollisuuden kritisointiin. Muutos tapahtui lähinnä suhtautumisessa yksittäisiin vastapuolen edustajiin.

”Valinta on sinun. Jokainen ihminen on vastuussa siitä, miten ratkaisemme tämän kulttuurimme suurimman tragedian eli eläintuotannon. Mikään muu yksittäinen eettinen kysymys ei paina hartioitamme niin paljon kuin eläinkysymys. Yhteiskuntamme kasvattaa valtavaa eläinyksilöistä koostuvaa elävää massaa tappaakseen sen joka vuosi uudelleen.” (OE 2/2010)

Eläintuotantoon liittyvissä kuvailuissa erona voisi nähdä myös sen, että MK-lehden aineistossa oli enemmän suoria viittauksia tällaisen liiketoiminnan moraalittomuuteen kuin OE-lehden aineistossa. Moraalifilosofialla onkin ollut tärkeä osa nykymuotoisen eläinoikeusliikkeen nousussa (Lundbom 2001, 52). OE-lehden aineisto puolestaan painotti aiemmasta poiketen eläintuotannon liittyvän laajempaan yhteiskunnalliseen ajatteluun, sen olevan sekä laillista että verovaroin tuettua eläinten tappamista. Tämän voisi nähdä liittyvän siihen, mistä esimerkiksi Rinne on kirjoittanut. Hänen mukaansa postmodernit poliittiset liikkeet suhtautuvat varauksella ja hyvinkin kielteisesti ajatukseen luonnosta tehostetun tuottavuuden resurssina. (Rinne 2011, 22.) Ruoantuotanto yhdistettiin OE-aineistossa lisäksi siihen, miten tuotantoeläinten asema on suuri ja arkipäiväinen alue. Hieman enemmän kuin aiemmin korostettiin kasvissyöntiä yhtenä ratkaisuna tuotantoeläinten ongelmiin ja lisäksi sitä, että kasvissyönti on yksittäiselle ihmiselle helppo keino olla osallistumatta tappamiseen. Ratkaisujen löytäminen ongelmiin on haastavaa, koska koko länsimainen ajattelu perustuu kulutuksen kasvuun ja näin se on samalla osa ratkaistavaa ongelmaa (emt. 73).

”Kyllä minäkin jaan mielelläni lihantuotannon vääryydestä kertovia lappuja ja huudan ”Turkis on murhaa!”, mutta en suostu näkemään eläinten tappamista vääräksi aina ja kaikkialla.” (MK 9/1998)

”Oikeutta eläimille -järjestö kuuluu eläinoikeusliikkeeseen. Sääntöjensä perusteella se kyseenalaistaa eläinten hyväksikäytön ajatuksen yleensäkin”, edistää kasvissyöntiä ja sanoo, että ”meidän ei tule jättää kärsimiskykyisen olennon perusintressejä huomioimatta omien lyhytnäköisten ja toissijaisten hyötyjemme tähden”. (MK 8/1998)

”Viime aikoina kysymys eläinten asemasta liittyy ehkä myös kaiken tuotteistamiseen: luonto ja eläimet ovat hyödykkeitä, joille ei juuri muita arvoja suoda.” (OE 2/2010)

”Tästä on toki vielä askeleita siihen, että eläinten välineellistäminen kyseenalaistettaisiin kokonaisuudessaan.” (OE 1/2010)

Eläinoikeusaktivisteille tärkeä eettinen periaate on eläinten itseisarvon tunnustaminen. Sen perusteella he vastustavat eläinten kärsimystä ja hyväksikäyttöä. Tämän kautta rakentuu myös eläinoikeusaktivisti-identiteetti. (Rinne 2011, 132.) MK-lehden aineistossa kirjoitettiin usein suoraan eläinten hyväksikäyttäjistä ja viitattiin eläinten oikeuksiin liittyviin periaatteellisiin käsityksiin. Vaikka periaatteet olivat pysyneet samoina, ei OE-lehden aineistossa enää kirjoitettu samalla tavalla suoraan eläinten hyväksikäyttäjistä. Samoja asioita kritisoiitiin, mutta nyt kirjoitettiin eläinteollisuudesta tuotannonalana, eläintuotannon ongelmista, eläinten tehotuotannosta ja käytettiin hieman neutraalimpia ilmaisuja. Mukana oli vielä erilaisia kuvailuja eläinten kärsimyksestä, mutta tässäkin yhteydessä kirjoitettiin esimerkiksi siitä, miten yhteiskunnassa kasvatetaan eläimiä tapettavaksi. Ajatus eläinten hyväksikäytön jatkumisesta ei ollut kadonnut minnekään, mutta tapa jolla siitä kirjoitettiin oli muuttunut ainakin tämän aineiston puitteissa.

5.2. Epärehellinen vastapuoli

Harlen (1994, 229–233) mukaan viholliskuva liittyy siihen, millaisena näemme ulkoryhmän jäsenen. Viholliskuvaluokka epärehellinen vastapuoli koostuu kahdesta hieman erilaisesta tavasta nähdä vastapuoli ja kuvailla sitä. MK-aineistosta nousivat esiin kuvailut vastapuolesta lainrikkokojina ja valehtelijoina, kun taas OE-aineistossa keskityttiin pääasiassa kuvailuihin, joissa vastapuoli nähtiin valheellisia mielikuvia eläinteollisuudesta ja -tuotteista luovana.

”Myös väitettiin, että niitä ei voitu enää sijoittaa takaisin samoihin häkkeihin. Tällaisen valehtelun luulisi kimpaannuttavan kenet tahansa julkisessa sanassa.” (MK 11/1998)

”Kaikki tällainen asenteellinen tai valheellinen informaatio on mielestämme osoitus toiminnan tehokkuudesta, se on nurkkaan ajettujen eläinten hyväksikäytöstä hyötyvien itsepuolustusta.” (MK 11/1998)

Molemmista aineistoista löytyi sellaisten kuvailujen ryhmä, joissa tavalla tai toisella korostettiin vastapuolen epärehellisyyttä. MK-aineistossa epärehellisyys tapahtui suhteessa eläimiin ja liittyi joko suoraan Suomen lain rikkomiseen tai ainakin lain hengen vastaiseen toimintaan. Vastapuolen toiminta nähtiin jo sellaisenaan lain vastaisena tai niin, että esimerkiksi turkistarhojen olosuhteet

olivat niin järkyttäviä, että ”eläimet kituivat” niissä ja näin niissä oli eläinsuojelullisia puutteita. Varsinaisten eläinsuojelullisten puutteiden lisäksi vastapuolen nähtiin kohtelevan eläimiä muutenkin huonosti. Tämän nähtiin liittyvän ihmisiin kohdistuvaan riistoon laajemminkin. Kohta liittyi lähinnä siihen, miten vastapuoli kohtelee eläimiä tai millaisissa olosuhteissa vastapuoli pitää eläimiä.

”Myös aikaisempien vuosien tarkastuksissa on havaittu samankaltaisia eläinsuojelullisia puutteita.” (MK10/1998)

”Vakavia lain rikkomuksia oli 6 %:ssa tutkituista tarhoista.” (MK10/1998)

OE-aineiston kuvailuissa vastapuoli nähtiin myös eläimiä huonosti kohtelevana, mutta erityisesti korostettiin sitä, miten vastapuoli on kykenemätön näkemään ongelmia, koska näin eläimiä on pidetty ennenkin ja se on perusarkea tuottajille. OE-aineistossa ei kuitenkaan yhdistetty vastapuoleen lainrikkokojen kuvailuja liittyen suoraan lain rikkomiseen kuten vielä aiemmassa aineistossa tapahtui. Enemmän keskityttiin itse lain kritisointiin sekä viranomaisten toiminnan kritisointiin.

”Eläintuottajille suuri osa kuvista tuntuu kuitenkin olevan perusarkea, normaaliutta – vaikka kaikki toki julkisesti tuomitsevat sellaisen eläinten pidon, jossa eläimillä näkyy haavoja tai katkenneita luita.” (OE 2/2010)

”Mutta perusongelmaa – ahtautta, virikkeettömyyttä ja mahdottomuutta toteuttaa eläinten tyypillisiä tarpeita – eivät kaikki tunnu havaitsevan, sillä näin eläimiä on pidetty ainakin viimeiset viisikymmentä vuotta.” (OE 2/2010)

Siinä missä MK-aineistossa eläinten kärsimys yhdistettiin vastapuolen laittomiin toimiin, yhdistettiin OE-aineistossa eläinten kärsimys lähinnä koko eläintuotannon julmuuteen ja siihen mitä kauheuksia eläimille tehdään esimerkiksi ruoantuotannon nimissä. Tämän vuoksi eläinten julma kohtelu on sisällytetty OE-aineistossa taloudellisen hyödyn hankkimisen yhteyteen ja MK-aineistossa vastapuolen epärehellisyyteen.

Molemmissa oli yhteisenä lisäpiirteenä se, että vastapuolen toiminta on toistuvaa ja sitä jatketaan kunnes ulkopuolinen taho puuttuu siihen, joko lainsäädäntöä muuttamalla tai eläinoikeusaktivistien toiminnan vaikutuksesta. Eläimet eivät pysty itse puolustamaan oikeuksiaan ja siksi niiden puolesta on merkityksellistä toimia. Eläinoikeusaktivistit katsovatkin olevansa sellaisessa asemassa, että voivat eläinten puolesta määritellä vihollisen ja muodostaa viholliskuvat. (Lundbom 2001, 56.)

Erona aineistojen välillä näkyi se, että MK-aineistossa auktoriteettiin vedottiin laittomasti toimivan vastapuolen yhteydessä. Auktoriteettiin vedottiin sellaisissa tapauksissa, joissa ulkopuolinen auktoriteetti piti vastapuolen toimia laittomina. Voittona pidettiin sitä, että auktoriteetti sulki esimerkiksi jonkun yksittäisen turkistarhan. Eläinoikeusaktivistien ja auktoriteetin katsottiin olevan samalla puolella ja vastapuolen eri puolella. OE-aineistossa puolestaan nähtiin viranomaisten olevan vastapuolen puolella tässä yhteydessä. Viranomaispuoli antoi taloudellista tukea vastapuolen markkinointikampanjoihin. Lisäksi kritisoitiin sitä, että suomalaiset uskovat herkästi sen mitä auktoriteetti sanoo. Jos auktoriteetti vakuuttaa kaiken olevan kunnossa, se uskotaan. Toisaalta valopilkkuna nähtiin se, että viranomaisten ja vastapuolen taholta löytyi myös eriäviä mielipiteitä. Oman ryhmän toimien nähtiin näin saavan vastapuolen joukkoihin hajaannusta. Tässä näkyi se, miten viholliskuvat palvelevat ryhmän sisäisiä tarpeita. Konfliktit ryhmien välillä vahvistavat ryhmän sisäistä kiinteyttä ja samalla vähentävät poikkeamista ryhmän linjasta. (Fiebig-von Hase 1997, 15–16; ks. Kennedy 1997, 339–356.) Julkiset henkilöt vaikuttavat osaltaan viholliskuvien leviämiseen ja vihollisen havaitsemiseen (Fiebig-von Hase 1997, 12–13). Aineiston perusteella auktoriteettiin viittaamisen yhteydessä viranomaisten asema eläinoikeusaktivistien ja vastapuolen suhteen olisi muuttunut. Aiemmin viranomaiset olivat meidän puolella ja myöhemmin vastapuolen puolella. Tämän voisi nähdä liittyvän osin myös siihen, miten tuotantoeläinten aseman on alettu nähdä liittyvän laajempaan ratkaistavissa olevaan kysymykseen.

”Videot ja kuvat puhuvat puolestaan, vaikka [...] vakuuttaa päinvastaista.” (OE 1/2010)

”Suomessa ihmisillä on tapana uskoa, kun vaikutusvaltainen taho vakuuttaa kaiken olevan hyvin. Maa- ja metsätalousministeriö ja tuottajat markkinointikoneistoinen käyttävät hurjat määrät resursseja saadakseen ihmiset uskomaan, ettei eläinteollisuudessa ja -tuotteissa ole mitään hämärää.” (OE 2/2010)

Lundbom (2009, 112) kirjoitti Julma totuus -kampanjasta ja siitä, miten siinä kritisoitiin maataloudesta ja isojen tilojen arjesta olevaa julkikuvaa. Tavoitteena oli muuttaa vallitsevaa mielikuvaa kotimaisesta puhtaasta tuotannosta sekä tiloilla vallitsevista hyvistä elinolosuhteista. Kritisoitiin koneellista ja välineellistä suhtautumistapaa eläimiin. Myös OE-aineistossa näkyi julkikuvan kritisoiminen. Hallitsevin muutos MK-aineistoon olikin se, miten vastapuoli nähtiin todellisuutta vääristelevänä. Vastapuoli markkinointikoneistoinen käytti suuria summia rahaa vakuuttaakseen ihmiset siitä, ettei eläinteollisuudessa ja sen tuotteissa ole mitään hämärää. Harle (1994, 232) viittaakin siihen, miten viholliskuvat voivat muuttua. MK-aineistossa vastapuolen edustajat nähtiin lainrikkojina, kun taas OE-aineistossa korostui epärehellinen vastapuoli.

”Koska monet tuntuivat ajattelevan, että maito tulee purkista ja liha kaupan hyllyltä, haluttiin näyttää mistä ja millaisista olosuhteista eläinperäiset tuotteet todella tulevat. Ehkä juuri siksi eläintilat päätettiin alunperin kuvata.” (OE 2/2010)

Vastapuolen epärehellisyys liitettiin myös kritiikkiä laajemmin kansalaisia kohtaan siitä, että 'he' eivät ymmärrä millaisista olosuhteista ruoka tulee. Oikeutta eläimille -järjestö pyrkiikin toteuttamaan periaatteitaan esimerkiksi valistamalla kuluttajia. (Konttinen & Peltokoski 2004, 24–25.) Tässä yhteydessä valistaminen on lähinnä sitä, että tuodaan asioiden oikea laita kansalaisten tietoisuuteen. Yhtenä osavoittona pidettiin sitä, että oman toiminnan avulla saatiin ihmisiä harkitsemaan kasvisruokaan siirtymistä.

5.3. Eläintuotannon salat julki

Molemmissa aineistoissa oli runsaasti tähän viholliskuvaluokkaan soveltuvia kuvailuja. Kautta linjan löytyi myös ajatus siitä, että keskustelun herättämistä pidettiin tärkeänä. Yhteistä molemmille aineistoille oli kautta linjan myös se, että vastapuolen ajateltiin olevan itse syyppäitä eläinoikeusaktivistien toimiin heitä vastaan.

Julkisuuteen tuominen liittyi useampaan asiaan MK-aineistossa. Vaikka eläinten massatuotanto oli kritiikin pääkohteena (Tuomivaara 1998, 134) näkyi kuitenkin eniten se, miten keskityttiin yksilötasolle. Tähän liittyen ei ollut harvinaista jopa yksittäisten ihmisten nimien julkisuuteen tuominen, jos heidän katsottiin osallistuvan eläinten tappamiseen. Ulkoryhmän jäsenen kielteisten ominaisuuksien liittämistä ilman, että hänen ihmisyytään kyseenalaistetaan, Harle käyttää nimitystä paha ihmisolento (Harle 1994, 231). Vastapuolen ihmisyyttä ei yleensä kyseenalaistettu, mutta häneen liitettiin varsinkin MK-aineistossa usein hyvinkin kielteisiä ominaisuuksia, kuten alla olevissa esimerkeissä.

”Harvoin voi sanoa mikä tulos (lukuun ottamatta yksittäisten eläinten pelastamista huonoista oloista) on saatu aikaan mitään keinoa käyttämällä, vaan kaikki paine eläinrääkkääjiä kohtaan kasaantuu ja lopulta saa heidät lopettamaan.” (MK 11/1998)

”Hennavärjäysiskut ovat erittäin tehokas tapa aiheuttaa mittavia taloudellisia vahinkoja eläinten ammattirääkkääjille.” (MK 10/1998)

”Tästä huolimatta niin kauan kun he saavat rahansa eläinten kärsimyksen kustannuksella, tulee heidän kotinsa ja omaisuutensa olemaan ”vapaata riistaa”.” (MK 11/1998)

Koska eläinoikeusaktivistit toimivat eläinten puolesta, sopivat tähän viholliskuvaluokkaan useimmat Kurt ja Kati Spillmannin viholliskuvien yhteyteen sisällyttämistä piirteistä. Heidän mukaansa vihollisen kaikki toiminta menneisyydessä, nykyisyydessä ja tulevaisuudessa on suunnattu meitä vastaan ja meidän vahingoittamiseksi. Vihollinen nähdään myös syyllisenä kaikkiin meihin kohdistuneisiin stressitekijöihin. Lisäksi viholliselle ei suostuta osoittamaan myötätuntoa ja ajatellaan myös nollasumma-ajattelun mukaisesti, että mikä on viholliselle hyväksi on meille haitaksi. (Spillmann & Spillmann 1997, 50–51.) Kautta linjan aineistossa näkyi jatkuvuuden korostaminen. Ajateltiin että vihollinen hankkii jatkuvasti taloudellista hyötyä eläinten kustannuksella ja näin tulee jatkumaan ellemme tee jotakin. Aineistossa näkyi, että ilman näitä eläinrääkkääjiä ja heidän eläimiin kohdistamiaan julmuuksia, voisivat eläimet elää lajityypillistä elämää rauhassa. Viholliselle ei tässä tapauksessa oltu valmiita osoittamaan minkäänlaista myötätuntoa. Päinvastoin katsottiin kaiken viholliseen liittyvän olevan vapaata riistaa. Niin kauan kun nämä eläintenrääkkääjät jatkavat toimintaansa ei olla valmiita muuttamaan mielipiteitä vaan jatketaan joko henkistä tai taloudellista painetta yksittäisille eläinrääkkääjille, kunnes ne joutuvat lopettamaan. Tässä mentiin jopa niin pitkälle, että katsottiin yksittäisten vastapuolen edustajien kodin ja irtaimiston olevan vapaata riistaa niin pitkään, kun he saavat taloudellista hyötyä eläimiä riistämällä. Eläinoikeusaktivistit kävivät myös osoittamassa mieltä yksittäisten turkistarhaajien kotien lähellä.

Laajemmin julkisuuteen vaadittiin nostettavaksi pois pimennosta eläinteollisuuden toiminta kokonaisuudessaan ja samalla pyrittiin paljastamaan, millaisia epäkohtia eläinten kohteluun liittyi sekä herättämään keskustelua. Oltiin sitä mieltä, että eläintuotantoa pitää yllä se, ettei tiedetä mitä suljettujen ovien takana tapahtuu eikä siitä keskustella. Tässä yhteydessä eläinoikeusaktivistit kritisivat myös Suomessa vallitsevaa hallinnollista järjestelmää, sen yhteyksiä eläimiä hyväkseen käyttäviin tahoihin sekä siihen, että vastapuoli saa toimia vapaasti.

”Muutoksen kevät vetoaa lukijoihinsa ja kaikkiin eläinten asemasta huolissaan oleviin ihmisiin, että luolakokeet saataisiin pimennosta, ja että Kennelliiton hyväksyntä saataisiin niiltä pois.” (MK 9/1998)

”Miksi viranomaiset eivät ole kiinnittäneet naalien koon luonnottoman nopeaan kasvuun mitään huomiota.” (MK8/1998)

”Maa- ja metsätalousministeriön riistaosaston johdolla tehdyssä Suomen vastauksessa EU:lle pyrittiin varmistamaan, että tämä tuhannen miehen ylväs harrastus saa jatkoa.” (MK10/1998)

”Avoimessa yhteiskunnassa valtavana laillisena ja verovaroin tuettuna tuotannonalana eläinteollisuuden luulisi kestävän ulkopuolista tarkastelua.” (OE 2/2010)

”Paljon muutakin on tarvittu: nettisivut, toiminta kaduilla, lehdistötiedotteet, julisteet, lentolehtiset – kaikki on toteutettu vapaaehtoisperiaattein, toimijoiden omasta halusta tuoda eläinten välineellinen asema julkisen keskustelun alaiseksi.” (OE 2/2010)

Erona aineistojen välillä olikin nähtävissä se, että aiemmin päähuomio keskittyi turkistarhauksen yhteyteen liittyviin kuvailuihin vastapuolesta, mutta myöhemmin mukaan ovat tulleet vastapuolet, jotka liittyvät tuotantoeläinten yhteyteen laajemmin. Tuotantoeläinten myötä päähuomio on ollut salaisuudessa tapahtuvan toiminnan paljastamisessa laajemmalle yleisölle, eikä siinä yhteydessä ole tehty eläinten vapautusiskuja. Aiemmin korostui yksittäisten eläinten pelastaminen eikä niinkään se, että kansalaisia saataisiin laajemmin ajattelemaan, mitä suljettujen ovien takana tapahtuu. Vanhemmassa aineistossa oli myös nähtävissä, miten vastapuolen omaisuutta vahingoitettiin tahallaan, mutta uudemmassa aineistossa korostettiin sitä miten tuotantoeläinlaitoksissa mentiin jos ovet olivat lukitsematta. Tässä yhteydessä ei pyritty vahingoittamaan omaisuutta.

Skandaalien paljastamiseen ja ilmiantoon liittyy myös moraalinen ja poliittinen tehtävä (Rosanvallon 2008, 54). OE-aineistossa korostuikin se, että eläinoikeusaktivistit toivat eläintuotannon salat julkisuuteen salaa kuvattujen videoiden avulla.

”Eläintuotannon salat julki.” (OE 2/2010)

”Autenttisen ja rehellisen kuvamateriaalin tarve tuotannon todellisuudesta oli huutava.” (OE 2/2010)

Samalla saatiin tuotantoeläimet ja niiden olosuhteet julkiseen keskusteluun. Samalla kun maatilojen todellisuus tuli julkisuuteen, saatiin eläinten kohtelu kiinnostavaksi poliittiseksi teemaksi. (Rinne 2011, 133.) Tuotaessa julkisuuteen eläinten kohtelu tehotuotannossa yritettiin muuttaa ihmisten asenteita (emt. 61). Lundbomin (2009, 114) mukaan kampanjoinnin kohteissa ei ole tapahtunut suuria muutoksia. Muutos on tapahtunut lähinnä painopisteen siirtymisenä 2000-luvun jälkipuoliskolla turkistarhauksen vastustamisesta tehomaatalouden kritisointiin. Videoiden avulla

haastetaan ihmisiä ajattelemaan tehomaatalouden tilannetta (emt. 107). Kritiikin suuntaaminen maatalouteen oli myös kiinnostavampi aihe kuluttajien näkökulmasta. Samoin ihmisten on helpompi ymmärtää kritiikki, joka kohdistuu eläinten huonoihin olosuhteisiin maataloudessa, kuin turkistarhauksen kritisointi. (Emt. 113.) Aktivistit ovat onnistuneet saamaan suomalaiset huomioimaan eläinten elinolot maataloilla. Huomattava muutos aiempaan on tapahtunut myös aktivistien mediataidoissa laajemmin. Se on tarkkaan mietittyä ja kampanjoilla on myös nimetyt tiedottajat. (Emt. 114–115.)

Harle (1991, 17–18) kirjoittaa siitä, miten vihollinen edustaa vaaraa ja kuolemaa ja se pitää poistaa muuten terveestä yhteisöstä. Vääryys, joka liittyy viholliseen on jotakin, joka jää meistä 'jälkeen' ja on yhteisön omia jätöksiä. Hän soveltaa tätä ydinjätteen tapaukseen, jossa ydinjäte halutaan salata ja piilottaa yhteisön ulkopuolelle. Ihmisten joutuminen kontaktiin vaarallisen jätteen kanssa tuhoaa ihmiset. Se onko jäte piilotettavissa vai ei jakaa kannattajien ja vastustajien mielipiteet. Myös tässä aineistossa näkyi kautta linjan ajatus siitä, että vastapuoli yrittää piilottaa eläinten kärsimyksen pois ihmisten silmistä. Konkreettisesti ihmisiä ei tuhoaisi eläinten huonon kohtelun näkeminen, mutta moraalaisella tasolla voisi olla vaarallista ihmisille nähdä miten eläimiä todellisuudessa kohdellaan.

”Vaikka Karttulan koe-eläinkasvattamo onkin henkilökuntansa suureksi harmiksi paistatellut julkisuudessa, ei satojen koirien julma kohtalo ole uusi asia.” (MK 8/1998)

”Kuvamme palauttivat tuotantoeläimet suomalaisten silmiin, yhdistivät joulukinkun apaattiseen, huonokuntoiseen ja elämänhaluttomaan sikaan, ja aiheuttivat sen, että eläinten kohtalo ajautui poliittisen keskustelu keskiöön.” (OE 2/2010)

”Ihmiset ovat kuvailleet huutaneensa ääneen nähdessään kuvat turkistarhoilta. Toiset sanovat, etteivät edes pysty katsomaan kuvia eläintiloilta, niin järkyttäviä ne ovat.” (OE 2/2010)

”Kampanjoiden parasta antia on kuitenkin se, että kuvat suomalaisen eläinteollisuuden arjesta ovat nyt syöpyneet miljoonien ihmisten verkkokalvoille. Kertomuksia siitä kuinka nämä ihmiset ovat ryhtyneet kasvissyöjiksi satelee edelleen O:n infopostiin.” (OE 2/2010)

Molempien ajankohtien julkaisuissa olikin selkeänä käsitys julkisuutta välttelevästä vastapuolesta, joka pyrkii toimimaan salassa. Vastapuolen toiminnan julkisuuteen tuomista pidettiin tärkeänä, vaikka se toteutui ja tuotiin esiin hieman eri tavalla eri ajankohtien aineistoissa. MK-aineiston aikoihin käytettiin laitonta suoraa toimintaa, jossa tunkeudettiin esimerkiksi turkistarhoille ja aiheutettiin taloudellista vahinkoa. OE-aineiston aikoihin eläinoikeusliike oli muuttanut

toimintatapaansa ja kameralla tehdyt videotaltioinnit saivat suuremman huomion. Lundbomin mielestä se, että kamera on otettu voimapihtien tilalle osoittaa aktivistien kysymyksen arvioimaan tyyliään uudelleen ja samalla se on osoittanut hyvää poliittista lukutaitoa (Lundbom 2009, 115). Ajettavien asioiden julkisuuteen tuominen on myös helpottunut teknologian kehittymisen myötä. Kehittyvä teknologia onkin tuonut mukanaan kansalaisille mahdollisuuden valvoa viranomaisia, yrityksiä ja poliitikkoja. (Rinne 2011, 38.) Eläinoikeusaktivistit ovat myös hyödyntäneet digitaalista teknologiaa kampanjoinnissaan. Ihmisten kulutustottumuksiin on pyritty vaikuttamaan kriittisillä kuvilla ja videoilla tehoeläintuotannosta. (Emt. 134.) Lundbom (2009, 112) lisää vielä, että dokumentointi ja materiaalin jakaminen kenen tahansa nähtäväksi on ainakin yksi muutos suomalaisten aktivistien toimintavalikoimissa verrattuna 1990-lukuun. Kuvaamista on käytetty aiemminkin, mutta tuolloin kohderyhmänä oli rajattu aktivistijoukko. Kuvien julkisuuteen tuomiseen liittyy piirre, joka on Rinteen (2011, 26) mukaan ominaista refleksiiviselle politikoinnille. Siinä pyritään joko antamaan aihetta uutisointiin sekä julkiseen keskusteluun tai tuottamaan itse julkisuutta. Samalla kun tuodaan asioita julkisuuteen, hyödynnetään sitä edelleen. Se tekee mahdolliseksi erilaisia toimintamuotoja sekä mobilisaatiota.

Rättilä (1999, 49) puolestaan kirjoittaa siitä, ettei ole ollenkaan vähämerkitystä pohtia kysymystä oikeista ja hyväksyttävistä poliittisen toiminnan tyyleistä. Rinne (2011, 138) mainitseekin, että tällaista poliittista toimintaa, joka tähtää asioiden julkisuuteen tuomiseen on syytetty yksipuolisuudesta ja siitä, ettei se pyri keskusteluun. Hänen mukaansa tällainen kritiikki on osin oikeutettua. Aineistossa oli nähtävissä se, että haluttiin tuoda eläinten asemaa julkiseen keskusteluun, mutta toisaalta ei oltu kovinkaan valmiita oikeasti keskustelemaan tai antamaan periksi omista näkemyksistä. Allaolevasta esimerkistä näkyy se, miten keskustelu on tärkeää, mutta me olemme silti oikeassa.

”Keskustelu toimintatavoista ja toiminnan perusteista on tärkeää ja välttämätöntä, jotta eri toimijat näkevät toisensa oikeassa valossa. Mutta jotkut asiat ovat selvääkin selvempiä. (MK 8/1998)

Kamera oli toimintavälineenä mielenosoituksia tehokkaampi ja samalla eläinoikeusliike onnistui tuomaan esille epäkohtia. Videokuvaaminen oli myös poliittisena tyylinä tyylikästä. Tiedotusvälineet puolestaan antoivat julkista tilaa ja eläinoikeusliike pääsi tuomaan esiin näkemyksiään eri foorumeilla. Mikä tärkeintä, eläinten elinolosuhteet saivat suurimman huomion, eivätkä henkilöt, jotka politikoivat eläinten puolesta. (Lundbom 2009, 114.) Tämän lisäksi erona aiempaan oli se, että eläinoikeusaktivistit onnistuivat yhdistämään maanalaisuuden ja julkisuuden.

Aktivistien henkilöllisyys salattiin samalla kun tavoiteltiin julkisuutta median ja tietoverkkojen avulla. (Rasmus 2006, 19.) Myös aineistossa kirjoitettiin siitä, miten kuvaajat pysyivät tuntemattomina.

”Työnjako oli selkeä, tuntemattomat aktivistit olivat käyneet tiloilla kuvaamassa, ja toimittivat videokasetit sitten postitse OE:lle. Oikeutta Eläimille puolestaan teki mediakampanjan, jonka jälkeen eläintilojen pitäjät eivät ole voineet nukkua rauhasa.” (OE 2/2010)

Oikeutta eläimille -järjestön kaltaisilla liikkeillä ei ole suuria taloudellisia resursseja. Tällaisille liikkeille median rooli on kasvanut, kun pääsy lehdistöön ja sähköisiin viestimiin on helpottunut (della Porta 2000, 243). Samalla kun järjestetään erilaisia toiminta-aktioita, hyödynnetään julkisuutta motiivien ja tavoitteiden esiintuomiseen. Salaa kuvatut videot tuotantoeläinten kohtelusta ovat yksi esimerkki siitä, miten itse voidaan tuottaa julkisuutta. (Rinne 2011, 138–139.)

Eckhardtin (1991, 88) mukaan viholliskuvia on helpompi muodostaa jos joku ryhmä voidaan tuomita siitä, ettei se kunnioita arvoja, jotka ovat tärkeitä omalle ryhmälle. Eläinoikeusaktivistit politikoivat itselleen hyvin henkilökohtaisesti tärkeiden asioiden puolesta, asioiden, jotka he ovat itse valinneet (Rinne 2011, 25–26). Eläinoikeusaktivistit puolustivat itselleen tärkeitä asioita. Valittuaan puolustettavat asiat he pyrkivät esimerkiksi itse kuvatuilla videoilla saamaan myös muut ajattelemaan asioita itse ja päätyvät ajattelemaan asioista meidän tavalla. Vastapuolen katsottiin luovan vääriä mielikuvia tuotantoeläinten todellisuudesta. Sille vastapainoksi oli tiedon jakamisella tärkeä rooli. Haluttiin näyttää mistä ja millaisista olosuhteista eläinperäiset tuotteet todella tulivat. Tämän katsottiin olevan osaksi sen taustalla, että lähdettiin salaa kuvaamaan videoita tuotantoeläintiloille. Kuvien katsottiin kertovan totuuden. Lundbom mainitsee, että vaikka eläintuotannon olosuhteiden kuvaaminen tapahtui salassa, tapahtui varsinainen julkituominen avoimesti. Tämä sama näkyi jo Julma totuus -aineistossa. (Lundbom 2009, 112.)

”Tiedonjakoa varten tulemme tekemään uuden kasvattamon vastaisen lentolehtisen, sekä järjestämään lukuisia luentotilaisuuksia.” (MK 10/1998)

”Eivätkä eläintehtaitten suljettujen ovien takana piilossa tapahtuvat asiat ole mielestäni se ikävin asia. Jotenkin ärsyttävintä on se, miten varsinkin liha-, maito- ja turkisteollisuus ovat saaneet massiivisen markkinointikoneistonsa avulla läpi monin paikoin syvään juurtuneen käsityksen siitä, että eläimet hyppelivät iloisina ja vapaina – sekä ennenkaikkea elävinä – pelloilla ja metsissä.” (OE 2/2010)

”Kuvamme myös toivat näkyvämmiksi ne kymmenet miljoonat tuotantoeläimet, jotka Suomessa elävät ja horjuttivat voimakkaasti mielikuvaa niiden onnellisuudesta.” (OE 2/2010)

Tiedon jakaminen on eräänlainen välivaihe, vaikka pitkällä tähtäimellä päämääränä on yhä eläinten hyväksikäyttämisen ja alistamisen lopettaminen. Tiedolla pyritään havahduttamaan potentiaalisia kansalaisia ajattelemaan itse tuotantoeläinten arkea. (Lundbom 2009, 112, 115.) Tähän viholliskuvaluokkaan keskittyykin eläintuotannon salojen julkituominen ja siihen liittyy selkeästi ajatus meidän puolella olevien ja samoin ajattelevien hyvyydestä ja siitä, että me voimme valistaa toisia. Alla olevista esimerkeistä huokuu myös toive saada vastapuoli ajattelemaan toisin tiedon avulla.

”Työntekijöiden hiljaista omaatuntoa pyritään herättelemään lähinnä mielenosoitusten ja keskustelun avulla.” (MK 10/1998)

”Pyrimme elvyttämään hänen täysin kuollutta omatuntoaan myös vetoomuskorttikampanjalla.” (MK 10/1998)

Tämä ajattelutapa meistä hyvinä eläinten puolustajina, joilla on tietoa ja ymmärrystä sekä vastapuolesta pahoina, jotka eivät välitä eläinten oikeuksista, näkyikin molemmissa aineistoissa. Samalla samoin ajattelevat asetettiin moraalisesti korkeammalle kuin vastapuoli ja näin oikeutettiin toiminta vihollista vastaan. MK-aineistossa moraalisesta ylemmyydestä syntyi kylläkin kriittistä keskustelua. Samalla kun eläinoikeusaktivistit ajattelevat olevansa vastustajiaan moraalisesti ylempänä, he puolustavat hyvää elämää ja asemoivat itsensä perinteisen politiikan yläpuolelle. Toisaalta he ovat perinteisen politiikan alapuolella toimiessaan arjen asiantuntijoina. (Rinne 2011, 16–17.) Aineistosta tuli esiin ajatus, että me toimimme moraalisesti oikein kun taas vastapuoli ei toiminut näin. Tätä ajatusta pohdittiin joko suoraan kirjoittamalla eläinoikeusaktivistien korkeammasta moraalista tai sitten se sisältyi implisiittisesti jonkun muun asian yhteyteen. Kirjoituksissa näkyi usein myös hitunen sarkasmia.

”Jos ihminen menee häkkikanalaan, näkee pienessä häkissä kärsivän kanan, päättää viedä sen parempaan kotiin – ja näin tehdessään tulee jossain filosofisissa sfääreissä asettaneensa itsensä moraalisesti muita korkeammalle – niin olkoon asia sitten näin.” (MK11/1998)

”Kuvaajana noudatin moraalista velvollisuutta, jota olettaisi ja soisi jokaisen noudattavan: epäoikeudenmukaisuuteen on puututtava.” (OE 2/2010)

Rinne (2011, 127) kirjoittaa 'totuudessa elämisestä' ja siitä, miten siihen liittyvä toiminta sekä vaatimukset muille näkyvät aktivistien asialistalla sekä julkisessa toiminnassa. Julkisessa toiminnassa kiteytyy tavoite saada ihmiset muuttamaan elämäntapojaan. Aineistossa näkyikin se, miten kasvissyöntiä suositeltiin ihmisille. Lundbomin (2009, 113) mukaan kasvissyöntiä tarjottiin kansalaisille elämäntavallisena valintana. Tähän liittyy myös ajatus siitä, että me olemme oikeamielisiä ja kärsimme mieluummin kuin teemme itse vääryyttä (Rinne 2011, 131). Tavoitteena on totuuden paljastuminen ja samalla jonkin uuden aloittaminen (emt. 82). Totuudessa elämisen yhteys julkiseen toimintaan vaikutti osin siihen, että tähän luokkaan on yhdistetty tuotantoeläinten tilanteen julkisuuteen tuominen, meidän oleminen hyviä ja muiden valistaminen.

Harle (1991, 12–13) varoittaa osallistumasta uusien vihollisten rakentamiseen. Tässä yhteydessä ollaan itse joko tietoisesti tai tiedostamatta hyvien puolella ja toimimista saatetaan pitää moraalisenä velvollisuutena. Molemmissa aineistoissa oli yhteistä oman ryhmän hyvyyden korostaminen. Tätä esiintyi sekä tietoisesti, että sisäänkirjoitettuna kommentteihin vastapuolesta. Omalla ryhmällä katsottiin olevan moraalinen velvollisuus toimia. Vastapuolen moraaliin ei kuulunut ymmärrys eläinten asemaa kohtaan. Tässä yhteydessä tuli selkeästi jako eläinoikeusaktivistien eli meidän ja vastapuolen välillä. Tällä jaolla määritellään samalla meidän julkista identiteettiä (Rinne 2011, 32).

”Eläinoikeustoiminnasta ei ikinä ole ollut minulle taloudellista hyötyä, sen voi sanoa ilman mitään mittareitakin.” (OE 2/2010)

”Paljon muutakin on tarvittu: nettisivut, toiminta kaduilla, lehdistötiedotteet, julisteet, lentolehtiset – kaikki on toteutettu vapaaehtoisperiaattein, toimijoiden omasta halusta tuoda eläinten välineellinen asema julkisen keskustelun alaiseksi.” (OE 2/2010)

”OE on esiintynyt mediassa niin hyvin, etteivät monet usko kyseessä olevan pienen ja vähävaraisen, vapaaehtoisvoimin toimivan yhdistyksen.” (OE 2/2010)

Hyvyyden korostamiseen liittyi muun muassa se, että me paljastamme vastapuolen salaisuudet. Varsinkin OE-aineistossa korostui lisäksi se, että eläinoikeusaktivistit toimivat vapaaehtoisesti ja ilman palkkaa. Kaiken taustalla on se, että eläinten oikeudet motivoivat aktivisteja toimimaan. Rinteen (2011, 82) mukaan toimintaa perustellaan henkilökohtaisella eettisellä vastuunkantamisella, josta nousee halu taistella epäkohtia ja vääryyksiä vastaan.

Ihmisille myös merkitsevät eri tavalla eläinten oikeuksiin niin kuin muihinkin vastaaviin liittyvät asiat (Rinne 2011, 66). Yhtenä esimerkkinä asioiden erilaisesta näyttäytymisestä eri ihmisille toimii salaa tapahtunut kuvaaminen tuotantoeläinlaitoksissa. Eläinoikeusaktivistit pitivät tärkeänä, että todellisuus suljettujen ovien takana piti tuoda esiin ja vastapuolelle kuvaaminen taas edusti kotirauhanrikkomista.

Muutosta ajankohtien välillä näkyi myös julkituomiseen liittyen. OE-aineistossa tuli esiin se, miten tuotaessa julkisuuteen tuotantoeläinten asema suljettujen ovien takana, päästiin puhumaan eläinten asemasta eli juuri siitä mihin pyrittiin. Enää tässä yhteydessä ei korostunut se, että olisi pitänyt keskittyä puolustelemaan vastapuolelle ja laajemmin kansalaisille keinoja joilla toimitaan. Kuvat olivat niin tehokkaita, että vaikka aluksi salaa kuvaaminenkin joutui huomion kohteeksi, jäi se varsinaisen aiheen jalkoihin.

Samalla kun tuotiin julkisuuteen eläintuotannon saloja, pääsi eläinaktivismi muutenkin julkisuuteen. Lundbom (2009, 112) toteaaakin, että kuvauskampanjoilla eläinaktivismi sai suurta huomiota ja niitä on verrattu alkuperäisten kettutyttöjen tekemiin eläinten vapautusiskuihin. Selkeä muutos 1990-luvun toimintavalikoimiin oli se, että aktivistit nyt dokumentoivat ja jakoivat materiaalia laajemmin kansalaisille.

5.4. Vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan

Tässä viholliskuvaluokassa näkyy se, miten vihollinen ja toinen eroavat. Harlen mukaan puhuttaessa ihmisistä ja ihmisryhmistä ilmaisee vihollinen vastavuoroisuutta ja vastakohtaisuutta. Vihollinen on myös tietoinen tällaisen suhteen olemassaolosta ja meistä. Vihollinen puolestaan näkee meidät omana vihollisenaan ja tämä taas näkyy viholliskuvina meistä. (Harle 1994, 237.) Eläinoikeusaktivistien vastapuoli oli hyvin tietoinen omasta vastapuolestaan.

MK-aineiston osalta tämä viholliskuvaluokka jakaantui kahteen osaan. Ensinnäkin aineistossa esiintyi selkeästi jyrkempiä kuvailuja. Niissä saatettiin korostaa sotavertauksia apuna käyttäen sitä, miten vastapuoli ottaa lain omiin käsiinsä ja uhkaa puolustaa itseään aseellisesti. Eläinoikeusaktivistien omakin toiminta oli 1990-luvulla jyrkempää ja vastapuoli myös reagoi siihen voimakkaammin. Juppi toteaaakin, että eläinoikeusliike herätti 1990-luvulla voimakkaan reaktion suomalaisessa yhteiskunnassa (Juppi 2004, 32). Iskuja tehtiin enemmän ja useammin myös

yksittäisiä elinkeinonharjoittajia vastaan. Toisaalta ajateltiin, että vastapuoli viisaastui vahingosta, mutta toisaalta vastapuolen epäiltiin tulevan yhä itsepäisemmäksi häneen kohdistuvan uhan myötä. Toiseksi siihen sisältyi vastapuolen kaikenlainen valittaminen ja epärehellisyys. Näiden lisäksi korostettiin sitä, että vastapuolen omissa joukoissa on löydettävissä erimielisyyttä. Aineiston puitteissa näkyi se, että eläinoikeusaktivistit pohtivat vastapuolen toimia heitä vastaan ja tämä näkyy myös seuraavissa esimerkeissä.

”Lain rikkomisen vastareaktioksi tullut lain suojan väheksyminen ja lain ottaminen omiin käsiin.” (MK11/1998)

”Itsepäisyys on puolustusreaktio, joka voi syntyä riippumatta käytetyistä vaikutuskeinoista, kun kampanjan kohde tuntee olonsa uhatuksi.” (MK 11/1998)

”Pääkirjoituksessa nämä aseradikaalit näkevät itsensä petojen, aktivistien ja Euroopan Unionin puristuksessa.” (MK 10/1998)

”Ulkoinen pakko heijastuu tavalla tai toisella takaisin pakottajaksi miellettyyn tahoon, tässä tapauksessa koko koetusta epäoikeudenmukaisuudesta muistuttavaan luonnonsuojeluliikkeeseen.” (MK 11/1998)

OE-aineistossa vastapuolta ei kuvailtu kovinkaan aktiivisena toimijana aktivistien omaa ryhmää vastaan. Lähinnä kuvauksissa toistui ajatus toimimattomasta vastapuolesta, joka ei tee mitään vapaaehtoisesti ilman painostusta. Toisin kuin 1990-luvulla toiminta ei kohdistunut 2010-luvulla niinkään yksittäisiä elinkeinonharjoittajia vastaan vaan koko elinkeinoja vastaan. Vastapuolen toimintaa meitä vastaan ei nähty yhtä jyrkkänä kuin aikaisemmin.

”Uutisoinneissaan ihmeteltiin ministerin aikaansaamattomuutta ja sitä, ettei mikään eläintiloilla ole muuttunut sitten vuoden 2007.” (OE 1/2010)

”Jälleen kampanja keskittyi [...] ympärille, medialle tarjottiin kysymystä siitä, miksei kaksi vuotta Tehotuotanto-kampanjan jälkeen ollut tapahtunut muuta kuin että [...] sikalaan oli asennettu hälytyslaitteet.” (OE 2/2010)

”On täysin turha odottaa muutosta ilman toimintaa.” (OE 2/2010)

OE-aineistossa lähinnä kuvailtiin sitä, miten vastapuoli, vastapuoleen läheisesti liittyvät tahot tai auktoriteettiasemassa olevat tahot ensireaktionaan kommentoivat, etteivät julkaistut kuvat tuotantoeläinlaitoksilta voi olla Suomesta. Ensireaktioiden jälkeen aktivistit toimittivat julkisuuteen lisää materiaalia, koska he eivät olleetkaan julkaisseet kaikkea materiaaliaan heti kerralla. Tässä yhteydessä varmistui kuvien olevan Suomesta. Tämän seurauksena vastapuoli ja muut asiaa kommentoineet joutuivat korjailemaan ja perumaan lausuntojaan.

”Niin eläintilalliset kuin [...] epäilivät aluksi, etteivät julkaistut kuvat voi olla Suomesta. Ääni kellossa muuttui, kun yksi kuvatuista sikaloista oli [...]: nyt [...] yritti vakuuttaa, että Suomessa eläimiä hoidetaan oikeasti hyvin ja tämä on myös suomalaisten saatava tietää. Kuvat puhuivat toista kieltä ja kertoivat eläinten julmasta arjesta.” (OE 2/2010)

Aiemminkin poliittinen ja yhteiskunnallinen eliitti ovat kommentoineet luvattomia videoita (Lundbom 2009, 114), mutta Jupin (2008, 155) mukaan poikkeuksellista oli se, että vuonna 2007 Oikeutta eläimille -järjestön julkisuuteen tuomat videot saivat huomion keskittymään eläintuotannon ongelmiin eli asiakysymykseen. Vielä 1990-luvulla olivat aktivistien toimintakeinot huomion keskipisteenä. MK-aineistossa ei ollut vastaavasti tällaista vastapuolen lausuntojen perumista.

Lundbom (2009, 112) kirjoittaa siitä, miten Julma totuus -materiaalin julkaisemisen jälkeen seurasi keskusteluryöppy. Siinä käsiteltiin niin eläinten olosuhteita kuin sitä, että aktivistit olivat kuvanneet videot salaa ilman lupaa. OE-aineiston ajankohtana oli myös salakuvaamista, mutta aineiston puitteissa päähuomio kiinnittyi vastapuolen reaktioihin, jotka käsittelivät itse asiaa eikä niinkään salaa tapahtunutta kuvaamista.

Lisäksi Lundbom nostaa esiin sen, että Julma totuus -kampanjassa kritiikki ei suuntautunut niinkään yksittäiseen tuottajaan vaan koko tuotannonalaan. Näin aktivistit saivat siirrettyä keskustelun kohdistumaan mahdollisimman halpaa hintaa tavoittelevaan, koneelliseen ja tehokkaaseen tuotantotapaan sekä eläinten elinolosuhteisiin. Lundbom arvioi, että tällainen politikoinnin tapa oli tehokkaampi kuin se, että olisi keskitytty yksittäisiin eläintilojen pitäjiin. Kuvamateriaalilla ja kokonaisen tuotannonalan kritisoinnilla saa helpommin valtayleisön tuen. Kuvamateriaali antaa myös jokaiselle mahdollisuuden analysoida ja tehdä omia tulkintoja. (Lundbom 2009, 113.) Uudenlainen politikoinnin tapa selittää sen, ettei OE-aineistossa ollut yhtä jyrkkiä kuvailuja aggressiivisesta vastapuolesta kuin vielä MK-aineistossa. Tuolloin toimintamuodot olivat jyrkempiä ja saivat myös jyrkempiä reaktioita aikaan.

Rinne (2011,129) kirjoittaa siitä, miten eläinoikeusliikkeessä painottuu eettis-poliittinen agenda ja tästä johtuva vastustamisen politiikka. Tällaisella toiminnalla saattaa olla myös ennakoimattomia seurauksia. Tämä pätee myös molempien ajankohtien aineistoihin. MK-aineistossa korostettiin hyvinkin rajuja ja välittömiä vastareaktioita, joita eläinoikeusaktivistien toiminta sai aikaiseksi, esimerkiksi ampuminen aktivisteja päin. OE-aineiston videokuvien julkaisemisen yhteydessä odotettiin huomion kiinnittyvän itse aiheeseen, mutta vastapuoli epäilikin ensin kuvien aitoutta. Ensireaktioiden jälkeen videot saivat kuitenkin myös laajemman yleisön osittain myötämieliseksi omalle ryhmälle ja eläintenoikeuksille. Samalla eläintenoikeudet nousivat taas keskustelun aiheeksi.

”Tarhaiskuilla on saatu jo nyt väkivaltakoneisto varpailleen, ja siitä näyttää seuraavan vain kielteisiä ilmiöitä, kuten haulikkoammuntaa ihmisiä päin, kasvotonta poliisipampun heiluttelua ja uhkauksia mielipiteenvapauden rajoittamisesta.” (MK 8/1998)

”Ilmeisesti eläinten huonojen olojen kuvaaminen on yhteiskunnallisesti niin hyväksyttyä, ettei tällaisilla tiedoilla ole media-arvoa. Joissain yhteyksissä kuvaamista on jopa kutsuttu tutkivaksi journalismiksi.” (OE 2/2010)

Tämän viholliskuvaluokan puitteissa tuli näkyväksi se, että eläinoikeusaktivistien vastapuoli reagoi ja vastasi takaisin heihin suunnattuihin toimiin. Harle (1991, 46) muistuttaakin, että mikäli vastapuoli osoittaa vihollisuutta takaisin on se osoitus siitä, että heistä oleva alkuperäinen arvio on oikea.

5.5. Vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä

Rinne (2011, 71) kirjoittaa siitä, miten asiakohdaiset teemat, yhdessä toimiminen ja varsinkin jotakin vastaan toimiminen sekä tällaisen vastustamisen ja yhdistymisen intensiteetin aste vaikuttavat poliittisten jakolinjojen määrittymiseen. Tämä näkyi OE-aineistossa selkeämmin kuin MK-aineistossa ja sen seurauksena tämä viholliskuvaluokka muodostuu pelkästään OE-aineistosta. Aikaisemmassakin aineistossa jotakin vastaan toimiminen oli vahvaa ja ratkaisevaa varsinaiselle toiminnalle, mutta vastapuoleen liitetyissä kuvailuissa se ilmeni eri tavalla. Niissä se oli ilmeni enemmänkin yhdistettynä muihin viholliskuvaluokkiin.

Toiminnalliset verkostot ja poliittiset liikkeet ovat persoonallisen samaistumisen kohteita ja erilaisten identiteettien kautta ne samalla tekevät mahdolliseksi erilaisia poliittisen toimimisen muotoja kuten esimerkiksi eläinoikeusliikkeen. (Rinne 2011, 16.) OE-aineistossa kirjoitettiin

suoraan tästä, miten vastapuolta vastaan toimiminen yhdistää omaa ryhmää. Tämä toiminnan omaa ryhmää yhdistävä vaikutus korostui sekä vuoteen 2010 liittyvissä kirjoituksissa, että muisteluissa aiemmasta toiminnasta. Muisteluissa yhdessä toimiminen nousikin tärkeimmäksi osaksi muistoja.

”Joulukuussa 2009 julkaistu Sikatehtaat-kampanja sai alkunsa pikku-uutisesta, joka kertoi siantuottajien saaneen valtiolta 250 000 euroa tukea Päivänpossu-mainoskampanjan tukemiseen.” (OE 1/2010)

Harlen mukaan vihollista luotaessa paras kohde on sellainen, joka näyttää itse antavan joko todellisen tai mielikuvituksen luoman aiheen vihollisen luomiseen (Harle 1991, 11). Tämä viholliskuvaluokka liittyy suoraan siihen, miten vastapuolen katsottiin olevan itse syyllinen sitä vastaan tapahtuvaan toimintaan. Myös MK-aineistossa oli ajatus, että vastapuoli on itse syyllinen sitä vastaan toimimiseen. Se oli kuitenkin hieman eri sisältöinen ja kuvailujen yhteydessä tätä ei tuotu suoraan esiin vaan se liitettiin muihin kuvailuihin. Se on sisällytetty viholliskuvaluokkaan, joka liittyy vastapuolen toimien julkituomiseen .

”Työnimellä ”päivän sikala” kulkenut projekti kasvoi kuitenkin kunnianhimoisemmaksi kuin pari vuotta aikaisemmin julkaistu, Finfoodia vastaan suunnattu vastamainoskampanja oli.” (OE 2/2010)

Yllä oleva esimerkki liittyy siihen, miten eläinoikeusaktivistit käyttävät julkisuutta hyödykseen kampanjoissaan joko jonkin asian puolesta tai jotakin asiaa vastaan. Toiminnalla ei ole tavoiteltu pysyvän järjestön muodostamista. (Rinne 2011, 110.) Koska vastapuoli aktivoi eläinoikeusaktivistien oman ryhmän toimimaan, on tähän yhteyteen sijoitettu lisäksi erilaiset kampanjoihin liittyvät kuvailut. Kampanjoitahan ei olisi, ellei vastapuoli toimisi tavalla, jota vastaan pitää kampanjoida. Eläinoikeusliike vastustaa vallitsevaa elinkeinorakennetta ja elämänmenoa, josta ovat esimerkkeinä eläinten käyttäminen viihdyttämisessä ja lihansyönti (emt. 132). Rinteen mukaan liikkeillä ei ole yleispoliittisia tavoitteita vaan ne pyrkivät muuttamaan jonkun yksittäisen tärkeän epäkohdan (emt. 137). Tämä näkyy myös kampanjoissa, joissa nostetaan yksittäisiä epäkohtia esiin. Lisäksi sama ehdottomuuden ajatus, mikä sisältyi jo MK-aineistoon näkyi myös tässä OE-aineistossa. Tuotiin julki, ettei ollut varaa kompromisseihin vaan vaadittiin yksittäisen vastustettavan toiminnan täydellistä lopettamista. Tämä näkyi myös yhteisen toiminnan muisteluissa, joissa jälkikäteen katsottiin että aiemmin oli vaadittu välitöntä muutosta. Ehdottomuuden ajatus yhdistyi myös sellaisten omaan ryhmään kuuluvien kritisoimiseen, jotka ajoivat osittaisia muutoksia.

”Eläinoikeusrintamalla viime vuoden isoin juttu oli sikatehtaat.fi-kampanja, josta seurasi yksi joulukuun suurimmista uutiskohuista.” (OE 1/2010)

”Jokainen haarukallinen kasvisruokaa on vähemmän kuolemaa ja kärsimystä ja jokainen juliste ja tarra seinällä on voitto eläimille. Jokainen teko on askel lähemmäs vapautta tästä väkivallan kulttuurista niin sinulle kuin muillekin eläimille. Toimi, NYT!” (OE 1/2010)

”Nykyään olen sitä mieltä, että paras yksittäinen tapa pelastaa eläimiä – siis laillisesti – on ryhtyä kasvissyöjäksi. [...] Se on aika hemmetinmoinen määrä eläimiä, joiden tappamiseen on helppo olla osallistumatta. Siitä se lähtee, pienin askelin.” (OE 2/2010)

Toisin kuin MK-aineistossa OE-aineiston yhteydessä korostettiin sitä, miten helppoa on olla osallistumatta tappamiseen. Tekemättä jättämiselläkin voi kampanjoida ja tämä oli osa kasvissyönttiin liittyviä kampanjoita. OE-aineistossa korostettiin sitä, että jokainen voi vaikuttaa. Tämä on osa henkilökohtaista vastuunkantamista (Rinne 2011, 17).

”Eläinoikeusliike on rohkein suomalaisista liikkeistä. Siihen osallistuvat voivat olla onnellisia siitä, että he todella tekevät niitä valintoja, joita jokaisen ihmisen olisi tehtävä. Eläinoikeusliike on saanut valtavasti aikaan, mutta taistelu ei ole vielä ohi.” (OE 2/2010)

Jos jonkin asian tekemättä jättäminen on helppo tapa toimia jotakin vastaan, on myös internetin kehittyminen lisännyt toimimisen väyliä. Rinteen (2011, 103) mukaan asiakohtainen politikointi ja siihen liittyvät vastakampanjat lisääntynevät, koska verkkoon pääsee helposti ja siellä olevat julkisuustilat ovat helposti käytettäviä.

5.6. Vastapuolen ymmärtäminen

Tämä viholliskuvaluokka koostuu pelkästään MK-aineistosta. Saman tyyllisiä kuvauksia, jotka olisivat liittyneet vastapuolen ymmärtämiseen ei ollut OE-aineistossa.

Viholliskuva on Harlen mukaan sitä kielteisempi, mitä vähemmän siinä on ihmiseen liittyviä ominaisuuksia mukana. Viholliskuvaluokka paha ihmisolento kuvaa ulkoryhmän jäsenen ihmisenä, johon liitetään kielteisiä ominaisuuksia, mutta hänen ihmisyyttään ei kuitenkaan kyseenalaisteta. (Harle 1994, 231.) Eläinoikeusaktivistien sellaiset kuvailut vastapuolista, joissa heitä ymmärretään jollakin tavalla sopivat tähän pahan ihmisolennon viholliskuvaluokkaan. Käsitykset vastapuolesta eivät olleet täysin mustavalkoisia, eikä vastapuolta nähty pohjimmiltaan pahana. Kuvailuissa

ymmärrettiin vastapuolen kasvaneen maailmankuvaansa ja ajateltiin hänellä olevan mahdollisuus muuttua. Kuvailuissa ymmärrettiin myös, että vastapuoleen kohdistuvat taloudelliset ja muut tuotantoeläinteollisuuden paineet kasvavat koko ajan.

”Turkistarhaajat Suomessa ovat kasvaneet ammattiinsa ja omaan maailmankuvaansa, he ovat vain ihmisiä jotka eivät osaa ottaa huomioon eläimiä ja voivat siis hyvin muuttua.” (MK 11/1998)

”Navettojen koot kasvavat ja eläimet ruokitaan tietokoneohjauksella.” (MK 8/1998)

Vastapuolta pidettiin osin myös samanlaisena kuin itseä, sillä molempien osapuolten ajateltiin vetoavan yhtäläillä omiin näkemyksiinsä. Rinteen mukaan sama ilmiö saattaa näyttäytyä eri tavalla eri osapuolille. Siinä missä toinen toimii oman totuutensa mukaan, toiselle sama ilmiö muistuttaa ilkivaltaa tai terrorismia. (Rinne 2011, 74.) Toisaalta myös vastapuoli saattaa näyttäytyä eri tavalla eri ajankohtien ja mahdollisesti eri sukupolvien eläinoikeusaktivisteille. Asenteet vastapuolta kohtaan voivat esimerkiksi jyrkentyä tai tulla ymmärtäväisemmiksi.

”Ehkä ymmärrettävää tarhaajan räiskimisessä on se, että jos työkseen tappaa väkivaltaisesti vuodesta toiseen, saattaa se omalla tavallaan vaikuttaa suhtautumiseen elävään ja elämän arvostukseen.” (MK 8/1998)

Tässä esimerkissä näkyy myös se, miten viljeltiin sarkasmia.

5.7. Vastapuolen hyväksikäyttäminen häntä itseään vastaan

Tämä viholliskuvaluokka kiteytyy ekspressiivisten performanssien ympärille. Ekspressiiviset performanssit tarkoittavat asioiden esittämistä julkisesti ja ne sisältävät politikoivan yksilön arvion maailman tilasta ja siitä millainen sen pitäisi olla (Rinne 2011, 63). Julkisissa tiloissa, esimerkiksi kaduilla ja kaupoissa tai internetin virtuaalisissa julkisuustiloissa toteutetut aktionistiset kampanjat, ovat eräitä eläinaktivismiin politikoinnin muotoja (emt. 103). Uusien yhteiskunnallisten liikkeiden ja postmodernien poliittisten liikkeiden julkinen identiteetti koostuukin toiminnasta, joka tapahtuu julkisuudessa. Lisäksi eläinoikeusaktivismiin poliittista tyyliä ja keinovalikoimaa on selitetty identiteetin esittämisen ja vahvistamisen vaatimalla konfliktiherkällä politiikalla. (Emt. 119–120.)

Poliittiset kampanjat eivät ole välttämättä suunniteltuja tai organisoituja. Yksilöt voivat toimia julkisuustiloissa ja tehdä ajamaansa asiaa tunnetuksi. Tällä voi olla vaikutusta toisten samansuuntaisiin valintoihin. Näin individualistinen kollektiivinen toiminta nousee esiin. (Rinne 2011, 100.) Tämän viholliskuvaluokan puitteissa vastapuolta käytettiin hyväksi toiminnassa sitä vastaan kuten esimerkiksi:

”Pöydän ääreen pysähtyneille tarjottiin tiedon lisäksi maistiaisiksi possupipareita tai kasviskinkkua reseptien kera.” (OE 1/2010)

”Me emme tarvinneet samanlaista koneistoa, toimintastrategioita tai konsultteja, meille riitti sikaloissa odottava totuus- ja videokamerat.” (OE 2/2010)

”Lisäksi ainakin pääkaupungissa liikkuneet pääsivät ihmettelemään eri paikkoihin sijoitettuja muovisia lelupossuja, joihin oli kiinnitetty sikatehtaat.fi -teksti.” (OE 1/2010)

Näissä esimerkeissä tuli esille se, miten eläinoikeusaktivistit käyttivät vastapuolta joko positiivisella tai negatiivisella tavalla hyväksi jonkun ajankohtaisen asian yhteydessä. Tällaisissa tapauksissa esimerkiksi juhlapäivien, kuten joulun avulla pyrittiin tuomaan jokin omalle ryhmälle tärkeä asia julkisesti esiin. Lyhytaikaisella toiminnalla pyritään vaikuttamaan tarkasti tiettyihin yksittäisiin epäkohtiin ja ajateltuihin ongelmiin (Rinne 2011, 26). Samalla kun tuotiin itselle tärkeitä asioita esiin pyrittiin saamaan kansalaiset miettimään perinteisiä ajattelumalleja ja niiden eettisyyttä, joita näissä esimerkeissä ovat jouluun liittyvät ruokailutottumukset. OE-aineistossa tulivat esiin paitsi tavoitteet myös se, että tarjottiin vaihtoehtoja ja se, miten eri tavoin julkisesti vaikuttamalla pyrittiin saamaan kansalaiset valitsemaan samoin kuin 'me' eläinoikeusaktivistit, esimerkiksi ryhtymään kasvissyöjiksi. Samalla eläinoikeusaktivistit käyttivät tavallaan vastapuolta sitä itseään vastaan. Rinne nostaa esiin ajan ja vaihtuvan tilanteen merkityksen ja mahdollisuudet toiminnalle (emt. 32). Toisaalta jos koettiin jokin vaikutuskeino toimimattomaksi, se oltiin valmiita vaihtamaan. Julkinen identiteetti vaikuttaa yksilön henkilökohtaiseen identiteettiin ja näin syntyy oma tunnistettava aktivisti-identiteetti, joka tekee liikkeessä toimivan näkyväksi ja tunnistettavaksi (emt. 85). Ekspressiivisissä performansseissa tulee paitsi viholliskuvien kautta vastapuoli näkyväksi niin näiden kautta vaikutetaan samalla myös omaan ryhmään.

Vihollisiin liittyy mielikuvia, joissa painottuvat negatiiviset odotukset. Tähän liittyy se, että vihollisen kaikki toiminta on tarkoitettu vahingoittamaan meitä. (Spillmann & Spillmann 1997, 50.) Aineistossa näkyikin se, miten vastapuolen toimintaan epäillään aina liittyvän pahat aikomukset meidän puolustamia asioita eli tässä tapauksessa eläinten oikeuksia kohtaan. Haluttiin myös muistuttaa ihmisiä siitä, mistä kaupasta ostettava liha alunperin tulee.

”Esimerkiksi Turussa automarketin lihaosastosta tehtiin rikospaikka, jossa epäiltiin tapahtuneen murhan.” (OE 1/2010)

Vain OE-aineistossa esiintyi sellaisia kuvailuita vastapuolesta, jotka oli yhdistettävissä ekspressiivisiin performansseihin. MK-aineiston rajausta oli ehkä sellainen, ettei siihen mahtunut vastaavia kuvailuja vastapuolesta, mutta tehtyjen rajausten puitteissa sitä ei ollut kyseisessä aineistossa nähtävissä samoin kuin myöhemmässä aineistossa. Aiemminkin ekspressiivisiä performansseja oli, mutta vuoden 2010 aineistossa sen käyttäminen vastapuoleen liittyvien kuvailujen yhteydessä muodostui selkeäksi omaksi luokakseen. Tämä oli yksi muutos aineistojen välillä.

Julkisuudessa tapahtuvilla toiminnallisilla kampanjoilla paitsi osoitetaan tietty epäkohta, esitetään vaihtoehto ja tuodaan nämä julkisuuteen, myös luodaan me-henkeä ja samalla tehdään me-he-erottelua, erottaudutaan muista ja luodaan vastustettava toinen. (Rinne 2011, 119–120.) Rinteen mukaan me-henki perustuukin paljolti ekspressiivisille performansseille (emt. 124). Sen lisäksi, että eläinoikeusaktivistit tuottavat kollektiivista me-henkeä, kampanjoilla oli tavoitteena vaikuttaa julkiseen keskusteluun ja muuttaa ulkopuolisten tahojen käyttäytymistä (emt. 135). Uudistusta voi tapahtua rituaalinomaisissa tapahtumissa, vaikkei liikkeen vastustaja olisi aina konkreettisesti läsnä. Esimerkkejä tällaisista tapahtumista ovat erilaiset toimintatempaukset. Näiden lisäksi myös osallistujien keskinäisellä vakuuttelulla voidaan vahvistaa kollektiivista identiteettiä. (Lindholm 2005, 45.) Tempauksilla tehtiin OE-aineistossa hyvinkin selväksi, minkälaista toimintaa niillä vastustettiin ja samalla tultiin kuvailleeksi vastapuolta. Eläinoikeusaktivistit eivät tyytyneet pelkästään vastustamaan jotakin vaan esittivät myös vaihtoehtoja.

5.8. Voittoja

Liikkeiden kollektiiviseen identiteettiin liittyy jokin tietty vaatimus, josta ei neuvotella. Vaikka saavutettaisiin pienempiä voittoja, tuntuvat ne tappioilta ellei päätavoite toteudu. (Della Porta ja Diani 1999, 233–243.) Päätavoite eli turkistarhauksen kieltäminen ei toteutunut aineistojen aikana, mutta molemmissa aineistoissa korostettiin isompia ja pienempiä saavutettuja voittoja. Voitot koskivat kuitenkin osin eri asioita. MK-aineistossa voittojen korostaminen jakaantui sen mukaan, oliko kysymyksessä konkreettinen tapahtuma, esimerkiksi yksittäisen turkistarhan sulkeminen vai oliko onnistuttu herättämään keskustelua. Vastapuolesta saavutetun voiton suuruus ei ollut tärkeintä. Rinne (2011, 11) muistuttaakin, että pienemmilläkin onnistuneilla toimintatempauksilla on merkitystä sekä yksilö- että ryhmätasolla. Niiden myötä yksilötasolla usko itseän vahvistuu ja ryhmätasolla voitot taas lisäävät ryhmään kuulumisen tunnetta.

”Yksi tarha vähemmän!” (MK 11/1998)

”Jyväskylän eläinaktivistit onnistuivat saamaan kaikki laitoksen kissat koteihin laitoksen lopetettua niillä tehdyt kokeet, täysin laillisin keinoin.” (MK 10/1998)

”Turkisten jälleenmyyntiä ja kulutusta vastaan on kampanjoitu vuosia onnistuneesti.” (MK 9/1998)

”Totta, Orimattilan jälkeen keskustelu turkistuotannon etiikasta on saanut palstatilaa sieltä täältä ainakin iltapäivälehtitasolla, mutta on turha kuvitella median sen paremmin kuin kansan enemmistönkään olevan suoran toiminnan puolella.” (MK 8/1998)

MK-aineistossa korostettiin onnistumisia, sitä miten vastapuolta vastaan on kampanjoitu vuosia onnistuneesti. Toisaalta taas aineistosta nousi esiin, miten on turha kuvitellakaan median tai kansan enemmistön olevan suoran toiminnan puolella. Tässä vaiheessa muiden kansalaisten katsottiin olevan vielä enemmän vastapuolen kuin meidän puolella. 'Meidän' katsottiin kannattavan suoraa toimintaa, mutta samalla koettiin onnistumista siitä, että oltiin saatu voittoja täysin laillisin keinoin.

”Eläinoikeustoiminnan kautta olen havainnut senkin, miten pyhä arvo esimerkiksi joillekin tuotemerkeille on kertynyt: pahimmat katseet ja kommentit olen varmasti kerännyt Marimekko-flaikkuja jakaessa. Toki vastaavaa nälvintää joutuu yhä kokemaan eläinoikeuksia puolustaessaan, mutta ei enää yhtä paljon. Eo-aktivistien sitkeällä puurtamisella on kuin onkin ollut vaikutusta yleiseen ajatteluun.” (OE 2/2010)

”Kampanjoiden parasta antia on kuitenkin se, että kuvat suomalaisen eläinteollisuuden arjesta ovat nyt syöpyneet miljoonien ihmisten verkkokalvoille. Kertomuksia siitä kuinka nämä ihmiset ovat ryhtyneet kasvissyöjiksi satelee edelleen O:n infopostiin.” (OE 2/2010)

”Mutta selvästi eläinten asemasta on tullut vakavasti otettava yhteiskunnallinen kysymys.” (OE1/2010)

”Se, mitä en kaipaa, on epätoivon tunne. Liian usein tuntui, että vaikka mitä tekisi, eläinten asema yhteiskunnassamme ei parane. Muutokset ovat toki hitaita mutta kun tarkastelee asioita pitkällä aikajänteellä, muutoksia voi huomata paljonkin.” (OE 2/2010)

OE-aineistossa korostettiin puolestaan sitä, että vaikka välillä tuntuu epätoivoiselta, on pitkällä aikavälillä kuitenkin saavutettu voittoja vastapuolesta. Samalla nostettiin esiin se, että eläinkysymys on saatu vakavasti otettavaksi kysymykseksi ja kansalaiset suhtautuvat siihen aiempaa positiivisemmin. Onnistumisena koettiin myös se, että ihmisiä kertoi ryhtyneensä kasvissyöjiksi. Näiden pitkän aikavälin voittojen miettiminen ei olisi vielä ollut mahdollista 1998 aineistossa, koska ajallista etäisyyttä omalla toiminnalla saatuihin voittoihin ei ollut riittävästi, jotta ne olisi ollut selkeästi nähtävissä. Rinne (2011, 42) tosin kritisoi sitä, ettei aikalaisilmiöitä voisi tutkia. Samalla kun hahmotetaan kokonaisuus, saatetaan hukata yksityiskohtia, jotka ovat tärkeitä toimijalle juuri toiminnan hetkellä.

Lundbomin (2009, 108) mukaan eläinoikeusaktivisteilla on ollut tavoitteena saada eläinten asema mukaan keskusteluun laajentamalla eettistä näkökulmaa ja puhetapaa. Välitavoitteena on myös ollut tiedon jakaminen niille, jotka eivät aiemmin ole miettineet tuotantotalouden arkea (emt. 115). Nämä tavoitteet näkyivät myös OE-aineistossa. Yhtenä voittona pidettiin sitä, että on onnistuttu politisoimaan eläinten asema ja siitä on tullut vakavasti otettava yhteiskunnallinen kysymys. Rinne (2011, 69–70) toteaaakin, että subjektilähtöinen arvopluralismi politisoi eli tuo keskusteluun mukaan sellaisia asioita, joita on ennen pidetty epäpoliittisina. Eläinten oikeudet ja ihmisten velvollisuudet niille ovat yksi esimerkki aiemmin epäpoliittisesta asiasta. Asiat joita yksilöt lähtevät politisoimaan ovat sellaisia, joiden he ovat kokeneet olevan yhteiskunnallisia vääryyksiä (emt. 16). Aineistossa kirjoitettiin myös suoraan voitosta eläimille ja näin näkyi suoraan se ajatusmaailma, että 'me' taistelemme eläinten puolesta.

”Kasvissyönnistä ja eläinten oikeuksista nyt helpompi puhua kuin ennen.” (OE 2/2010)

”Vaikuttaa myös siltä, että vihdoinkin on päästy tilanteeseen, jossa ei enää puhuta keinoista ja toimintatapojen laillisuudesta, vaan itse asiasta, eli siitä onko eläimillä oikeuksia.” (OE 2/2010)

Voittona pidettiin myös sitä, että Oikeutta Eläimille -järjestö kokonaisuudessaan on saanut uudenlaisen imagon. Uusi imago on seurausta taistelusta eläinten oikeuksien puolesta. Aineistossa katsottiin että järjestö on alettu ottaa vakavasti ja sitä arvostetaan. Tässä yhteydessä mainittiin myös ettei järjestö kumartele auktoriteetteja. Samalla kun on onnistuttu politisoimaan eläinten asema on myös saatu kansalaiset suhtautumaan myötämielisemmin eläinoikeusaktivisteihin ja eläintenoikeuksiin. Aineistossa korostettiin myös sitä, miten ihmiset ovat asettuneet meidän puolelle eläinten hyväksikäyttäjiä vastaan.

”Ennen kaikkea liike on kuitenkin viimeistään 2010-luvulle tultaessa sementoinut itsensä ja kysymykset eläinten oikeuksista pysyvästi julkiseen keskusteluun niin politiikan, etiikan, terveyden, ravinnon, median kuin taloudenkin tasolla.” (OE 2/2010)

”Sekä toimittajat että politiikan tutkijat ovat huomautelleet, että eläinaktivistit kasvoivat aikuisiksi eläintilojen kuvauksien myötä. On totta, että aktivistit ovat oppineet paljon sen 15 vuoden aikana, kun eläinoikeusliike on Suomessa ollut. Toiminnasta on tullut paljon pitkäjänteisempää ja yhteen asiaan kerrallaan keskittyvää. Mutta eläintenvapautuksen merkitystä nyt turkistarhoilla kituville eläimille tuskin väheksyy kukaan, vaikka kuinka aikuisia tässä oltaisiinkin.” (OE 2/2010)

OE-aineistossa mainittiin voittojen ohella se, että toiminta keskittyy nyt yhteen asiaan kerrallaan ja ajateltiin, että erikoistumalla saa tehoa toimintaan. Rinne (2011, 42) muistuttaa kuitenkin, että näkökulmasta riippuen poliittisen toiminnan fragmentoituminen ja asiakohaistuminen ja tästä tuloksena oleva poliittisen toiminnan monimuotoisuus voi olla politiikan heikkous tai vahvuus.

”Toinen syy kampanjoiden onnistumiseen olivat toimivat mediastrategiat. Ne edellyttivät täsmällistä poliittista analysointia. Ketkä pelaavat samalla kentällä kanssamme? Mitkä vastustajien taktikat ovat?” (OE 2/2010)

Kampanjoiden onnistumiseen nähtiin OE-aineistossa syynä myös toimivat mediastrategiat. Tähän yhdistettiin poliittinen analysointi ja sen pohtiminen, ketkä ovat meidän puolella ja mitkä ovat vastustajien taktikat. Toimijoiden pitääkin alati heijastaa toimintaansa muiden toimijoiden toimiin ja lisäksi tehdä poliittista arviointia tekojensa seurauksista ja tarkoituksenmukaisuudesta (Rinne 2011, 69). MK-aineistossa voittona pidettiin sitä, että laittomilla iskuilla turkistarhoille saatiin tuotua eläinten oikeudet keskustelun kohteeksi. Myöhemmin tämä toimintakeino jätettiin vähemmälle ja tartuttiin kameraan. Aika oli tietenkin toinen ja kameran avulla saavutettiin laajaa

huomiota kansalaisten keskuudessa ja tämä huomio kohdistui nyt suoraan asiaan eikä niinkään käytettyyn toimintakeinoon.

Juppi (2004, 278) pitää eläinoikeusliikkeen toiminnan nostattamaa kohua mediassa oleellisena tarhauskysymyksen politisoitumiseen Suomessa. Hänen mukaansa eläinoikeusaktivistien toiminta näyttää vaikuttaneen suurta yleisöä enemmän virallisen poliittisen järjestelmän edustajiin. MK-aineistossa nähtiin voittona keskustelun herättäminen, mutta varsinaisesta politisoimisen onnistumisesta kirjoitettiin vasta myöhemmin. OE-aineistossa varsinainen eläinten aseman politisoiminen nähtiin jo voittona.

Molemmissa aineistoissa näkyi se, että saavutetut voitot olivat voittoja suhteessa itselle tärkeisiin asioihin. Rinteen mukaan ”minä-lähtöisellä” politiikalla voi olla laajempaa merkitystä yhteiskunnallisesti, kun nostetaan itselle tärkeitä asioita julkisuuteen ja kampanjoidaan niiden puolesta (Rinne 2011, 63). Eläinten hyväksikäyttämisen lopettamiseen on kuitenkin vielä matkaa. Harle (1991, 12) muistuttaa kuitenkin, etteivät ongelmat katoa vaikka vihollisesta päästäisiin eroon.

5.9. Omien kritisoiminen

Yksi muutos eri ajankohtien aineistojen välillä on nähtävissä liittyen tähän viholliskuvaluokkaan. MK-aineiston yhteydessä oli nähtävissä omien kritisoimista vastapuoleen liittyvien kuvailujen yhteydessä. OE-aineistosta ei ollut löydettävissä vastaavanlaista kritiikkiä oman ryhmän jäseniä kohtaan.

Omien kritisoiminen liittyi lähinnä meidän ja heidän väliseen erotteluun, eikä siinä pääasiallisesti luoda kuvailuja vastapuolesta. Vastapuoli tulee kuitenkin hyvin esiin erottelun yhteydessä. Vastapuoli saatettiin mainita suoraankin, kuten alla:

”Kun ollaan innostuneesti purkamassa itsen vastakohdaksi kärjistettyä systeemiä, ei huomata, että jollain tasolla saatetaan itekin olla toimimassa sen osana.” (MK 11/1998)

”Onko esimerkiksi kovan linjan eläinoikeusaktivistien, poliisin tai kettutarhaajien mieleen tullut, miten muut ihmiset lukevat heidän tekojaan? (MK 8/1998)

”Puolin ja toisin henkilökohtaisuuksiin menevä, toisen vikoja liioitteleva ja kärjistävä keskustelu ei koskaan toimi.” (MK 11/1998)

Näissä esimerkeissä tulee julki se, että ollaan tietoisia vastakkainasetteluista. Toisaalta mennään jopa niin pitkälle, että nähdään oman ryhmän olevan osittain yhteydessä vastapuoleen tai se asetetaan samalle linjalle vastapuolen kanssa. Yhtenä piirteenä viholliskuvissa on ajatus siitä, että vihollinen on syyllinen kaikkiin pahoihin asioihin omaa ryhmää kohtaan (Spillmann & Spillmann 1997, 51). Toisessa esimerkissä viitataan rivien välissä siihen, mitä kaikkea näiden kolmen osapuolen eli kovan linjan eläinoikeusaktivistien, poliisin ja kettutarhaajien toimet saattavat aiheuttaa niiden kohteeksi joutuviin ja muissa. Suoraan ei sanota, että vihollinen aiheuttaisi jotakin pahaa meille, mutta kuitenkin niin vihollisen kuin osan oman ryhmän jäsentenkin toimissa on jotakin, mitä heidän pitäisi pysähtyä miettimään. Omien kritisoimista tapahtuikin yhdistettynä oman ryhmän jäsenten toimintaan.

”Turvaudutaan rasistiseen identiteettitekniikkaan: on me hyvät, on ne pahat.” (MK 11/1998)

”Emme usko, että ihmiset voidaan jakaa hyviin ja pahoihin.” (MK 11/1998)

”Herää kysymys, onko avoimeen keskusteluun suostuminen uhka vain ekotöörin omille tavoitteille. Ehkä keskustelemasta kieltäytyminen onkin osaksi sitä, että pidetään kiinni vastakkainasettelusta ja taistelevan ekotöörin toivemina.” (Mk 11/1998)

Näissä esimerkeissä puolestaan näkyy se, miten osassa kritiikkiä tartutaan suoraan meidän ja heidän vastakkainasetteluun. Viholliskuvan piirteisiin liittyy vihollisen samaistaminen pahaan (Spillmann & Spillmann 1997, 51). MK-aineistossa oli kuitenkin pohdintaa, jossa kritisoitiin vihollisen näkeminen pelkästään pahana ja meidän näkeminen pelkästään hyvinä. Viholliskuvaan liittyy myös ulkoryhmän näkeminen kasvottomana massana (Harle 1994, 231). Tähän liittyvää kritiikkiä oli myös eivätkä kaikki olleetkaan valmiita allekirjoittamaan sitä, että kaikki vastapuolen jäsenet ovat yhtä pahaa kasvotonta massaa vaan jopa yksittäisillä ihmisillä voi olla erilaisia rooleja elämässään. Kritiikissä ajateltiin, etteivät ihmiset voi olla pahoja kaikessa mitä tekevät.

”On väärin väittää, että ihmisellä ei olisi eri rooleja elämässä.” (MK 11/1998)

”Kun kampanjoinnin kohteeksi muodostuu ihmisen ammatin sijasta koko henkilönsä, ei toiminta osu maaliin.” (MK 11/1998)

Viholliskuviin liittyy myös se, että kieltäydytään osoittamasta myötätuntoa vastapuolelle. Ajatellaan ettei meitä ja vihollista yhdistä mikään. (Spillmann & Spillmann 1997, 51.) Omien kritisoimisen yhteydessä näkyi se, että vastapuolelle oltiin valmiita osoittamaan myötätuntoa eikä vastapuolen kaikkia jäseniä ja kaikkea heihin liittyvää nähty niin totaalisesti erilaisena kuin omaan ryhmään kuuluvia.

Omien kritisoiminen ilmenee myös tilanteissa, joissa eläinoikeusaktivistit ovat aiemmin kirjoittaneet kärjekkäitä kuvailuja vastapuolesta ja nämä kirjoitukset ovat kirjoittaneet kritiikkiä omia kohtaan. Kritiikkiä osoitettiin siitä, ettei edes vastapuolen voida ajatella olevan moraalisesti alempiarvoisempi kuin oman ryhmän. Omia varoitettiin myös tekemästä tyhjäksi muiden eläinoikeusaktivistien aikaansaannoksia ja samalla toimivan tavallaan vastapuolen hyväksi.

5.10. Muistelua yhdessä toimimisesta

Hieman erilaisena ja poikkeavana luokkana toimivat OE-aineiston muistelut menneestä. Tällaista luokkaa ei ollut löydettävissä MK-aineistosta. Pääsyy tähän lienee se, ettei toiminta ollut vielä vuonna 1998 jatkunut tarpeeksi pitkään, jotta aika olisi ollut otollinen muisteluille. Toinen syy miksi juuri tähän aineistoon kertyi paljon muisteluja oli se, että aineistossa oli mukana 15-vuotisspesiaali ja siinä korostui menneiden muistelu. Menneisyyden muistelu tapahtui kuitenkin nykyisyydestä käsin ja se antoi mielenkiintoisen lisänsä sen pohtimiseen, oliko vastapuolen kuvailuissa tapahtunut muutosta.

”Kesäpäivä Karttulassa” (OE 2/2010)

”Yleensä kävelimme varsinkin aamulla leiriltä kasvattamolle demoa tietä pitkin, mutta välillä menimme metsiä pitkin rymyten ja kuoppiin hypellen.... Demosta palatessa en kuitenkaan löytänyt koko kiveä ja yhteisistä etsinnöistä huolimatta huppari jäi sinne.” (OE 2/2010)

”Vaikka kasvattamon lähellä oleminen oli henkisesti rankkaa ja järkyttävää, kauniina asiana mieleen on jäänyt esimerkiksi pikkuruisten sammakonpoikasten ihmettely uintireissulla.” (OE 2/2010)

Viholliskuvien yhteydessä kirjoitetaan siitä, miten ne voivat palvella ryhmän omia sisäisiä tarpeita. Konfliktit ryhmien välillä voivat vahvistaa ryhmän sisäistä tiiviyyttä ja samalla vähentää yhteisestä

linjasta poikkeamista. (Fiebig-von Hase 1997, 16.) Menneisyyden muisteluissa näkyikin jonkun vastustamisen merkityksellisyys omalle ryhmälle. Näissä muisteluissa ei kuitenkaan korostunut vastapuoli ja siihen liittyneet kuvaukset, vaan kautta linjan näkyi yhdessä toimimisen korostaminen. Muistelut jakaantuivat mukaviin muisteluihin tai ikäviin muistoihin. Suurimmassa osassa muisteluista korostui mukavat muistelut yhdessä toimimisesta. Vaikka kuvailut keskittyivät varsinaiseen toimintaan, toimittiin kuitenkin jonkun asian puolesta ja jotakin vastaan. Tähän liittyen korostui vastapuolen toiminnan estäminen tässä ja nyt, missä jälleen korostui tekemisen merkitys muisteluissa. Tässä yhteydessä näkyi myös se, mistä Rinne (2011, 111) kirjoittaa. Hänen mukaansa pienetkin toimintatempaukset lisäävät ryhmäänkuulumisen tunnetta ja vahvistavat uskoa itseän, vaikka toiminnan tulokset näyttäisivät ulkopuolisista jääneen vaatimattomiksi. Kollektiivinen identiteetti myös jalostuu samoin ajattelevien seurassa (Rinne 2011, 107).

Lundbom (2009, 111) on tekemiensä haastatteluiden pohjalta todennut, ettei osa aktivisteista hyväksynyt 1990-luvun lopussa käytettyä toimintakeinoa, mielenosoittamista turkistarhaajan kotipihalla. Tämä näkyi myös OE-aineiston muisteluissa. Osalle mukava yhdessätoimiminen oli pääosassa muisteluista. Toisille taas esimerkiksi mielenosoittaminen vastapuolen kotipihalla toi mieleen pelottavia tunteita ja ne hallitsivat muistelua.

”Joistakin muistoista en ole aivan varma, ovatko ne hyviä vai huonoja. Kerrankin kävimme osoittamassa mieltä erään turkisbisneksessä mukana olevan henkilön (en enää edes muista kenen) kodin lähellä. Pois lähtiessämme auto alkoi seurata meitä, ja juoksimme pitkin metsiä yrittäen harhauttaa seuraajat. Voi hyvä luoja! Yhteishenki oli hyvä, mutta muistan vieläkin sen lievän kauhuntunteen.” (OE 2/2010)

Samalla muisteluista oli nähtävissä, etteivät käsitykset vihollisesta olleet niin jyrkkiä ja negatiivisia että niitä vastaan olisi ollut oikeutettua toimia millä tahansa keinoin.

6. JOHTOPÄÄTÖKSET

Pro gradu -tutkielmani tarkasteli 1990-luvun lopun ja 2010-luvun alun eläinoikeusaktivistien viholliskuvissa tapahtuneita mahdollisia muutoksia. Eläinoikeusaktivistien muodostamia kuvailuja määrittelemistään vastapuolista tarkastelin viholliskuvatutkimuksen näkökulmasta. Analysoinnin taustalla vaikuttivat myös aiemmat tutkimukset suomalaisista eläinoikeusaktivisteista ja identiteetistä.

Viholliskuvien analysoinnin perusteella näyttäisi siltä, että aiemmat jyrkät kuvailut yksittäisestä, moraalittomasta ja lakia rikkovasta vastapuolesta olisivat muuttuneet neutraalimpiin kuvailuihin valheellisia mielikuvia luovasta vastapuolesta. Samalla eläinten massatuotanto yhdistettiin laajempaan yhteiskunnalliseen kontekstiin. Nyt haluttiin paljastaa kansalaisille laajemmin tuotantoeläinten asema.

Viholliskuvien mahdollista muutosta etsin Muutoksen kevät -lehden vuoden 1998 numeroiden ja Oikeutta eläimille -lehden vuoden 2010 numeroiden avulla. Aineisto oli pätevä siltä osin, että molemmista julkaisuista oli löydettävissä runsaasti kuvailuja vastapuolista liittyen eläinten oikeuksiin. Ajallista väliä vuosien 1998 ja 2010 aineistoilla oli myös tarpeeksi, jotta niiden puitteissa oli havaittavissa muutoksia liittyen viholliskuviin. Kritiikkiä aineiston valinta saa siitä, että laajempi aineisto olisi antanut kattavamman kuvan muutoksista. Nyt yksittäiset teemanumerot saivat mahdollisesti liian suuren painoarvon. Tutkimusmenetelmänä oli sisällönanalyysi ja se toimi aineiston analysoinnissa.

Erilaiset kuvailut vastapuolesta liittyivät eläinkysymykseen, jonka ympärille muodostui aineistosta erilaisia teemoja. Näiden perusteella muodostin lopulta kymmenen viholliskuvaluokkaa, joiden sisällä pyrin vertaamaan eri ajankohtien kuvailuja vastapuolista toisiinsa sekä löytämään yhtäläisyyksiä ja eroja näiden välillä. Eläinoikeusaktivistien vastustuksen kohteet olivat pysyneet pääosin samoina, mutta muodostamieni viholliskuvaluokkien sisällä oli löydettävissä muutoksia tavoissa kuvailla vastapuolta.

Alkuperäisenä ajatuksena oli katsoa, löytyykö kuvailuista yhtäläisyyksiä erilaisten viholliskuvateorioiden luokitteluihin. Aineistosta alkoi analyysin kuluessa nousta esiin niin hallitsevia teemoja, että alkuperäinen tavoite alkoi hieman väistyä ja enemmän huomiota vei aineiston pohjalta muodostetut viholliskuvaluokat ja niiden sisällä tapahtunut vertailu. Lopulliset viholliskuvaluokat ovat moraaliton ja julma vastapuoli, epärehellinen vastapuoli, eläintuotannon salat julki, vastapuolen reaktioita toimintaan heitä vastaan, vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä, vastapuolen ymmärtäminen, vastapuolen hyväksikäyttäminen häntä itseään vastaan, voittoja, omien kritisoiminen ja muistelua yhdessä toimimisesta. Viholliskuvista oli löydettävissä yhteneväisyyksiä Harlen viholliskuvaluokitteluun, Kurt ja Kati Spillmannin viholliskuvatyyppeihin ja Ahon reifikaatioprosessiin. Keskittyminen johonkin tiettyyn viholliskuvateoriaan olisi ehkä auttanut tarkemmassa vertailussa. Seuraavaksi pääkohdat muodostamistani viholliskuvaluokista.

Ensimmäinen viholliskuvaluokka, moraaliton ja julma vastapuoli, kiteytyi molempien ajanjaksojen osalta kuvailuihin taloudellista hyötyä itselleen hankkivista eläinten hyväksikäyttäjistä. Kuvailut liittyivät nimenomaan vastapuolen elinkeinonharjoittamiseen. Viholliskuvien kohteet olivat myös pysyneet suunnilleen samoina. Eroa oli havaittavissa lähinnä siinä, mitkä viholliskuvat olivat hallitsevammassa asemassa. MK-lehdessä turkistarhaus sai eniten huomiota ja keskityttiin enemmän yksittäisiin vastapuolen edustajiin. OE-lehdessä taas keskityttiin laajemmin suomalaisen eläintuotannon karuun arkeen liittyviin viholliskuviin. Erona oli myös se, miten MK-lehdessä viitattiin suoremmin vastapuolen elinkeinonharjoittamisen moraalittomuuteen toisin kuin OE-lehdessä, jossa eläintuotanto pyrittiin yhdistämään laajempaan yhteiskunnalliseen ajatteluun. Muutoksia oli havaittavissa myös tavassa kirjoittaa viholliskuvista. MK-lehdessä kirjoitettiin suoraan esimerkiksi eläinten hyväksikäyttäjistä toisin kuin OE-aineistossa, jossa käytettiin neutraalimpia ilmaisuja. Niiden puitteissa keskityttiin kuvailemaan erilaisia eläintuotannon ongelmia.

Molemmista aineistoista nousi esiin vihollisen epärehellisyys ja toiminnan jatkaminen ellei joku puutu siihen. Erot löytyivät siitä, että MK-aineistossa vastapuoli nähtiin yksittäisenä lainrikkijana tai valehtelijana ja pääasiassa suhteessa eläimiin. OE-aineistossa keskityttiin siihen, miten vastapuoli luo valheellisia mielikuvia ja huomio kiinnittyi tässäkin eläintuotannon tasolle. Lainrikkomista ei enää yhdistetty vastapuoleen vaan enemmänkin itse lain ja viranomaisten kritisointiin. Eroa aineistojen välillä näkyi myös suhteessa auktoriteetteihin. MK-aineistossa auktoriteetti oli tavallaan eläinoikeusaktivistien puolella ja vihollista vastaan auktoriteetin pitäessä

vastapuolen toimia laittomina. OE-aineistossa taas auktoriteetti oli enemmän vihollisen puolella sen antaessa esimerkiksi taloudellista tukea vastapuolelle. Auktoriteetin aseman muuttumisen voisi nähdä liittyvän siihen, miten tuotantoeläinten asema alettiin nähdä osana laajempaa ratkaistavaa ongelmaa.

Molemmille ajankohdille oli yhteistä se, että vastapuoli nähtiin salailevana ja julkisuutta välttelevänä. Eläintuotannon salojen julkituomisella, tiedon jakamisella sekä keskustelun herättämisellä olikin tärkeä rooli molemmissa aineistoissa. Lisäksi nähtiin vastapuolen olevan itse syyllinen eläinoikeusaktivistien toimintaan heitä vastaan. Tähän liittyi myös jatkuvuuden korostaminen ja ajatus siitä, että vastapuoli jatkaa toimiaan niin kauan kunnes joku pakottaa heidät lopettamaan. Vastapuolen salailun paljastamisella saatiin samalla myös huomiota eläinoikeusaktivismille.

Erot ajankohtien välillä tulivat esiin siinä, miten vastapuoli tuotiin julkisuuteen. MK-aineistossa julkisuuteen tuomisessa keskityttiin yksilötasolle ja turkistarhaukseen. Tässä yhteydessä käytettiin myös laitonta suoraa toimintaa ja yritettiin aiheuttaa vastapuolelle taloudellista vahinkoa. OE-aineistossa tulivat mukaan vastapuolen kuvailujen liittyminen laajemmin tuotantoeläinten yhteyteen. Myöhemmin korostui myös se, että tavoitteena oli paljastaa laajemmalle yleisölle, mitä kaikkea suljettujen ovien takana tapahtuu. Salaa kameralla tehtyjen videotaltiointien yhteydessä ei aiheutettu taloudellista vahinkoa, vaan korostettiin sitä että kuvaamaan mentiin vain jos ovet olivat lukitsematta eikä hajotettu edes lukkoja. Julkisuuteen tuomisessa oli tapahtunut muutosta. Vielä MK-aineiston aikoihin yleisön suurin huomio kohdistui julkituomisen tapoihin, kun taas OE-aineiston aikoihin huomio kiinnittyi itse asiaan eli tuotantoeläinten asemaan.

Oman ryhmän jäsenten näkeminen hyvinä, tietoa ja ymmärrystä omaavina eläintenpuolustajina, joilla on moraalinen velvollisuus toimia pysyi samana molempien ajanjaksojen aikana. Eläinten oikeudet motivoivat aktivisteja toimimaan. Vastapuoli oli kautta linjan jotakin, jonka moraaliin ei kuulunut ymmärrys eläinten asemaa kohtaan. MK-aineistossa moraalisesta ylemmyydestä syntyi kuitenkin kriittistä keskustelua. OE-aineistossa ei käyty samalla tavalla kriittistä keskustelua oman ryhmän suhteen vaan korostettiin esimerkiksi oman ryhmän toimivan vapaaehtoisesti ilman palkkaa.

Ainoastaan MK-aineistosta oli löydettävissä omien kritisoimista, joka liittyi joko toimintamuotoon tai ajatusmaailmaan liittyvään asiaan. Ei esimerkiksi hyväksytty vastapuolen näkemistä moraalisesti

alempiarvoisena tai totaalisesti erilaisena kuin oman ryhmän jäsenien. Myös vastapuolen ymmärtämistä esiintyi vain MK-aineistossa. Vastapuolta ei nähty pohjimmiltaan pahana vaan hänen katsottiin kasvaneen maailmankuvaansa ja voivan muuttua. Toisaalta näihin kuvailuihin liittyi myös sarkasmia.

MK-aineistosta esiin tullut omien kritisoiminen ja vastapuolen ymmärtäminen voisivat liittyä siihen, että radikaalimpien eläinoikeusaktivistien toiminta oli 1990-luvulla vielä aika uutta. Toimijoilla saattoi olla epäilyjä toiminnan oikeutuksesta ja samalla saattoi esiintyä omien joukoissa epäilyä toimintaa kohtaan. OE-aineiston aikoihin vuonna 2010 oltiin jo vakuuttuneita omasta toiminnasta, oltiin varmempia sen oikeutuksesta, eikä koettu tarvetta kritisoida sitä. Erot aineistojen välillä vastapuolen ymmärtämisen suhteen saattavat osaltaan johtua siitä, että MK-aineiston aikoihin toiminta kohdistui ehkä enemmän suoraan yksittäisiä ihmisiä vastaan, kun taas OE-aineiston aikoihin toiminta suunnattiin koneistoa vastaan. MK-aineiston aikoihin vihollisella oli kasvot ja OE-aineiston aikoihin vihollisesta oli tullut kasvoton. Toisaalta sitten käsitys vihollisesta on ehkä ristiriidassa aikakausien toiminnan ”rajuuden” suhteen. Aiempana ajanjaksona vihollisella oli inhimillisempi luonne, mutta itse toiminta oli ”rajumpaa” ja jälkimmäisenä ajanjaksona vihollinen oli vähemmän inhimillinen, mutta toiminta oli tietyllä tavalla hillitympää.

Molempina ajankohtina vastapuoli nähtiin takaisin reagoivana. Tässä näkyi myös se, että vastapuoli ei ollut pelkästään toinen vaan nimenomaan vihollinen. Erot tulivat esiin siinä, että MK-aineistossa vastapuolesta käytettiin paljon jyrkempiä kuvailuja. Tämä liittyi oletettavasti siihen, että myös eläinoikeusaktivistien omakin toiminta oli 1990-luvulla jyrkempää ja näin myös vastapuoli reagoi siihen voimakkaammin. MK-aineistossa vastapuoli nähtiin lisäksi valittavana ja epärehellisenä. MK-aineistossa vastapuoli nähtiin yleensäkin aktiivisempänä toimijana omaa ryhmää vastaan kuin OE-aineistossa. OE-aineiston puitteissa vastapuoli nähtiin lähinnä toimimattomana, joka ei tee vapaaehtoisesti mitään ilman painostusta. Lähinnä keskityttiin siihen, miten vastapuoli peruu puheitaan. Aiemmassa aineistossa vihollinen oli toimiva ihminen ja jälkimmäisessä aineistossa vihollinen oli passiivinen koneiston osa. MK-aineistossa vastapuolen nähtiin kohdistavan toimintansa eläinoikeusaktivistien omaa ryhmää vastaan, kun taas OE-aineistossa vastapuolen toiminta kohdistui eläimiin ja itse asiaan eikä niinkään eläinoikeusaktivisteja kohtaan. Erot aineistojen välillä johtunevat eläinoikeusaktivistien uudentalaisesta politikoinnin tavasta. Toimintamuotojen ollessa jyrkempiä olivat myös vastareaktiot jyrkempiä. MK-aineistossa vastapuoli nähtiin hyvinkin rajusti ja välittömästi takaisin iskevänä. OE-aineistossa vastapuolen nähtiin reagoivan, mutta paljon hillitymmin.

Ainoastaan OE-aineistossa korostettiin suoraan sitä, miten vastapuoli saa meidät toimimaan sitä vastaan ja yhdistää meitä. Tämä liitettiin vielä siihen, miten käytettiin julkisuutta hyväksi kampanjoitaessa jotakin vastaan. Verrattuna aiempaan tilanteeseen myös internet on tuonut lisää toimimisen väyliä. Toisaalta kasvissyöntiin liittyen muistutettiin, että tekemättä jättämiselläkin on helppo olla osallistumatta tappamiseen. Aikaisemmassakin toiminnassa jonkin vastustaminen oli oleellisessa roolissa, mutta se näkyi enemmän muiden viholliskuvaluokkien yhteydessä. Vastustamiseen liittyen aineistoissa oli yhteistä ehdottomuuden ajatus, ajateltiin ettei ollut varaa kompromisseihin.

Vastapuolta käytettiin hyväksi häntä itseään vastaan joko positiivisella tai negatiivisella tavalla jonkun ajankohtaisen asian yhteydessä vain OE-aineistossa. Tämä liittyi lähinnä ekspressiivisiin performansseihin. OE-aineistossa näkyi, miten julkisesti tuotiin esiin tavoitteet, tarjottiin vaihtoehto ja pyrittiin saamaan kansalaiset ajattelemaan itse ja valitsemaan samoin kuin eläinoikeusaktivistit. Ekspressiivisiä performansseja käytettiin myös 1990-luvulla, mutta mahdollisesti aineiston rajauksesta johtuen niihin liittyviä vastapuolen kuvailuja ei tullut näkyviin MK-aineistossa.

Vastapuolesta saatuja isompia tai pienempiä voittoja korostettiin molemmissa aineistoissa. Voittojen yhteydessä tuli näkyväksi ajatusmaailma, että me taistelemme eläinten puolesta ja voitotkin olivat yleensä voittoja eläimille. Saavutetut voitot olivat voittoja suhteessa itselle tärkeisiin asioihin. Voitot koskivat kuitenkin osin eri asioita. MK-aineistossa voitot jakaantuivat sen mukaan, oliko kyseessä jokin konkreettinen voitto vai keskustelun herättäminen. Nostettiin esiin joko laittomalla suoralla toiminnalla tai laillisesti saatuja onnistumisia, vaikka samalla muistutettiinkin että turha odottaa median tai kansalaisten olevan meidän puolella. Kansalaisten katsottiin tässä vaiheessa olevan vielä enemmän vastapuolen kuin meidän puolella. OE-aineistossa nostettiin myös keskustelun herättäminen esiin, mutta korostettiin myös pitkällä aikavälillä saatuja voittoja vastapuolesta. OE-aineistossa näkyi jo se, että oltiin onnistuttu politisoimaan eläinkysymys ja se, että kansalaiset suhtautuvat siihen positiivisemmin kuin aikaisemmin. Samalla kansalaisten ajateltiin olevan enemmän eläinoikeusaktivistien puolella kuin vastapuolen. Suurimpana muutoksena järjestötasolla nähtiin aiemmasta poiketen se, että Oikeutta eläimille -järjestö oli saavuttanut uudenlaisen, vakavasti otettavan ja arvostetun imagon. MK-aineistossa voittona näkyi se, että onnistuttiin herättämään keskustelua eläinten oikeuksista, mutta varsinaisesta politisoimisen onnistumisesta kirjoitettiin vasta OE-aineistosta, jolloin se nähtiin jo voittona.

Muistelua yhdessä toimimisesta näkyi ainoastaan OE-aineistossa. Tämä viholliskuvaluokka poikkesi muutenkin muista, mutta katsoin aiheelliseksi ottaa sen mukaan omana kohtanaan. Toiminta ei ollut jatkunut vielä vuonna 1998 tarpeeksi pitkään, jotta MK-aineistossa olisi ollut vastaavia muisteluja. Vaikka muisteluissa ei korostunutkaan kuvailut vastapuolesta, näkyi niissä vahvasti jonkun vastustamisen merkitys omalle ryhmälle ja tähän liittyen yhdessä toimimisen korostaminen. Muistelut jakaantuivat mukaviin muisteluihin tai ikäviin muistoihin.

Mielestäni pystyin viholliskuvaluokkien avulla tekemään näkyväksi ne tahot, jotka eläinoikeusaktivistit määrittivät vastapuolikseen sekä sen, millaisina nämä vastapuolet nähtiin ja näin vastaamaan asettamiini tutkimuskysymyksiin. Erilaiset kuvailut vastapuolista sai sijoitettua viholliskuvaluokkiin suhteellisen selkeästi. Viholliskuviin liittyen olisi mielenkiintoista tutkia peilikuvahypoteesin näkökulmasta eläinoikeusaktivistien viholliskuvien lisäksi vastapuolen viholliskuvia eläinoikeusaktivisteista.

LÄHDELUETTELO

- Aho, James A. (1994), *This Thing of Darkness. A Sociology of the Enemy*. Seattle & Lontoo: University of Washington Press.
- della Porta, Donatella (2000), Edustuksellisten demokratioiden uudet haasteet. Suomentanut Tiina Rättilä. *Politiikka* 42 (4): 234–248.
- della Porta, Donatella & Diani, Mario (1999), *Social Movements. An Introduction*. Oxford: Blackwell Publishers.
- Eckhardt, William (1991), Making and Breaking Enemy Images. *Security Dialogue* 22 (1): 87–95.
- Fiebig-von Hase, Ragnhild (1997), Introduction. Teoksessa Fiebig-von Hase, Ragnhild & Ursula Lehmkuhl (toim.), *Enemy Images in American History*. Providence: Berghahn Books, 1–40.
- Gamson, William (1995), Constructing Social Protest. Teoksessa Johnston, Hank & Bert Klandermans (toim.), *Social Movements and Culture*. London: UCL Press, 85–106.
- Hall, Stuart (1999), *Identiteetti*. Tampere: Vastapaino.
- Harle, Vilho (2000), *The Enemy with a Thousand Faces: The Tradition of the Other in Western Political Thought and History*. Westport (Conn.): Praeger.
- Harle, Vilho (1994), ”Viholliskuvan”, ”vihollisen” ja ”toisen” käsitteistä sekä niiden keskinäisistä suhteista. *Politiikka* 36 (4): 229–239.
- Harle, Vilho (1991), *Hyvä, paha, ystävä, vihollinen*. Jyväskylä: Rauhankirjallisuuden edistämisseura.
- Ilmonen, Kaj (1998), Uudet ja vanhat yhteiskunnalliset liikkeet. Teoksessa Ilmonen, Kaj & Martti Siisiäinen (toim.), *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 7–42.

Johnston, Hank, Laraña, Enrique & Gusfield, Joseph R. (1994), *Identities, Grievances, and New Social Movements*. Teoksessa Laraña, Enrique, Hank Johnston & Joseph R. Gusfield (toim.), *New Social Movements. From Ideology to Identity*. Philadelphia: Temple University Press, 3–35.

Juppi, Pirita (2008), Eläinaktivistien videot havahduttivat median. Teoksessa Jaakkola Maarit (toim.), *Journalismikritiikin vuosikirja 2008*, 155–159. <http://journalismikritiikki.wordpress.com/> Luettu 7.2.2014.

Juppi, Pirita (2004), ”*Keitä me olemme? Mitä me haluamme? Eläinoikeusliike määrittelykamppailun, marginalisoinnin ja moraalisen paniikin kohteena suomalaisessa sanomalehdistössä*.” Jyväskylä studies in humanities 29. Jyväskylä: Jyväskylän yliopisto.

Juppi, Pirita (2003), Eläinoikeusliike määrittelykamppailun ja marginalisoinnin kohteena. Teoksessa Juppi, Pirita, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.), *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi, 141–177.

Juppi, Pirita, Peltokoski, Jukka & Pyykkönen, Miikka (toim.) (2003), *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi.

Kalliala, Mari (2005), *Politiikkaa toisaalla. Poliittinen liike ja laiton toiminta*. Poliisiammattikorkeakoulun tutkimuksia 23. Espoo: Poliisiammattikorkeakoulu.

Kalliala, Mari (1999), Yksi taistelu, monta rintamaa – Uusi vaihtoehtoliikehdintä Suomessa. Teoksessa Mattila, Mikko ja Petri Uusikylä (toim.), *Verkostoyhteiskunta. Käytännön johdatus verkostoanalyysiin*. Helsinki: Gaudeamus, 127–152.

Kaunismaa, Pekka (1997), Keitä me olemme? Kollektiivisen identiteetin käsitteellisistä lähtökohdista. *Sociologia* 34 (3): 220–230.

Kennedy, David M. (1997), *Culture Wars: The Sources and Uses of Enmity in American History*. Teoksessa Fiebig-von Hase, Ragnhild & Ursula Lehmkuhl (toim.), *Enemy Images in American History*. Providence: Berghahn Books, 43–63.

Konttinen, Esa & Peltokoski, Jukka (2004), *Ympäristöprotestin neljäs aalto. Eläinoikeusliike ja uuden polven ympäristöradikalismi 1990-luvulla*. Jyväskylä: SoPhi.

Lappalainen, Pertti (2002), *Poliittisen tyylin taito*. Tampere: Vastapaino.

Lappalainen, Pertti (2000), Rakenteista fragmentteihin, tiedosta toimintaan – suomalaisen kansalaisaktivismiin tyylien ja niiden kontekstin muutoksista. *Politiikka* 42 (4): 249–264.

Lappalainen, Pertti (1999), Eläinliikkeen tyyli – oire murroksesta vai poikkeus säännöstä? Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.), *Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta*. Tampereen yliopiston Poliittikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11. Tampere: Tampereen yliopisto, 123–44.

Lindholm, Arto (2005), *Maailman parantajat. Globalisaatiokriittinen liike Suomessa*. Helsinki: Gaudeamus.

Lindholm, Arto (2003), Yhteisöllisyys eläinoikeusliikkeessä. Teoksessa Juppi, Pirita, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.), *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi, 67–90.

Lundbom, Pia (2009), Kun pihdit kameraan vaihtuivat... Eläinoikeusaktivistien poliittinen tyylimuutos. *Politiikka* 51 (2): 107–116.

Lundbom, Pia & Rinne, Jarmo (2003), Eläinaktivismi ja poliittinen osallisuus. Identiteettipoliittikkaa radikaaliliikkeessä. Teoksessa Juppi, Pirita, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.), *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhannen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi, 181–210.

Lundbom, Pia (2001), Yksi kaikkien ja kaikki yhden puolesta? Eläinoikeusliikehinnän solidaarinen yhteisöllisyys. Teoksessa Suutari, Minna (toim.), *Vallattomat marginaalit. Yhteisöllisyyksiä nuoruudessa ja yhteiskunnan reunoilla*. Nuorisotutkimusverkosto & Nuorisotutkimusseura, julkaisuja 20. Helsinki: Yliopistopaino, 49–75.

Melucci, Alberto (1996), *Challenging Codes. Collective Action in the Information Age*. Cambridge: Cambridge University Press.

Pyykkönen, Miikka (2003), Identiteetti liikkeessä. Teoksessa Juppi, Pirita, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.), *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhaten vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi, 211–236.

Rasimus, Ari (2006), *Uudet liikkeet. Radikaali kansalaisaktivismi 1990-luvun Suomessa*. Tampere: Tampere University Press.

Rinne, Jarmo (2011), *Henkilökohtaistuva politiikka. Tutkimusmatkoja refleksiiviseen kansalaistoimintaan*. Tampere: Tampere University Press.

Rinne, Jarmo (1999), Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa. Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.), *Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta*. Tampereen yliopiston Poliitiikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11. Tampere: Tampereen yliopisto, 145–165.

Rosanvallon, Pierre (2008), *Vastademokratia. Poliitiikka epäluulon aikakaudella*. Tampere: Vastapaino.

Rättilä, Tiina (1999), Ympäristövallankumouksellista ja eläinten oikeuksien politiikkaa. Teoksessa Lappalainen, Pertti (toim.), *Tyylikästä kansalaisaktiivisuutta*. Tampereen yliopiston Poliitiikan tutkimuksen laitoksen julkaisuja 11. Tampere: Tampereen yliopisto, 48–64.

Schmitt, Carl (1976), *The Concept of the Political*. New Brunswick: Rutgers University Press.

Siisiäinen, Martti (2002), Yhteiskunnalliset liikkeet ja yhdistykset 1990-luvun Suomessa. Teoksessa Ilmonen, Kaj, Anne Kovalainen & Martti Siisiäinen (toim.), *Lama ja luottamus*. Svenska handelshögskolan Forskningsrapporter 55. Helsinki: Svenska handelshögskolan, 70–101.

Siisiäinen, Martti (1998), Uusien ja vanhojen liikkeiden keinovalikoimat. Teoksessa Ilmonen, Kai & Martti Siisiäinen (toim.), *Uudet ja vanhat liikkeet*. Tampere: Vastapaino, 219–244.

Spillmann, Kurt R. & Spillmann, Kati (1997), Some Sociobiological and Psychological Aspects of Images of the Enemy. Teoksessa Fiebig-von Hase, Ragnhild & Ursula Lehmkuhl (toim.), *Enemy Images in American History*. Providence: Berghahn Books, 43–63.

Termonen, Markus (2003), Vastarinnan subjekti ja diskursiivinen subjektituotanto. Teoksessa Juppi, Pirita, Jukka Peltokoski & Miikka Pyykkönen (toim.), *Liike-elämää. Vastakulttuurinen radikalismi vuosituhanen vaihteessa*. Jyväskylä: SoPhi, 237–265.

Touraine, Alain (1981), *The Voice and the Eye. An Analysis of Social Movements*. Cambridge: Cambridge University Press.

Tuomi, Jouni & Sarajärvi, Anneli (2002), *Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi*. Helsinki: Tammi.

Tuomivaara, Salla (1998), 1. osa. Teoksessa Tuomivaara, Salla & Joni Purmonen *Ulos häkeistä! Kaksi näkökulmaa uuden eläinliikkeen sisältä*. Helsinki: Tammi, 23–213.

Vilka, Leena (1993), *Ympäristöetiikka. Vastuu luonnosta, eläimistä ja tulevista sukupolvista*. Helsinki: Yliopistopaino.

Zur, Ofer (1991), The Love of Hating: The Psychology of Enmity. *History of European Ideas* 13(4): 19–45. Saatavissa <http://www.zurinstitute.com/enemymaking.html>, luettu 17.12.2012.

Aineisto

Muutoksen kevät, vuosikerta 1998.

Oikeutta eläimille, vuosikerta 2010.